



Zakłady Graficzne
DOM SŁOWA POLSKIEGO
1950 - 2010

Warszawa 2017 rok

Wydawca:
Włodzimierz Wiśła

W publikacji korzystano z materiałów źródłowych redakcji gazetki
zakładowej wydawanej dla załogi ZG „Dom Słowa Polskiego”:

„Towarzysz Pracy nr 7” z lipca 1960 roku
– druk ZG DSP Zam. 4272-c C-53

„Towarzysz Pracy nr 7” z lipca 1975 roku „22 Lipca 1975 r. XXV-lecie DSP”
– druk ZG DSP nakład 3 200 egz. zam. 3940 J-44

„Towarzysz Pracy nr 2 (227)” z lutego 1977 roku
– druk ZG DSP nakład 2 000 egz. zam. 485 F-87

„Wczoraj i dziś Domu Słowa Polskiego 1950–1980”
– druk ZG DSP Zam. 4450/80 Nakład 2500 egz. 0-123

oraz
„Życie Warszawy” nr 139 z 17 czerwca 1985 r. str.3 artykuł
„Pierwszy etap nowoczesności”

Opracowanie merytoryczne:
Włodzimierz Wiśła

Projekt graficzny i przygotowanie do druku:
TYPO Jola i Marek Ugorowscy

Projekt okładki:
Studio AGAT Jerzy Burski

Druk:
Drukarnia LOTOS Poligrafia Sp. z o.o.

ISBN 978-83-945267-1-9

© Copyright Włodzimierz Wiśła
Wszelkie prawa zastrzeżone
Warszawa 2017

Spis treści

Słowo wstępne	5
Takie były początki...	11
Lokalizacja drukarni.	12
Projekt architektoniczny.	16
Budowa drukarni.	20
22 Lipca 1950 r.	25
II Światowy Kongres Pokoju.	27
Lata pięćdziesiąte	29
Uruchamianie drukarni	29
Drukarnia Dzielowa.	31
Drukarnia Reprodukcyjna	32
Introligatornia	36
Wyniki produkcyjne.	38
Postęp techniczny i laboratorium	41
Kontrola jakości produkcji	45
BHP i ochrona środowiska	45
10 lat organizacji związkowej.	46
Lata sześćdziesiąte	49
Wielka Encyklopedia Powszechna PWN w 13.tomach.	52
Postęp techniczny	53
Lata siedemdziesiąte	57
Warunki organizacyjne funkcjonowania drukarni.	58
11 maja 1973r. – pożar drukarni	60
Centrum Reprodukcji	63
Encyklopedia Powszechna PWN w 4. tomach	64

Modernizacja drukarni	69
Pawilon wkłęsłodrukowy	70
Wyniki produkcyjne	72
Lata osiemdziesiąte	77
Struktura organizacyjna drukarni	77
Fotopolimery w druku gazetowym	84
Postęp techniczny i organizacyjn	87
Transformacja systemu po roku 1988	91
Nowe warunki funkcjonowania drukarni	92
Zmiany strukturalne w zatrudnieniu i produkcji	94
Produkcja gazetowa	98
Produkcja czasopism	101
Produkcja dziełowa.	103
Po roku 1995	107
Przykład postępu technicznego w poligrafii... i nie tylko.	113
Epilog, czyli gaszenie światła....	115
Projekty zagospodarowania działki po „Dom Słowa Polskiego” . .	117
Kartki z kalendarza 1950- 2016	119
Wykazy pracowników drukarni w roku 2000	155

Słowo wstępne

Przez wiele lat Zakłady Graficzne „Dom Słowa Polskiego” były „kuźnią polskiego słowa drukowanego”. Jako największa drukarnia w kraju – i w tej części Europy – z zatrudnieniem nawet powyżej 2 600 pracowników drukowała książki o znaczeniu ogólnopolskim, większość gazet centralnych i gamę ważnych czasopisma. Stosując druk zwojowy i arkuszowy w 3 technikach druku (typograficznym, offsetowym i wkłęsłodrukowym) wykonywała rocznie blisko 7 000 zamówień i zadrukowywała do 40 000 ton papieru.



To, co było jej siłą – a więc położenie w centrum Warszawy, posiadane prawie wszystkie tradycyjne technologie poligraficzne, szeroki asortyment produkcji, a przy tym cenzura drukowania i system gospodarki planowej eliminujący konkurencyjność – po zmianach systemowych roku 1988 stało się na końcu jej ciężarem. Gospodarka rynkowa połączona z wolnością słowa, otwarcie na rynki światowe i powszechna możliwość sprowadzania nowoczesnych technologii, globalna informatyzacja, ochrona środowiska, wejście kapitału zagranicznego uruchomiło konkurencję, z którą nie miały szansy przedsiębiorstwa państwowe dodatkowo systemowo ograniczane w pozyskiwaniu kapitału na rozwój. Następowало stopniowe systematyczne obniżenie produkcji, likwidacja szkodliwych technologii i stanowisk pracy, masowe odejścia pracowników na wcześniejszą emeryturę i do innych firm i konkurencyjnych drukarni. W roku 2000 w DSP było zatrudnionych jeszcze 350 pracowników. W kwietniu 2010 roku Skarb Państwa – mając na względzie jej sytuację finansową – postawił drukarnię w stan likwidacji. Budynek drukarni zostanie rozebrany, a na jej terenie wkrótce powstanie nowoczesne centrum handlowo-biurowe. W ten sposób Zakłady Graficzne „Dom Słowa Polskiego” przejdą do historii pozostając jedynie w naszej pamięci.

Podobny los spotkał wiele innych zasłużonych drukarni warszawskich:

- Drukarnia Naukowo-Techniczna – b. im. Rewolucji Październikowej
- Zakłady Wklęsłodrukowe RSW „Prasa-Książka-Ruch”
- Wojskowe Zakłady Graficzne
- Drukarnia „Tamka”
- Warszawska Drukarnia Akcydensowa
- Drukarnia „Expressu Wieczornego” RSW „Prasa-Książka-Ruch”
- Drukarnia „Życia Warszawy” RSW „Prasa-Książka-Ruch”
- Drukarnia Offsetowa „Ludna”
- Drukarnia Ludowej Spółdzielni Wydawniczej
- Drukarnia „Smolna” RSW „Prasa-Książka-Ruch”
- Drukarnia Skarbowa
- Drukarnia „Agpol”
- Drukarnia „Intrografia”
- Drukarnia „Introdruk”
- Drukarnia „Zespół”
- Drukarnia „Srebrna”
- Drukarnia Wydawnictw Geologicznych
- Drukarnia Kolejowa

Takie fakty szybko ulegają zapomnieniu, najlepiej je zapisać.

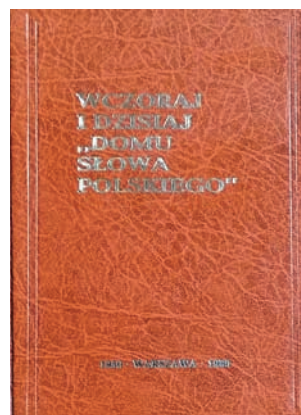
Do dziś nie wiem do kogo ta praca jest konkretnie skierowana – dla nas z ZG DSP, naszych kolegów, grona tysięcy pracowników czy też jest to zapis historyczny po nas... A może dla kolegów z innych drukarni, może obecnych i przyszłych studentów poligrafii? A może to też tęsknota za młodością?

Do opracowania monografii Zakładów Graficznych „Dom Słowa Polskiego” od kilku lat mobilizowali mnie koledzy drukarze nie tylko z naszej drukarni, lecz również ze środowiska poligrafów SIMP, Instytutu Poligrafii PW i innych absolwentów poligrafii. Wiedzą, że jestem emocjonalnie związany z tą drukarnią, tu spędziłem najważniejszy czas mojego życia zawodowego.

Jestem rówieśnikiem drukarni, gdyż urodziłem się też w 1950 roku. Do pracy w drukarni „Dom Słowa Polskiego” przystąpiłem 2 listopada 1972 roku jako 22-letni inżynier zaraz po ukończeniu studiów w Instytucie Poligrafii Politechniki Warszawskiej i pracowałem tam do 30 maja 2005 roku. Zajmując różne stanowiska w drukarni miałem możliwość być najpierw biernym obserwatorem, a z czasem współdecydować o wielu przedsięwzięciach technologicznych i organizacyjnych. Od 1978 roku jako główny technolog drukarni – kierując blisko 40 osobowym zespołem – odpowiadałem nie tylko za przygotowanie produkcji (dziś to działy obsługi klienta), planowanie operatywne produkcji, gospodarkę papieru, lecz również za współpracę z wydawnictwami książkowymi i czasopism, normalizację procesów

poligraficznych drukarni i nadzór nad formalnym zabezpieczeniem cenzury. Współuczestniczyłem w przygotowaniu wielu projektów zagospodarowania technicznego drukarni jak budowa drukarni w Płońsku (dzisiejszy ELANDER), modernizacji drukarni ZG DSP we współpracy z lipskim biurem projektów VEB Polygraph Projekt czy też tworzeniu systemu informatycznego wspomagania produkcji. Od roku 1990 jako dyrektor produkcji uczestniczyłem w trudnych, wręcz rewolucyjnych, zmianach, wynikających z przekształceń gospodarki planowej na gospodarkę wolnorynkową

Istotną częścią historii drukarni są tysiące pracowników, wspaniałych drukarzy, z których wielu tu rozpoczynało swoją karierę zawodową, inni się tu doskonalili, inni są na zasłużonej emeryturze. Pisano o tym w książce pamiątkowej drukarni: *Talent jest głównym atutem, jaki przedsiębiorstwo posiada w załodze*. Stąd w publikacji dodatkowe wykazy imienne pracowników z roku 1960, 1975, 1980 i 2000.



Historię ZG DSP do połowy roku 1980 – którą zawarłem w tym opracowaniu – opisano wcześniej w trzech monografiach wewnątrzzakładowych przygotowanych z okazji 10-, 25- i 30-lecia drukarni. Przygotowałem je do udostępnienia również w wersji elektronicznej i świadomie nie mają żadnych zmian merytorycznych. Zawierają informacje skierowane głównie do załogi drukarni, a więc pomijają wiele istotnych faktów i warunków, w jakich wówczas funkcjonowała drukarnia.

Ostatnią część historii Zakładów Graficznych „Dom Słowa Polskiego” wraz z uzupełnieniami od roku 1973 pisałem jedynie w oparciu o własną pamięć, gdyż nie dysponuję żadnymi materiałami tekstowymi z tego okresu. Ta część ma charakter autorski, może więc zawierać nieścisłości, choć zostały dodatkowo zweryfikowane faktograficznie przez kilku byłych współpracowników, za co Im i za Ich zdjęcia z własnych archiwów dziękuję. Istotną częścią publikacji jest własny opis budynku i budowli wraz ze schematami, szczególnie historycznie przydatny dla kadry inżynierjno-technicznej. Korzystałem

też ze zdjęć dostępnych w google.maps i innych ogólnie dostępnych źródeł informacji.

Monografia powstała „pro publico bono” dzięki entuzjazmowi kilku osób. Ostateczne opracowanie typograficzne i przygotowanie w tej formie wykonali Jola i Marek Ugorowscy, którym należą się szczególne podziękowania. Dziękuję również Jurkowi Burskiemu za opracowanie projektu okładki oraz Edwardowi Dreszerowi za nieodpłatne wykonanie egzemplarzy okazowych.

Tym razem łamię obowiązek drukarza i nie zamierzam drukować tej publikacji. Zostanie opublikowana w powszechnej dziś i łatwo dostępnej formie elektronicznej, jest jednak również przygotowana do samodzielnego wydruku.

Czas szybko mija, pozostają wspomnienia



A stylized, handwritten signature in blue ink, consisting of several loops and a final flourish.

Warszawa, dnia 15 kwietnia 2017 r.

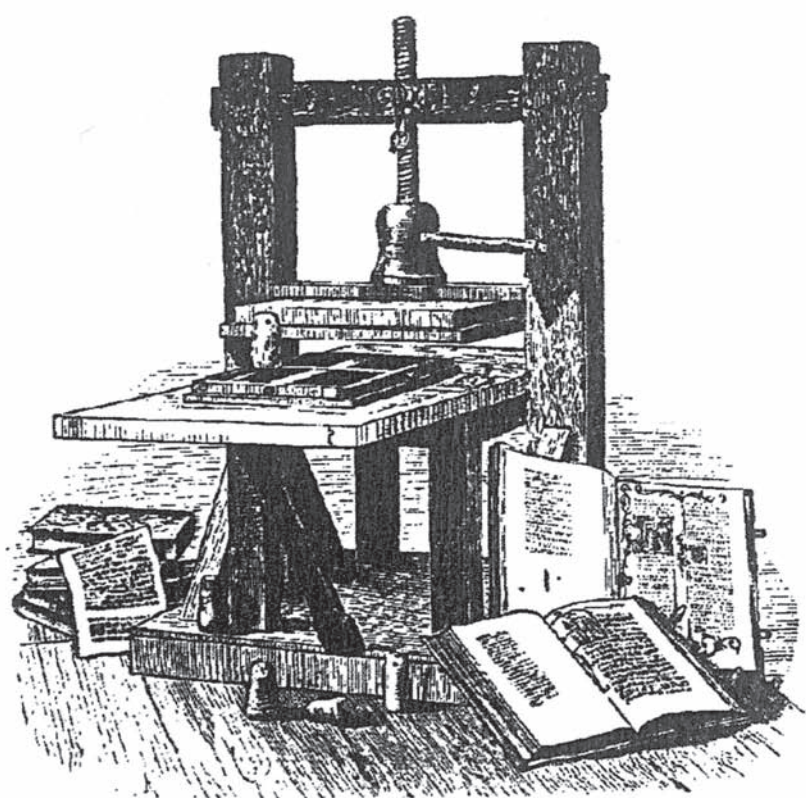


Zakłady Graficzne „Dom Słowa Polskiego” (ZG DSP) to największe zakłady poligraficzne w czasach PRL. W centrum Warszawy na powierzchni 6,4 ha i zabudową 3,1 ha przez sześćdziesiąt lat ZG DSP były i pozostaną w historii współczesnej poligrafii „kuźnią polskiego słowa drukowanego”. To w tej drukarni drukowano książki o znaczeniu ogólnopolskim, tu powstały prawie wszystkie gazety centralne i duża gama znaczących – nawet dziś – czasopism. Było to możliwe dzięki tysiącom wspaniałych drukarzy, z których wielu tu rozpoczynało swoją karierę zawodową, inni się tu doskonalili, część pracuje dziś w innych drukarniach.



Widok drukarni – foto z 2016 roku







Takie były początki...

Od samego zarania tworzenia państwowości polskiej w 1944 roku przystąpiono do odbudowywania zniszczonych przez hitlerowskiego okupanta zakładów. W pierwszych dniach po wyzwoleniu w 1944 r. na terenie Chełma, Lublina i Zamościa uruchomiono pierwsze drukarnie. Wychodzą pierwsze numery „Rzeczypospolitej”, „Odrodzenia”, „Głosu Ludu”. Po ofensywie styczniowej w 1945 r. następuje dalsze uruchomienie i odbudowa zakładów drukarskich w Warszawie, Krakowie, Łodzi i wielu innych miastach Polski. Do końca roku 1947 przemysł poligraficzny zostaje odbudowany, a jego potencjał produkcyjny przewyższa już potencjał okresu międzywojennego. Można stwierdzić, że nie było w tym okresie żadnego ważniejszego wydarzenia politycznego, gospodarczego czy kulturalnego, w którym by nie uczestniczył przemysł poligraficzny.

Szybki rozwój kultury i nauki sprawia, że wzrasta z każdym dniem zapotrzebowanie na słowo drukowane, a zatem zachodzi konieczność rozbudowy przemysłu poligraficznego oraz budowy nowych zakładów.

Koncepcja budowy „Domu Słowa Polskiego” jako obiektu przemysłu poligraficznego wyszła ze Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. Prezes Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik” – major Jerzy Borejsza – gromadził specjalistów z dziedziny druku i rozpowszechniania. Podsuwał myśl wybudowania nowego zakładu posiadającego wszystkie techniki druku i zdolnego do zamknięcia całego cyklu wydawniczego aż do oprawy książek i ekspedycji włącznie. Jak angażujący musiał to być klimat, skoro zaledwie w zamysłach sam projekt wywoływał tyle dyskusji co kontrowersji. W dniu 5 września 1945 roku na posiedzeniu Zarządu Głównego Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik” przedstawiono koncepcję planu nowej drukarni, której nazwa miała brzmieć „Pałac Słowa Drukowanego”. W prasie ukazały się pierwsze wzmianki. Wybudowanie nowego zakładu z nowoczesnym wyposażeniem nie mieściło się w wyobraźni. Nadeszły jednak następne wiadomości i szczegóły zamierzeń.

„Kultura książki jest sprawdzianem kultury narodu. Ale kulturę książki określa nie tylko autor, lecz również współtwórca wartości książki: technik

– artysta wydawniczy, od redaktora do drukarza” – pisano w czasopiśmie „Skarpa Warszawska” z dnia 2 czerwca 1946 roku. W artykule zatytułowanym „Dom Słowa Polskiego” przedstawiono zamierzenia i przyszłość ruchu wydawniczego związanego z nową drukarnią.

Decyzją Zarządu Miejskiego z dnia 7 czerwca 1946 roku Warszawa przekazała pod budowę nowego obiektu teren o powierzchni 12,5 ha na placu Kazimierza Wielkiego zamknięty ulicami: Miedzaną, Srebrną, Towarową i Prostą. Powołano komitet budowy, który ogłosił konkurs na rozwiązanie architektoniczne i funkcjonalne przyszłej drukarni. W styczniu 1947 roku zebrał się sąd konkursowy dla oceny nadesłanych prac. W skład sądu wchodził m.in.: prezydent miasta stołecznego Warszawy Stanisław Tołwiński, inż. Marian Spychalski, dyrektor Biura Odbudowy Stolicy inż. Zygmunt Piotrowski, inż. Romuald Gutt. Zatwierdzono do realizacji koncepcję architektoniczną inż. architektów: Kazimierza Marczewskiego, Stefana Putowskiego, Zygmunta Skibniewskiego. Sprawa stała się więc jasna. Na placu Kazimierza Wielkiego powstanie największa i najnowocześniejsza drukarnia w kraju o uzasadnionej nazwie „Dom Słowa Polskiego”. Postawione zadania przed zakładem to produkcja gazet i czasopism oraz książek dla masowego odbiorcy.

Lokalizacja drukarni



Plac Kazimierza Wielkiego to miejsce, na którym wybudowano Zakłady Graficzne „Dom Słowa Polskiego”. Historia placu nie jest długa

Na rozległych łąkach w wieku XVIII rozpoczęto wytyczanie ulic. W drugiej połowie XVIII wieku wytyczono ulicę Sienną. Początkowo sięgała ona od ulicy

Zgoda do Twardej. Dopiero w wieku XIX – po przedłużeniu do ulicy Żelaznej, a następnie do Towarowej – ulica Sienna objęła teren placu. Zabudowę ulicy stanowiło wówczas 12 domów murowanych i 22 domy drewniane.

W roku 1879 między ulicami Żelazną i Towarową – na osi ulicy Siennej – założono plac targowy nadając nazwę Kaliksta Witkowskiego. Plac był miejscem spotkań kupców, rzemieślników i gospodyń. Czterdzieści trzy lata później władze miejskie zmieniły nazwę placu nadając mu królewskie imię Kazimierza Wielkiego.



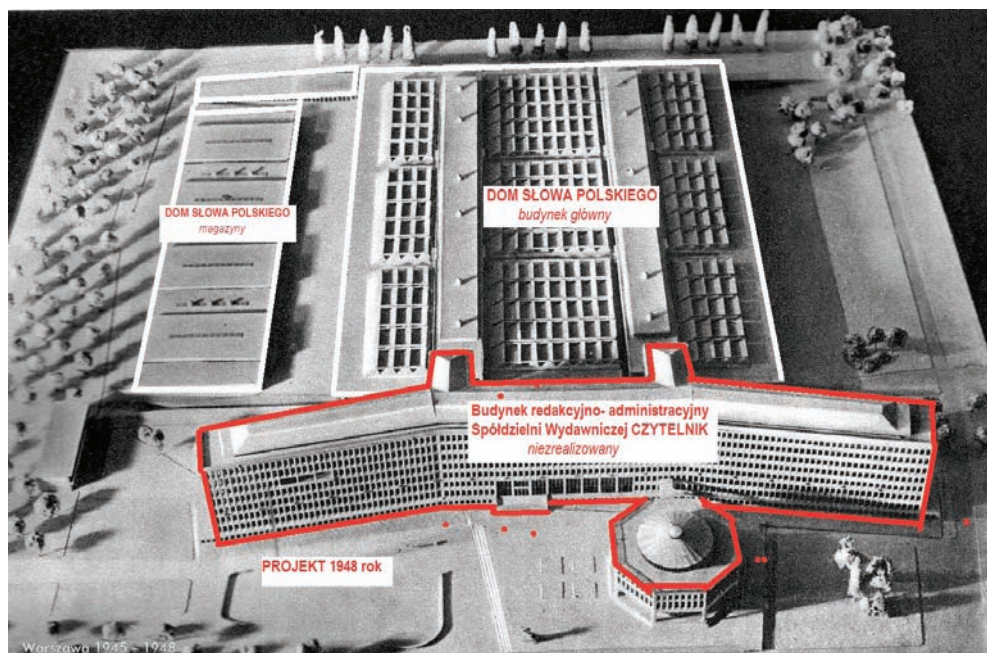


Z biegiem lat plac Kazimierza Wielkiego wzbogacał się nowymi kamienicami. Pozostając w peryferyjnej dzielnicy należał do niższej kategorii. Mroczne mieszkania zajmowali ludzie, których nie było stać na opłacanie czynszu w dzielnicach zbliżonych do śródmieścia. Z brudnych kamienic wychodzili na pokryty „kocimi łbami” plac targowy spiesząc do fabryki metalurgicznej Bormana i Szwede lub pobliskich browarów. Wygląd placu w czasach hitlerowskiej okupacji nie różnił się niczym szczególnym. Hale aż do końca swej działalności w 1942 r. były miejscem zakupów niezamożnych mieszkańców okolicznych dzielnic. Budowla dotrwała do 1944 r. Kilka miesięcy później hala też nie była kompletną ruiną. Znaczne partie murów i konstrukcji ocalały, można było podjąć jej odbudowę. Tak się nie stało. Podjęto decyzję likwidacji placu miejskiego wraz z fragmentami otaczających go ulic i przeznaczenia go pod obiekt przemysłowy.

I tak po niewielu latach istnienia dobiegała końca historia jednego z warszawskich placów.



Plac Kazimierza Wielkiego do roli targowiska dołączył znamienny akcent.



Makieta drukarni z 1948 roku – zrealizowano tylko budynek produkcyjny /etap I/

W pierwszych latach Planu Sześcioletniego po oddaniu do użytku nowych zakładów poligraficznych, Warszawa stała się największą bazą poligrafii w kraju zatrudniając około 10 tysięcy osób (z danych Głównego Urzędu Statystycznego z 1938 roku wynika, że w przemyśle poligraficznym w całym kraju zatrudnionych było łącznie 12 tys. osób). To porównanie świadczy, jak szybko po wojnie rozwinął się przemysł poligraficzny, który przyczynia się rozwoju kultury i nauki, starając się coraz lepiej zaspokajać rosnące potrzeby społeczeństwa na słowo drukowane.

Dzięki pomocy Związku Radzieckiego przemysł poligraficzny w okresie odbudowy otrzymywał maszyny rotacyjne do druku gazet, następnie w okresie budowy nowych zakładów – pełne wyposażenie w maszyny do składania (linotypy i monotypy), maszyny introligatorskie (do zestawiania okładek, do obróbki bloku) i wiele innych.

Jak wynika z krótkiego opisu przebiegu budowy „Domu Słowa Polskiego”, obiekt ten został wybudowany w szybkim tempie. Wymagało to nie tylko dużych nakładów finansowych i środków materiałowych, ale również ogromnego wysiłku ze strony organizatorów, budowniczych, kooperatorów, monterów, ażeby w określonym czasie obiekt oddać do użytku. Jeśli się zważy, że w tym czasie w Warszawie odbudowywano w gruzach leżące domy i ośrodki, budowano inne obiekty przemysłowe oraz zakłady poligraficzne, jak np. Drukarnię im. Rewolucji Październikowej, Zakłady Graficzne MON – to wysiłek ze strony Państwa był ogromny. „Dom Słowa Polskiego” został

wyposażany w linotypy, monotypy i niektóre maszyny intrologatorskie produkcji radzieckiej oraz w pozostałe maszyny do druku i urządzenia produkcji NRD dla trzech technik druku: wypukłego, wklęsłego i płaskiego.

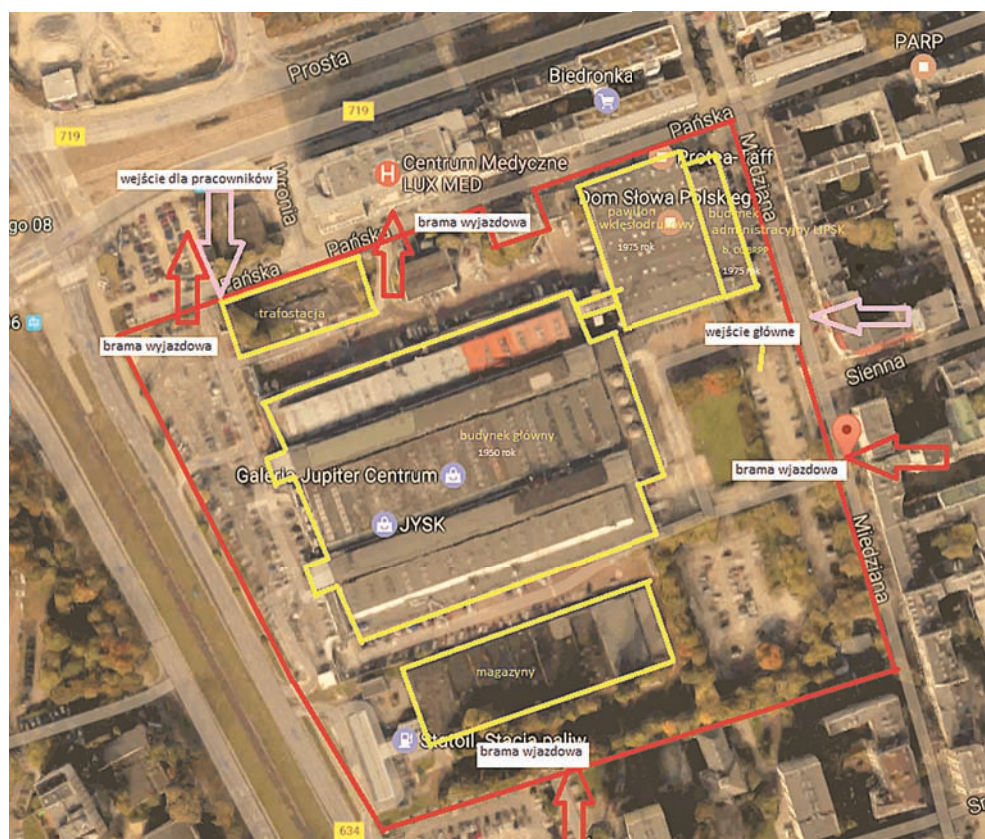


Projekt architektoniczny

Prawdopodobnie obiekt został technologicznie wzorowany w oparciu o funkcjonującą wówczas nowoczesną drukarnię w Stanach Zjednoczonych.

Budynek główny w kształcie prostokąta o szerokości 123 metrów i długości 160 metrów o powierzchni całkowitej 48 177 m² i kubaturze 216 570 m³ posiadał następujące poziomy i powierzchnie:

- niski parter (część magazynowa i służby pomocnicze) – 19 646 m²
- wysoki parter (głównie hale produkcyjne) – 19 646 m²
- antresola (szatnie, powierzchnia pomocnicza) – 4 538 m²
- piętro I (przygotowalnie i część administracyjno-biurowa) – 4 007 m²



Został wzniesiony w stylu modernistycznym i roku 2012 został wpisany do ewidencji zabytków pod numerem 2998/2012.

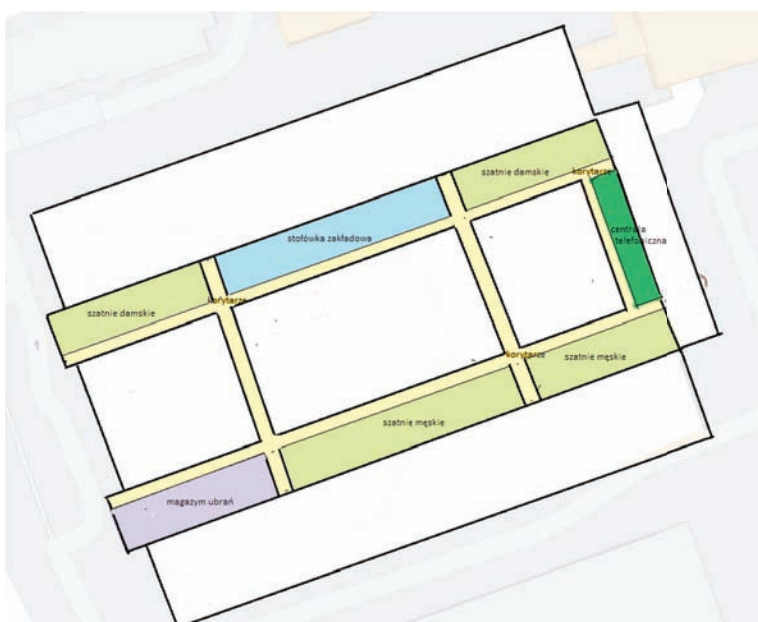
Zespół składał się z dwóch głównych, piętrowych hal ustawionych prostopadłe do ulicy Towarowej i niższych hal ustawionych pomiędzy i po bokach. Całość, połączona w wielki budynek, zajmowała dużą posesję na planie prostokąta. Hale budowane były z elementów prefabrykowanych, częściowo produkowanych na terenie placu budowy. Zastosowanie szkieletowej konstrukcji zapewniało odpowiednie tempo robót. Niższe hale zostały nakryte dachami szedowymi, a dwie wyższe płaskimi dachami z dodatkowym świetlikiem. Dwie piętrowe hale mieściły głównie biura redakcji i drukarni. W architekturze wyróżniają się świetliki nad zecernią oraz wewnętrzne filary.



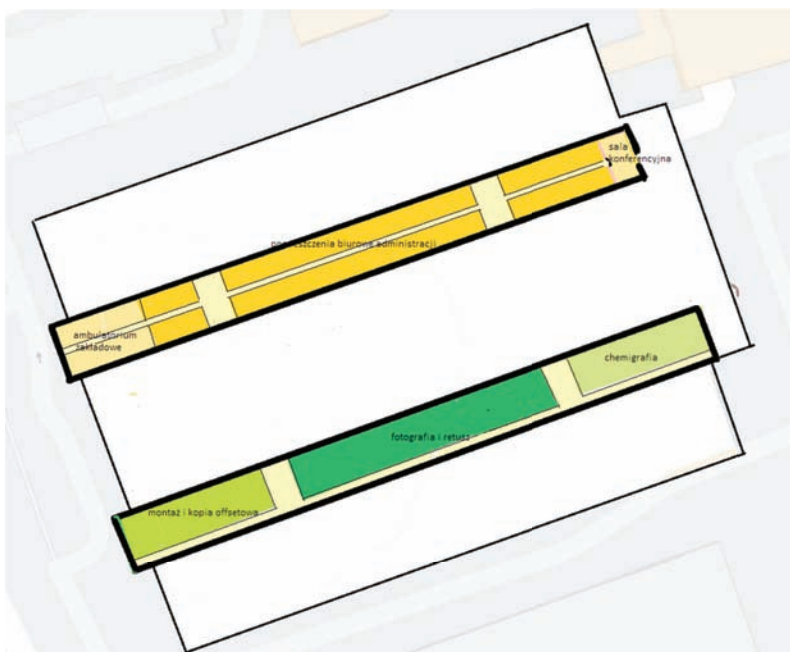
W wyższej środkowej części na poziomie produkcyjnym zaplanowano hale o wysokości ca. 6,50 metra na maszyny drukujące dla trzech podstawowych technik druku tj. typografii – druk wypukły, offsetu – druk płaski i rotograviury – druk włklesły z wydzielonym drukiem gazetowym na maszynach rolowych. Na tym samym poziomie od strony wschodniej w halach o wysokości ca 3,50 metra (do stalowych podciągów-kratownic opartych na żelbetowych słupach) umieszczono przygotowalnię gazetową, rotograviurową oraz dzielową. Cała część zachodnia o wysokości ca 3,50 (do dolnej belki kratownicy i ca 5,00 metrów do belki górnej) była zaprojektowana dla celów oprawy introligatorskiej.



Pod halą główną na poziomie przyziemia w pomieszczeniach o wysokości ponad 2,8 metra ulokowano magazyny papieru, część intrologatorii (złamywarki – ze względu na hałas), ekspedycję wyrobów gotowych, magazyny techniczne, kuchnię zakładową, warsztaty mechaniczne, kotłownię, służby utrzymania ruchu: elektryczne, mechaniczne, klimatyzacyjne, laboratoria, galwano i grenowanie cynkowych blach offsetowych, ścinkownię, przetapialnię metalu/ stopów drukarskich.



Na dwóch ciągach półpięter równoległych do ulicy Pańskiej ulokowano szatnie dla pracowników wraz z natryskami i WC. Dodatkowo przewidziano również stołówkę zakładową oraz przychodnię zakładową. Powyżej nadbudowano piętra z przeznaczeniem części wschodniej na przygotowalnię chemigraficzną, fotografię i retusz oraz montaż offsetowy i rotograviurowy ze wspólnym okiennym korytarzem. Analogicznie ciąg piętra zachodniego o długości ponad 100 metrów z 50 pomieszczeniami po obu stronach holu przeznaczony był na cele biurowe i administracyjne. W początkowym okresie ca 30% tej powierzchni przeznaczone były dla potrzeb redakcji „Trybuny Ludu” i cenzury. Reszta była przeznaczona dla kierownictwa drukarni, działu technicznego przygotowania produkcji (głównego technologa) i sterowania produkcją (szef produkcji) oraz działu zaopatrzenia i zbytu, działu kadr, ekonomicznego, finansowo-księgowego, organizacji zakładowych (rada zakładowa, organizacja partyjna).



Dodatkowo od strony ulicy Miedzianej dobudowano 2. piętrowe pomieszczenia. Na poziomie hal produkcyjnych zaprojektowano dużą salę kolumnową na kilkaset osób z przeznaczeniem na działalność kulturalno-oświatową tj. kino, teatr zakładowy, różne konferencje, imprezy noworoczne, związkowe i partyjne nie tylko dla potrzeb zakładu, ale również dla innych zakładów z robotniczej Woli. Poniżej umieszczono duży klub zakładowy, bibliotekę, radiowęzeł i sklep przyzakładowy. Tam stale odbywały się różne szkolenia i mniejsze imprezy okolicznościowe organizowane głównie przez związki zawodowe. Od strony ul. Towarowej dobudowano pomieszczenie przeznaczone

na szkolenie przyzakładowe i laboratoria, a w późniejszym okresie na stołówkę dla pracowników.



We wnętrzach zachowały się betonowe kolumny. Od strony ul. Miedzianej, w holach piętrowych hal zachowały się dekoracyjne klatki schodowe, betonowe kolumny zakończone „kryształowymi” wysklepkami, a także okrągłe wnęki w suficie z półką świetlną. W tej części budynku znajdują się okrągłe świetliki, które zapewniały odpowiednie oświetlenie do pracy zecerów.

Poza budynkiem głównym od strony ul. Wroniej zbudowano hale o powierzchni 4431 m² z przeznaczeniem na magazyny, środki transportu samochodowego. Dobudowano również budynek straży pożarnej z przeznaczeniem na ciężki sprzęt bojowy o powierzchni 534 m². Do początku lat 70-tych na terenie zakładu mieścił się również transport PTSŁ „Łączność” wraz z własną stacją paliw, z przeznaczeniem na spedycję gazet codziennych i innych tytułów prasowych. Dodatkowo zorganizowano tam – ze względu na niebezpieczeństwo pożarowe – dział przerobu papieru (zdarć zewnętrznych, zrywów i końcówek na rolach), lakiernię druków i warsztat stolarski. W zakładzie od początku, aż do roku 1995 działała w pełni wyposażona samodzielna jednostka zakładowej zawodowej straży pożarnej zatrudniając ca 25 strażaków (później przekształcona w zakładową służbę ratowniczą) oraz straż przemysłowa zatrudniając szczytowo ponad 30 własnych pracowników ochrony.

Budowa drukarni

Realizacja budowy DSP przebiegała w następujący sposób: w roku 1947 – rozbiórki i odgruzowanie terenu, w 1948 r. – dalsze rozbiórki oraz wykopy i palowanie, 1949–1951 r. – budowa i sukcesywne oddawanie obiektów lub jego części do użytku.

Wydział administracyjno-techniczny Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”, na którego czele stał inż. J. Szymoński, podjął zadanie przygotowania terenu pod przyszły obiekt. Nie było to zadanie łatwe. Rejon placu Kazimierza Wielkiego zalegało 120 tysięcy metrów sześciennych gruzu. Na 12,5 ha powierzchni było 66 nieruchomości w większości zniszczonych, których

kubatura sięgała 535 tysięcy metrów sześciennych. Przystąpiono do usunięcia lokatorów z istniejących zabudowań oraz niektórych kupców, którzy próbowali wskrzesić targowe tradycje placu. Rozpoczęto rozbiórkę domów i usuwanie gruzu. Plac stopniowo pustoszał.



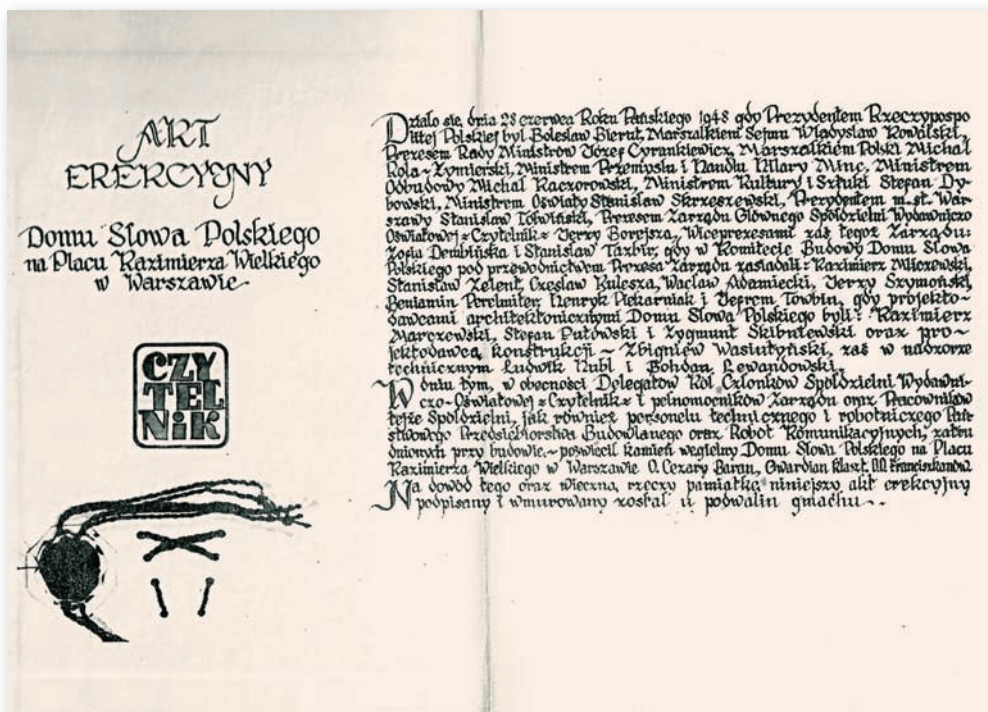
W połowie roku 1948 rozpoczęła działalność dyrekcja budowy, której kierownictwo objął inż. Stanisław Zelen. Roboty prowadzono planowo, choć wielokrotnie napotymano na zaskakujące trudności. W przygotowywanych wykopach pod fundamenty hali produkcji ukazała się woda. Powstały kłopoty z opanowaniem nieznoszącego głębokich wykopów warszawskiego gruntu. Wydobywano zwały ziemi i opanowywano spływ wody. Halę produkcji trzeba było osadzić na palach. Dnia 3 czerwca 1948 roku kafary przystąpiły do bicia pali. Wbito ich aż 2561, co było wówczas rekordem.

W dniu 28 czerwca 1948 roku odbyła się na terenie budowy uroczystość. Zebrali się przedstawiciele rządu, władz miasta, Spółdzielni „Czytelnik”, drukarze i robotnicy. Nastąpiło wmurowanie aktu erekcyjnego. Ruszyły prace budowlane. Jedną z pierwszych czynności było zbrojenie a następnie betonowanie tuneli pod halą produkcji.

Rozpoczęcie budowy drukarni uwieczniono w Polskiej Kronice Filmowej PKF nr 14/1948 i 28/1948:

<https://www.youtube.com/watch?v=Ow5CucBqpYo>

<https://www.youtube.com/watch?v=HBOY3BS4BnY>



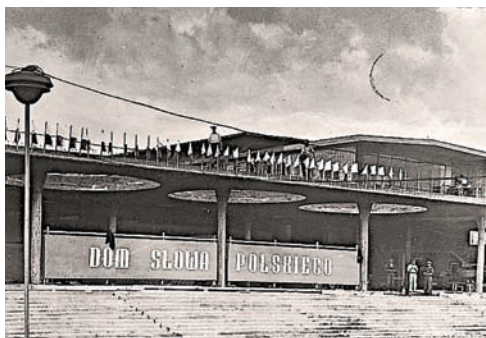
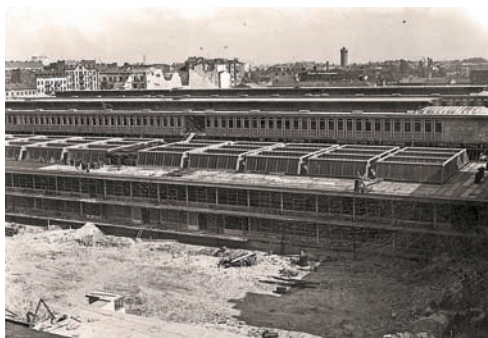


W niespełna pół roku od rozpoczęcia prac betoniarskich wyłoniła się w ogólnych zarysach hala produkcji. W styczniu stanęły windy budowlane do transportu betonu na wyższe kondygnacje. W dniu 1 maja 1949 roku stan budowy był już imponujący. Na przestrzeni od ulicy Miedzianej do Towarowej ciągnęły się betonowe płaszczyzny pokryte szalowaniem.



W dniu Świąta Odrodzenia Polski 22 lipca 1949 roku załoga Oddziału 3 Państwowego Przedsiębiorstwa Budowlanego oddała w stanie surowym halę produkcji. Zarys przyszłego zakładu był już wyraźny. Na teren budowy wkraczały inne przedsiębiorstwa. W dniu 3 września tego roku Państwowe Przedsiębiorstwo „Mostostal” rozpoczęło ustawianie stalowych wiązarów

dachu. Charakter robót uległ zmianie. Tryskały kaskady iskiei pod palnikami spawaczy, słyhać było łoskot młotów i grę motorów dźwigowych.



Maj roku 1950. Pierwsze transporty maszyn przybyły na teren budowy. Z Niemieckiej Republiki Demokratycznej maszyna rotacyjna wraz z mechnikami. Ze Związku Radzieckiego linotypy z monterami. Strona radziecka sprawiła niespodziankę – zamiast uzgodnionych 20 przysłano 50 linotypów. Każdego dnia nadchodziły nowe transporty zawierające oczekiwany ładunek. Można było rozpocząć montaż. W dniu 30 maja pierwsze elementy maszyny rotacyjnej ustawiano na fundamencie. W sąsiedztwie rozpoczęto ustawianie linotypów, układanie instalacji elektrycznej, przygotowywanie stereotypii. Zakończono montaż rotacji, zwinięto plany, wpisano do kroniki dzień 22 lipca 1950 roku.





22 Lipca 1950 r.

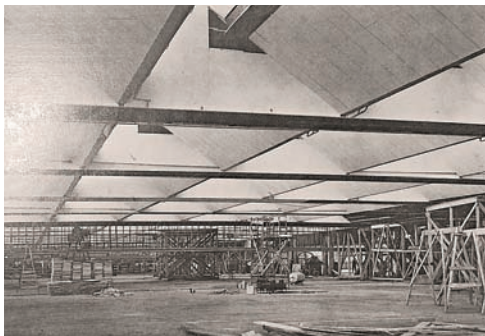
22 lipca 1950 roku. Szósta rocznica ogłoszenia Manifestu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego. Święto Odrodzenia Polski. Uroczystego przecięcia wstęgi, symbolu otwarcia zakładu, dokonał drukarz, Prezydent Rzeczypospolitej Bolesław Bierut. Z rotacji „Domu Słowa Polskiego” zeszyły pierwsze numery organu Komitetu Centralnego PZPR „Trybuny Ludu”. Tak rozpoczęła się historia nowego przedsiębiorstwa.



Przybyli na uroczystość otwarcia „Domu Słowa Polskiego”
Prezydent PRL Bolesław Bierut w otoczeniu członków rządu oraz drukarzy i budowlanych.
Za chwilę największy zakład poligraficzny w kraju rozpocznie pracę.

Przez ponad czterdzieści lat „Trybuna Ludu” była obowiązkową lekturą aparatu partyjnego i urzędników. Stąd się dowiadywano, co jest słuszne a co zasługuje na partyjną krytykę. „Trybuna Ludu” – jak i wszystkie późniejsze

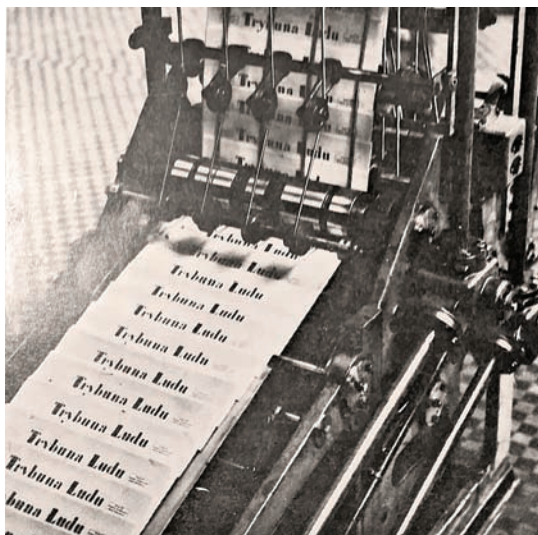
tytuły gazetowe – drukowane były w dużym formacie A2 (420x594 mm). Ta wielkość gazety nie była przypadkowa. W tym właśnie formacie drukowane były wszystkie gazety europejskich partii komunistycznych: radziecka „Prawda”, niemiecka „Neues Deutschland”, czeska „Rudé Právo”, węgierski „Népszabadság”, francuski „L’Humanité”, włoska „l’Unità”.



Delegacje robotników Woli i drukarzy Warszawy przed głównym wejściem do nowej drukarni od strony ul. Miedzianej. Początkowo w czasie uroczystości otwarcia zakładu. Czynna była rotacja, hala linotypów, zecernia, stereotypia, magazyn papieru oraz warsztaty. W pozostałej części budynku trwały jeszcze roboty budowlanne.

Moment uroczystego otwarcia drukarni został uwieczniony w Polskiej Kronice Filmowej PKF nr 31/1950 (w 4 temacie po 6 min 33 sek.):

<https://www.youtube.com/watch?v=KC39sKNC9Dk>





ZG DSP były początkowo drukarnią prasową, a drukowanie odbywało się na jednej maszynie PLAMAG. W tym okresie drukowano wyłącznie gazety i dopiero później, stopniowo poszerzano zakres produkcji, organizując inne działy drukarni, takie jak: introligatorynia, chemigrafia, rotograwiura i offsety.

Profil produkcji kształtował się w latach 50-tych i polegał na kompleksowym technologicznie procesie obsługi tj. od przyjmowania maszynopisów i materiału ilustracyjnego do wydania gotowego zadrukowanego produktu drukarskiego w postaci książki, gazety, czasopisma i akcydensu. Drukarnia była przygotowywana do produkcji we wszystkich stosowanych wówczas podstawowych technologiach poligraficznych tj. drukowaniem wypukłym (typograficznym), płaskim (offsetowym) i wklęsłym (rotograwiurowym) na papierach zwojowych i arkuszowych.

II Światowy Kongres Pokoju

W listopadzie 1950 roku montaż maszyn w halach „Domu Słowa Polskiego” został częściowo wstrzymany. Komitet Obrońców Pokoju przyjął propozycję Polski odbycia II Światowego Kongresu Pokoju w Warszawie. Kongres nie mógł odbyć się w Sheffield w związku z odmową rządu Wielkiej Brytanii. Decyzja nadeszła niespodziewanie.

Dla przyjęcia delegatów i zapewnienia swobodnych warunków obrad, potrzebna była duża sala posiedzeń. Warszawa takiej sali nie miała. Wybór padł na niezagospodarowane hale produkcyjne „Domu Słowa Polskiego”. Na przygotowanie sali posiedzeń pozostało tylko dwa dni.

Do hal produkcyjnych „Domu Słowa Polskiego” wkroczyli dekoratorzy, plastycy, stolarze, elektrycy i radiowcy. Dyrekcja budowy skierowała cały wysiłek na pracę związaną z przygotowaniem obrad Kongresu. Hale produkcyjne zamieniały się w salę posiedzeń.

Dnia 16 listopada 1950 roku o godzinie 19.30 profesor Fryderyk Joliot-Curie otworzył obrady II Światowego Kongresu Obrońców Pokoju. Pod oszklonym dachem nowej drukarni, zebrali się przedstawiciele niemal wszystkich państw

świata. Na sali obrad znaleźli się: poeta chilijski Pablo Neruda, pisarze radzieccy: Aleksander Fadiejew, Ilia Erenburg, pisarze niemieccy: Tomasz Mann, Anna Seghers, Arnold Zweig; poeta turecki Nazim Hikmet; brazylijski pisarz Jorge Amado oraz działacze: Pietro Nenni, Eugenia Cotton, Louis Saillant, Ostap Dłuski; naukowcy i pisarze polscy: Leopold Infeld, Leon Kruczkowski, Jarosław Iwaszkiewicz, Władysław Broniewski... Prócz osobistości znanych przewinęła się cała plejada delegatów różnych państw, różnych orientacji politycznych i przekonań. W Kongresie brało udział 1705 delegatów, 192 gości, 128 obserwatorów – razem 2025 osób reprezentujących 72 kraje. Dla obsługi Kongresu przybyło 130 dziennikarzy reprezentujących agencje informacyjne i dzienniki całego świata.



W listopadzie 1950 roku hale produkcyjne zamieniły się w sale posiedzeń II Światowego Kongresu Pokoju. Tu powołano Światową Radę Pokoju, podjęto doniosłe Uchwały oraz przyznano Warszawie Medal Pokoju.

W roku 1951 ukazał się film dokumentalny WFD Warszawa „Pokój zdobędzie świat” w reżyserii Jerzego Bossaka, gdzie przez 81 minut można obejrzeć kadry obrad nakręcone w niezagospodarowanych halach „Domu Słowa Polskiego”.

Kongres Obrońców Pokoju – odbyty niemal równocześnie z rozpoczęciem produkcji „Domu Słowa Polskiego” – stał się symbolem pracy zakładu, o czym świadczy tablica pamiątkowa na froncie budynku.

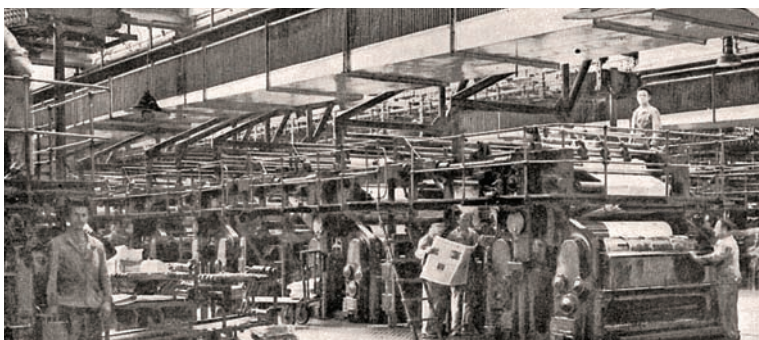




Lata pięćdziesiąte

Uruchamianie drukarni

Dopiero po zakończeniu obrad i uprzątnięciu urządzeń i instalacji, koniecznych do realizacji tej wielkiej imprezy, ekipy budowlane przystąpiły do budowania ścian dzielących poszczególne wydziały oraz zakładania przewodów elektrycznych pod urządzenia i maszyny drukarskie. W dalszej kolejności zostały uruchomione takie wydziały jak: Drukarnia Dzielowa, Introligatorknia, Drukarnia Offsetowa oraz Drukarnia Rotograwiurkowa.



96-cio stronicowa maszyna gazetowa



Stereotypia gazetowa

W planie rozruchu „Domu Słowa Polskiego” Drukarnia Dziełowa była po Drukarni Gazetowej i Chemigrafii następnym wydziałem produkcyjnym, który miał rozpocząć pracę. Prawie całkowite wyposażenie techniczne drukarni, jak: maszyny drukujące, linotypy i monotypy, sprzęt zecerski, pismo i materiał drukarski, czekało już w magazynach na ukończenie prac budowlanych i rozpoczęcie montażu.

Decyzją władz zlikwidowano trzy drukarnie warszawskie: Drukarnie, „Czytelnika nr 5”, Drukarnię „Książka i Wiedza” i Drukarnią ZMP, zaś cały personel zlikwidowanych drukarni – liczący łącznie kilkaset osób – przeniesiono do „Domu Słowa Polskiego”.

Dużo uwagi poświęcano sprawie szkolenia w przedsiębiorstwie. Potrzeby obsadzania stanowisk dyktowały konieczność rozpoczęcia natychmiastowego szkolenia. Potrzebni byli fachowcy na wielu stanowiskach. Trzeba było szkolić szybko i dobrze. 1 czerwca 1951 roku funkcję kierownika przyzakładowej szkoły zawodowej objął Leonard Haberman z wydziału gazetowego. Pierwsza uzupełniała braki kadrowe w introligatorni grupa 32 osób, którą przeszkolono bezpośrednio przy stanowiskach pracy. Istniały praktycznie dwie formy szkolenia zawodowego: pierwsza – szkolenie zbiorowe i doszkalanie uzdolnionych i starszych pracowników, druga – to dwuletnie szkolenie w wydzielonych warsztatach szkolnych pod kierunkiem wykładowców przygotowujących: składaczy ręcznych i maszynowych oraz maszynistów typograficznych. Do roku 1952 wyszkolono w różnych specjalnościach 221 osób na pełnowartościowych, kwalifikowanych pracowników. W 1953 roku przeszkolono około 100 osób do prac pomocniczych. Ponad 60 osób przygotowano do pracy zawodowej i powierzono im samodzielne stanowiska. Warsztaty szkolne przekazywały około 50 absolwentów różnych specjalności i o pełnych kwalifikacjach. W rocznym kursie teorii zawodowej dla odbywających naukę zawodu uczestniczyło ponad 100 osób, w tym również z innych zakładów Warszawy.



Rok 1951. Hala maszyn typograficznych w szkole przyzakładowej DSP.
Instruktor Wiktor Świętosławski udziela wyjaśnień grupie uczniów.
Wśród nich: Janusz Ganowski, Anna Boszko Wojciech Sieniarski.

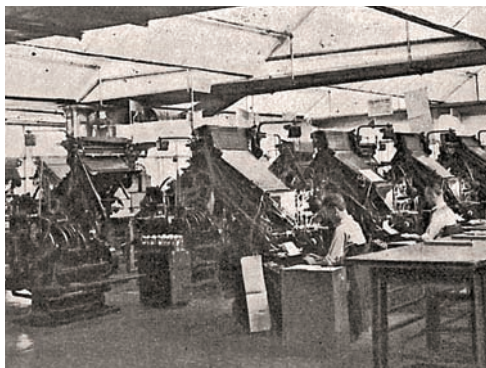
Dla załogi nowego przedsiębiorstwa, wprowadzenie w ruch całej maszyny organizacyjno-technicznej było szkołą szczególnego rodzaju. Wszystko, cokolwiek rozpoczynano, było nowe. Zgromadzono nowe i nowoczesne maszyny i urządzenia, które wywarły decydujący wpływ na zmianę charakteru pracy drukarza. Nadszedł zmierzch oficyn wydawniczych i małych zakładów drukarskich traktowanych jako rzemiosło. Rozpoczął się przemysł. Przeobrażenia ustrojowe, ekonomiczne czy techniczne nie przechodzą obok – one są i żyją wraz z poczynaniami ludzi. Tak było też i w świecie ludzi „Domu Słowa Polskiego”. Trwająca batalia przy uruchomieniu nowego zakładu to nic innego jak uczestnictwo w ówczesnych przeobrażeniach kraju.

Drukarnia Dziełowa

W drukarni dziełowej zestawiano regały w zecerni i kończono montaż linotypów. Dnia 10 marca linotypy z Leningradu były gotowe do produkcji. Docelowo w zecerni drukarni dziełowej pracowało 35 linotypów oraz 9 tastrów i 6 odlewarek monotypowych. Zecernia ręczna zatrudniała 60 składaczy. Składano książki naukowe, beletrystyczne oraz różnego rodzaju czasopisma.

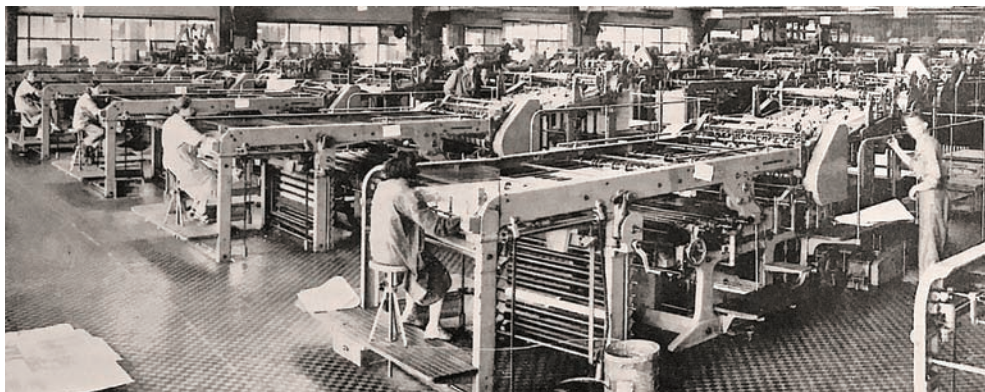


Zecernia drukarni dziełowej



Ten zespół linotypów składa rocznie ponad tysiąc tytułów

Równocześnie z rozwojem produkcji zecerni drukarni dziełowej rozwijała się produkcja działu maszyn drukujących. W dniu 10 marca 1951 roku rozpoczęto ustawianie maszyn typu PLANETA. W tym samym dniu przekazano 2-agregatową rotację typograficzną PLAMAG. Wydział maszyn drukujących wzbogacał się o nowe maszyny oddawane niekiedy w odstęпах kilkudniowych. Na przełomie lat 1950–1951 dokonano montażu wielu nowoczesnych, szybkobieżnych maszyn dwuobrotowych formatu A0 i B1. Ponadto montowano maszyny półformatowe do druku okładek, obwolut i innych akcydensów.



Widok ogólny hali maszyn arkuszowych typograficznych z okresu lat pięćdziesiątych

W roku 1952 pracowało już 37 maszyn w tym: 9 maszyn PLANETA formatu AO, 15 maszyn PLANETA formatu B1, 4 maszyny półformatowe VICTORIA, 2 maszyny typu GUDRUN, 2 maszyny VERTICAL, 2 maszyny typu MERCEDES oraz 2 maszyny dociskowe i 1 maszyna rotacyjna dzielowa.

Drukarnia Reprodukcyjna

W pierwszych czterech latach istnienia Domu Słowa Polskiego wszystkie działy reprodukcyjne, obejmujące swym zasięgiem chemigrafię, offset oraz rotograviurę stanowiły do marca 1954 r. jeden wspólny wydział zwany Drukarnią Reprodukcyjną, którą kierował inż. Czesław Rudziński. Została ona ze względu na skomplikowany charakter urządzeń oraz trudności w doborze personelu technicznego uruchomiona stosunkowo najpóźniej ze wszystkich wydziałów DSP.

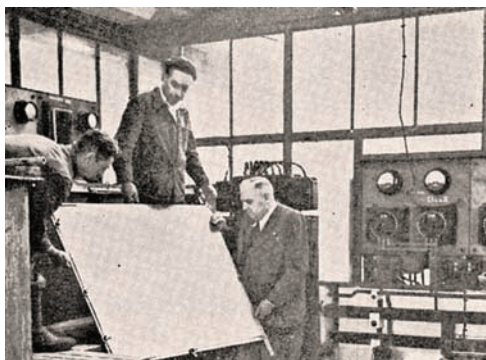
Jako pierwszy z działów Drukarni Reprodukcyjnej uruchomiona była chemigrafia. Dnia 15 grudnia 1950 r. przeprowadzono pierwsze próby urządzeń chemigraficznych, a dnia 27 grudnia przystąpiono już do normalnej produkcji klisz cynkowych, zaopatrując w materiał ilustracyjny gazetę „Trybuna Ludu”.

Pierwsze maszyny offsetowe zostały zmontowane w kwietniu 1951 roku, lecz pomieszczenia przygotowalni są jeszcze z nieotynkowanymi ścianami. Urządzenia fotomechaniczne znajdują się jeszcze w skrzyniach i dlatego przygotowanie form offsetowych odbywa się wyłącznie ręcznie. Rysownicy przenosili rysunek z oryginału na kalkę, a następnie na blachy. Był to proces bardzo powolny i pracochłonny; w dodatku brak było przedrukarza, aby wykonać detal czy spreparować blachę. Radzono więc sobie w ten sposób, że koledzy z przygotowalni urządzonej prowizorycznie w jednym z pokoi kierownictwa, biegli z blachą pod pachą z ul. Miedzianej na Królewską do Wojskowych Zakładów Graficznych MON, aby tam wykonać przedruk.

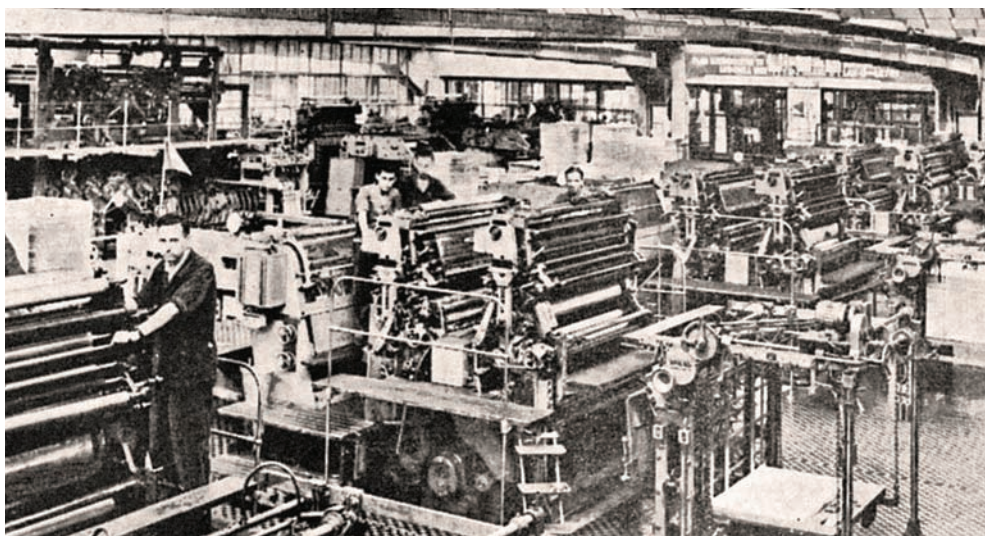
Z ul. Królewskiej znów transportowano blachę do naszej „rysowni”, aby tu wykonać rysunek, a następnie jeszcze raz do MON, aby spreparować blachę i z powrotem do DSP z gotową formą na maszynie.



Tu otrzymujemy wielokrotność produkcji



Pierwsze płyty bimetalowe opuszczają
dział galwano



Piękne okładki, kolorowe ilustracje i plakaty – drukowano techniką offsetową

Stan taki trwał do końca 1951 roku, kiedy to, kierownictwo budowy DSP oddało do użytku świeżo wykończone pomieszczenia przygotowalni offsetowej. Przystąpiono natychmiast do montażu urządzeń i już po 4 tygodniach przygotowalnia przestawiła się na fotomechaniczny proces sporządzania blach offsetowych.

Stale wzrastająca ilościowo i jakościowo produkcja działu offsetowego postawiła kierownictwo przed problemem uzupełnienia nielicznej załogi fachowcami o wysokich kwalifikacjach, co umożliwiło przejście do prac trudniejszych jak np. wykonywanie robót barwnych w skróconej skali barw.

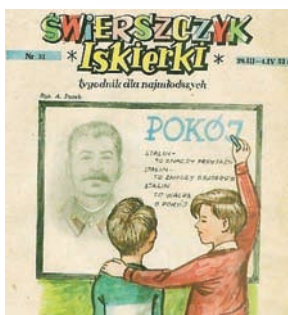


Rok 1953. Krótka narada przed rozpoczęciem nowych zadań.
Pracownicy w hali maszyn offsetowych słuchają wyjaśnień.

Tempo na maszynach offsetowych rośnie coraz bardziej. Stwarza to konieczność szukania niezawodnych i szybkich metod produkowania form offsetowych. Wiosną 1952 r. po raz pierwszy w Polsce do kopiowania blach wprowadzono alkohol poliwinylowy, co ogromnie uprościło przebieg kopiowania form. Inną rewelacją 1952 roku był „trimetal”, o którym było głośno. Rozpracowano i wprowadzono do produkcji offsetowej po raz pierwszy w Polsce blachę cynkową pokrywana galwanicznie miedzią i chromem. Stanowiło to pewnego rodzaju przezwrot. Trwałość tych elementów dawała możliwość druku wysokich nakładów, co przy starej metodzie było niemożliwe. Jednocześnie przeprowadzano doświadczenia z blachami bimetalowymi i po kilkumiesięcznych próbach nowa metoda sporządzania blach offsetowych została całkowicie rozpracowana i udostępniona dla powszechnego użytku w Polsce.

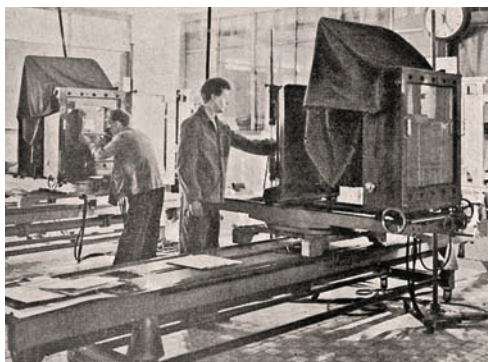
Nowe formy offsetowe o wielkiej wytrzymałości, sięgającej milionowych nakładów z jednego kompletu blach umożliwiły rozwinięcie masowej produkcji na 8-kolorowej wielkiej rotacji offsetowej, na której drukowano wielobarwny tygodnik „Świerszczyk”.

ŚWIERSZCZYK



Najmłodszym wydziałem produkcyjnym DSP była Drukarnia Rotograwiurów. Do montażu pierwszej siedmioagregatowej maszyny rolowej przystąpiono 1 lipca 1951 r., przekazując ją do produkcji 15 grudnia tegoż roku. Prace budowlano-wykończeniowe części pomieszczeń przeznaczonych na przygotowanie rotograwiurów ukończono 1 grudnia 1951 r. Pomieszczenia te obejmowały na razie pracownie: foto, retusz, montaż i kopię. Do pełnego uruchomienia przygotowanej rotograwiurowej brakowało urządzeń galwanizacyjnych i trawiarni cylindrów. Korzystano więc z sąsiedzkiej pomocy Zakładów Włókienniczych RSW „Prasa” przy ul. Okopowej. W marcu 1952 r. wykończono dział galwano i od tej chwili wszystkie procesy technologiczne zachodzące w technice rotograwiurów wykonywano we własnym zakresie. Od dnia 19 kwietnia 1952 r. zwiększa się moc produkcyjna maszyn rotograwiurów, gdyż zostaje uruchomiona druga siedmioagregatowa rotacja rolowa. W marcu 1954 r. zostaje uruchomiona rolowa maszyna rotacyjna tzw. „kombinezonowa”. Maszyna ta posiada cztery agregaty rotograwiurów, reszta zaś maszyny to rotacja typograficzna. Na maszynie tej drukowano pismo dla wsi „Gromada”.

W późniejszych latach Drukarnia Rotograwiurów zostaje powiększona docelowo do 4 maszyn arkuszowych PT-6 PLANETA firmy PLAMAG.



Kamera reprodukcyjna



Stanowiska ręcznego retuszu



Stanowiska montażu tekstów i filmów

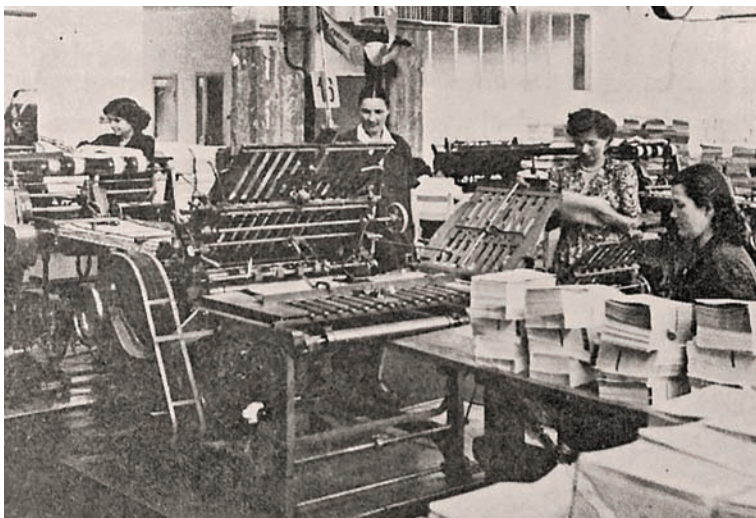


Introligatornia

W okresie przedwojennym w Polsce oprawa książki odbywała się ręcznie. Nakłady książek sięgały najwyżej 5000 egz. W PRL w planie 6-letnim założono ogromny wzrost wydawnictw i publikacji. Stąd też zaszła konieczność zmechanizowania do maksimum oprawy książek zarówno broszurowych jak i w oprawie twardej.



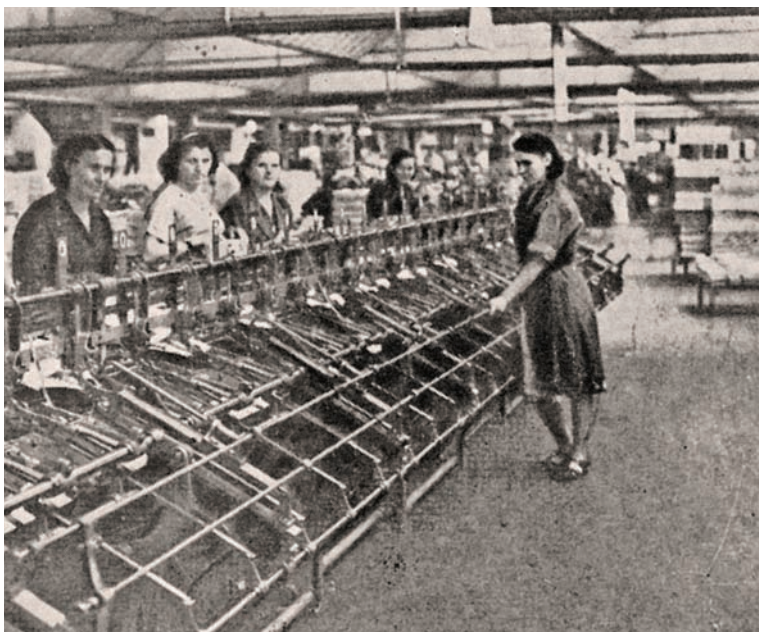
Tu produkcja poprzednich działów otrzymuje ostateczną formę



Falcerki druków arkuszowych

Ustawianie maszyn w introligatorni rozpoczęto w grudniu 1950 r. Wtedy to wspólnie z monterami z NRD rozpoczęli pracę pierwsi pracownicy introligatorni. Praca nie była łatwa, gdyż maszyny te instalowano w Polsce po raz

pierwszy. Montaż maszyn postępował w miarę rozwoju zakładu i aby zabezpieczyć wydawanie czasopism na początku ustawiono taśmowce. Później wprowadzono oprawę broszurową szytą drutem, a następnie nićmi. Ostatni został uruchomiony dział oprawy twardej. W introligatorni, kierownik wydziału Mieczysław Fidler i Tadeusz Art, organizowali stanowiska pracy. Dnia 9 lutego ruszyły taśmowce, maszyny do falcowania i krajarki. W lipcu 1951 roku sytuacja uległa poprawie. Z „Książki i Wiedzy” przybyła do pracy grupa 75 introligatorów, którzy oprócz podjęcia właściwej pracy rozpoczęli organizację i porządkowanie wydziału. Już w połowie roku 1951 wydział – aby wywiązać się z zadań – rozpoczął pracę dwuzmianową.



Zbieraczka arkuszy do oprawy twardej i broszurowej

Z początkowo kilkusobowej obsługi załoga introligatorni wzrosła do około 500 osób. W 1954 roku zmieniono całkowicie układ introligatorni tworząc trzy zasadnicze działy produkcyjne, w których przebiegały 4 linie potokowe:

1. Dział czasopism. Linia opraw zeszytowych obejmująca procesy od zbierania i szycia, do zapakowania.
2. Dział broszur. Linia opraw broszurowych obejmująca procesy od szycia do zapakowania.
3. Linia do wykonania okładek do oprawy twardej obejmująca kompleksowo przygotowanie materiału/płótna, tektury/, zestawienia i tłoczenia okładek.
4. Linia oprawy twardej książek z zastosowaniem agregatu B-02, obejmująca procesy od szycia do zapakowania.

W wyniku zastosowania potokowej linii produkcyjnej osiągnięto korzyści:

- skrócono cykl produkcyjny oprawy książek i czasopism
- zmniejszono braki w nakładach
- poprawiono jakość produkcji
- wzrosła wydajność pracy
- obniżono koszty własne
- ułatwiono system kontroli
- uzyskano większą przestrzeń produkcyjną
- zmniejszono ilość półfabrykatów magazynowych na sali.

W efekcie uzyskano lepszą synchronizację operacji produkcyjnych, prawidłowe rozmieszczanie miejsc pracy zgodnie z przebiegiem procesu technologicznego, właściwe i bezpośrednie przekazywanie półfabrykatów na stanowiska pracy.

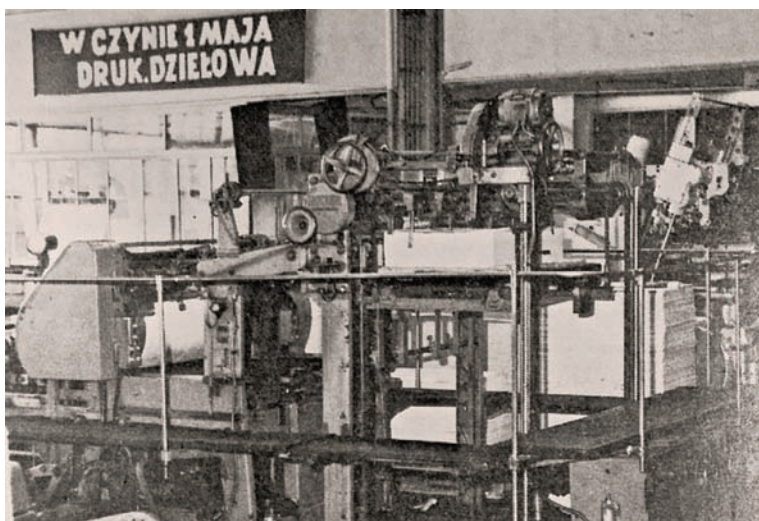
Wyniki produkcyjne

W roku 1952 wyprodukowano już 14 milionów książek, 15 milionów czasopism i 723 miliony gazet.

Na kierowniczym stanowisku w zakładzie również nastąpiła zmiana. Naczelnym Dyrektorem został z dniem 1 maja 1954 roku Henryk Cieśliczko. Zastępcą dyrektora do spraw technicznych od 1 stycznia 1953 roku był inż. Marian Filip, a Głównym Księgowym Władysław Wiśła. Z drukarni gazetowej w roku 1952 inż. Adolf Zawadzki przeszedł na stanowisko kierownika drukarni dziełowej, w której razem z inż. Henrykiem Niewiadomskim oraz inż. Bogusławem Lehmanem doskonalono organizację pracy uzyskując z zespołem pracowników wydziału sprawność wykonania produkcji. Poprzedni kierownik popularnej „dziełówki” Leonard Szafrński objął stanowisko kierownika działu kontroli technicznej, a od 1954 roku szefa produkcji. Pierwszy wydział zakładu – drukarnia gazetowa – kierowana była przez Franciszka Bancerowskiego od 1952 do roku 1961, kiedy to kierownictwo objął Czesław Ciabach.



W roku 1954 zakład opuściło 894 miliony egzemplarzy gazet, ponad 66 milionów czasopism oraz 13 milionów książek. Zadania nowego roku nie były mniejsze. Rodził się jednak poważny problem. W miarę rozwoju produkcji, robiło się ciasno. Przerób papieru, zaopatrzenie w surowce i materiały oraz gotowy produkt, stanowiły treść tego problemu. Będzie on się przewijał przez długie lata.



Drukarnia Dzielowa

W latach pięćdziesiątych wyznacznikiem obecności zakładu na rynku wydawniczym były tytuły książek, które opuszczały zakład. W dniu 16 grudnia 1954 roku rozpoczęto skład 16-tomowego wydania dzieł Adama Mickiewicza. Dnia 15 listopada 1955 roku ostatni tom przekazano wydawnictwu.

Rotograwiura wzbogacona maszynami arkuszowymi typu PT-6, nie bez ostrych konfrontacji z wydawcą, rozpoczęła nowy cykl produkcji. Na rynku ukazały się wydania albumowe: „Rzeźba nagrobna Wita Stwosza”, „Piotr Michałowski”, „Polityk Wieniawski”, „Bitwa pod Grunwaldem” i „Malarstwo Polskie”. Przyjęto te albumy ze zdziwieniem. Młody zakład bez wiekowych tradycji wypuszcza w świat pozycje, którymi szczycą się największe wydawnictwa europejskie.

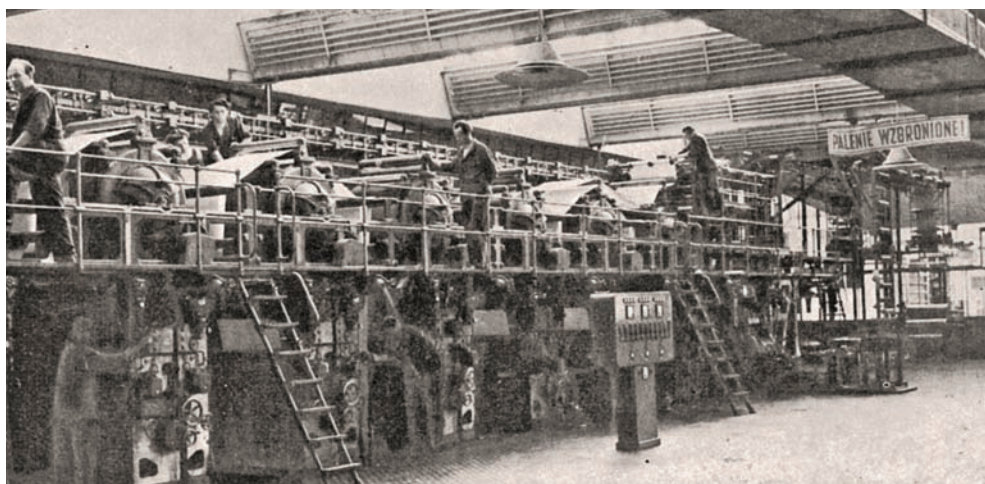
Dalszy szybki wzrost zapotrzebowania na czasopisma kolorowe wykazał, że posiadane przez drukarnię siedmioagregatowe rotacje nie wystarczają. W związku z tym w 1959 roku dwie istniejące maszyny rotacyjne zostały powiększone przez dobudowanie do nich jeszcze po jednym agregacie, dzięki czemu uzyskano możliwość jednoczesnego druku dwóch czasopism trójbarwnych.

W roku 1960 na rotacjach rolowych drukuje się 18 różnych tygodników, dwutygodników i miesięczników. Oddział przygotowalni wykonuje do druku ponad 200 cylindrów miesięcznie.

O wielkości asortymentowej, wykonanej w ciągu minionego dziesięciolecia produkcji, świadczyć mogą niektóre liczby:

Rok	zatrudnienie osób	gazety	czasopisma	książki
		w milionach egzemplarzy		
1950	640	139.012	—	—
1951	1.320	300.400	7.600	2.760
1952	1.817	723.748	15.468	14.022
1953	1.886	881.108	63.846	12.759
1954	2.031	894.098	66.170	13.217
1955	2.192	840.450	109.873	12.175
1956	2.247	831.210	110.772	13.654
1957	2.225	530.566	112.791	10.711
1958	2.074	548.494	117.857	8.381
1959	2.071	577.076	124.189	13.092
1960	2.054	545.000	124.200	14.000

Gazet cztero stronicowych (formatu „Prawda”) łącznie wyprodukowano 6 miliardów 800 milionów egzemplarzy, co oznacza to 170 tysięcy ton zadrukowanego papieru. Pewne porównania bardziej uwypuklają tę masę towarową. I tak dla przewiezienia samego gazetowego papieru potrzeba było ponad 14 000 wagonów kolejowych 12-tonowych. Wstęgą zużytego papieru gazetowego o szerokości 84 cm można byłoby opasać kulę ziemską około 86 razy.



Z takich maszyn idą w świat wielobarwne czasopisma

W pierwszym dziesięcioleciu ZG DSP wykonano w tym samym okresie 853 miliona egzemplarzy czasopism, czyli na 1 mieszkańca około 30 egzemplarzy. Różnego rodzaju książek opuściło drukarnię blisko 114 milionów, tj. statystycznie po około 4 książki na 1 mieszkańca.

Postęp techniczny i laboratorium

Już w połowie 1952 roku w „Domu Słowa Polskiego” przystąpiono do zorganizowania laboratorium chemicznego, którego podstawowym zadaniem było:

- przygotowanie roztworów roboczych i preparatów wykorzystywanych w procesach technologicznych
- systematyczna kontrola składu chemicznego stopów drukarskich oraz kąpieli galwanicznych
- kontrola techniczna nad pracą przetapialni i regeneracji stopów drukarskich
- wyrywkowa kontrola surowców poligraficznych

Stopniowe wdrażanie nowych metod i pomysłów zwracało krajową uwagę na „Dom Słowa Polskiego”. Wiele nowości zrodziło się w zakładzie, dzięki nieschematycznej zaangażowanej w wykonywaną pracę postawie ludzi. Stało się tradycją od pierwszych dni uruchomienia zakładu, aby ciągle poszukiwać, poprawiać i wzbogacać efekty pracy. W ten sposób opracowane zostały metody druku offsetowego w skróconej skali barw nieprzekraczającej czterech zasadniczych kolorów zamiast dotychczas używanych co najmniej sześciu. Po wprowadzeniu tej metody do produkcji zastosowano rastry kontaktowe. Wyeliminowano z przygotowalni offsetowej rysowanie ręczne na blasze, wprowadzając procesy fotomechaniczne. W chemigrafii wprowadzono elektrolityczne trawienie klisz metalowych. Przedłużono żywot importowanych z zagranicy matryc linotypowych przez ich utwardzanie przy pomocy galwanicznego chromowania. Zastosowano urządzenia do regeneracji lotnych rozpuszczalników farb rotograwiurów.

Zagadnienia postępu technicznego były głównym tematem prac laboratorium, które od roku 1954 – pod kierunkiem inż. Czesława Rudzińskiego – rozszerzyło swoją działalność podejmując próby doświadczalne usprawniające proces technologiczny. Konsekwencją wprowadzenia bimetalowych blach offsetowych było opracowanie i wprowadzenie do produkcji emulsji światłoczułej opartej na kazeinie, zwiększającej wytrzymałość kopii offsetowych w czasie trawienia. Dla drukarni dziełowej wprowadzono do użytku opracowany roztwór do spryskiwania druków, zabezpieczający przed odciąganiem druku – dotychczas roztwór taki importowano. W roku 1957 pracowników działu galwanicznego uwolniono od szkodliwości działania stężonego kwasu solnego przy odchromowywaniu blach offsetowych, wprowadzając metodę elektrolityczną.

Do 1960 roku wykonano w laboratorium przeszło 1 300 pełnych analiz chemicznych metalu, na podstawie których zregenerowano ok. 1 360 ton metalu. W miarę nagromadzania aparatury pomiarowej, laboratorium zaczęło przeprowadzać również prace analityczne nad papierami drukowymi. Ogółem przeprowadzono przeszło 100 analiz papierów drukowych.



Fragment chemicznego laboratorium zakładowego

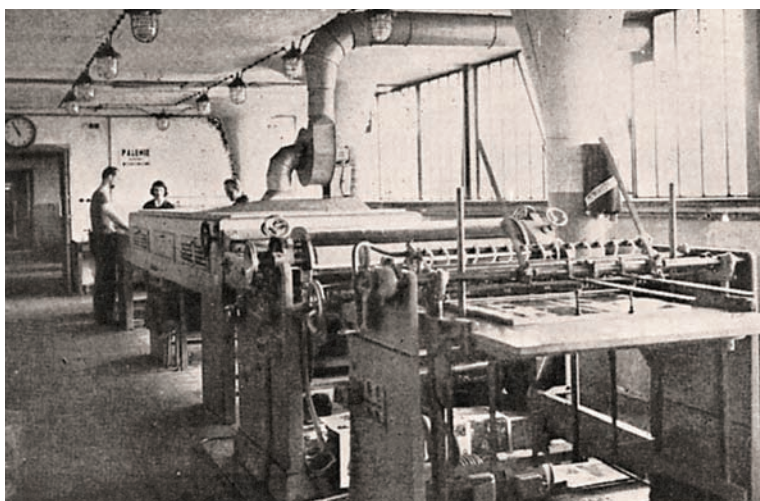
Główne rozwiązania we wdrażaniu postępu technicznego w okresie pierwszego dziesięciolecia to:

- Opracowano i wprowadzono do użytku po raz pierwszy w Polsce emulsje światłoczułe, oparte na alkoholu poliwinylowym, co znacznie usprawniło przygotowanie blach offsetowych, uniezależniając je od wpływu czynników atmosferycznych.
- Opracowano i po raz pierwszy w Polsce wprowadzono do produkcji bimetale blachy offsetowe, co znacznie wpłynęło na polepszenie jakości oraz obniżenie kosztów druku offsetowego w dużych nakładach.
- Po wprowadzeniu bimetalowych blach offsetowych opracowano i przekazano do produkcji emulsję światłoczułą opartą na kazeinie, co znacznie zwiększyło wytrzymałość kopii offsetowych podczas trawienia.
- Zamiast dotychczas stosowanej metody odchromowywania blach offsetowych przy użyciu stężonego kwasu solnego, wprowadzono metodę elektrolityczną, przez co znacznie polepszoano warunki pracy w dziale galwanicznym.
- W celu wyeliminowania cynku z blach offsetowych opracowano metodę otrzymywania folii bimetalowych, składających się wyłącznie z cienkiej warstwy miedzi i chromu przeznaczonych do jednorazowego użytku.
- W celu zastąpienia podłoża cynkowego w płytach offsetowych tańszym metalem opracowano sposób galwanicznego nakładania warstwy miedzi i chromu na blachach stalowych, które były siedmiokrotnie tańsze od cynkowych oraz mniej łamliwe.

- Opracowano i wprowadzono do produkcji sposób mechanicznego wkładkowania okładek rotograviurowych do druków na maszynach typograficznych, eliminujący całkowicie ręczne wkładkowanie milionowych nakładów „Gromady”. Sposób ten znalazł zastosowanie i w innych zakładach poligraficznych.
- Zaprojektowano i uruchomiło na terenie rotograviury aparaturę do destylacji ksyleny parą wodną, odzyskując w ten sposób czysty ksylen nadający się do produkcji. Od pewnego czasu na terenie drukarni zaczęły się bowiem gromadzić znaczne ilości ksyleny odpadowego, pochodzącego z maszyn rotograviurowych i mycia cylindrów. Ponieważ ksylen ten zawierał znaczne ilości farby rotograviurowej i wykazywał półciekłą konsystencję, żaden z zakładów koksochemicznych nie chciał poddawać go przeróbce w celu odzyskania ksyleny.
- W celu eliminacji zjawiska występowania silnych ładunków elektryczności statycznej – zarówno na maszynach rotacyjnych jak i płaskich – opracowano metodę i wykonano aparat do likwidowania elektryczności statycznej na papierach drukowych.
- Opracowano i wprowadzono do użytku na terenie drukarni dzielowej roztwór do spryskiwania druków (dotychczas importowany i zagranicą) zabezpieczający przed odciąganiem druku.
- Opracowano metodę chromowania matryc linotypowych w jednym cyklu produkcyjnym bez potrzeby odchromowania końcówek.
- Opracowano nową metodę otrzymywania matryc bakelizowanych oraz winidurowych form drukowych do druku typograficznego. Przeprowadzono szereg prób na maszynach oraz wykonano powyższą metodą milionowy nakład opakowań. Szerszemu zastosowaniu tej metody stała na przeszkodzie brak odpowiednich pras tłocznych oraz maszyn do obróbki form z winiduru.
- W celu zmechanizowania retuszu zdjęć jednobarwnych wprowadzono do produkcji metodę stosowania filmów dwuwarstwowych.
- Opracowano metodę otrzymywania modyfikowanej żywicy melaminowej jako dodatku do lakierów nitrocelulozowych stosowanych do lakierowania druków i ich kalandrowania.
- Opracowano metodę elektrolitycznego trawienia klisz kreskowych w mosiądku oraz miedzi i metodę tę wprowadzono do produkcji w przemyśle filmowym (do robienia napisów na filmach).
- Na zlecenie Wydziału Łączności Politechniki Warszawskiej opracowano po raz pierwszy w Polsce metodę otrzymywania cienkich folii miedzianych oraz metodę drukowania na tych foliach elektrycznych obwodów płaskich do miniaturyzacji sprzętu elektrotechnicznego. Metoda ta znalazła zastosowanie w krajowym przemyśle.
- W celu zwiększenia przyczepności farby do papieru oraz polepszenia gradacji półtonów przy jednoczesnym obniżeniu ilości zużytej farby, opracowano sposób otrzymywania farb typograficznych

emulgowanych wodą. Farby te zostały wypróbowane również w obcych zakładach poligraficznych z pozytywnym wynikiem.

- Opracowano metodę elektrolitycznego otrzymywania metalowych form do tłoczenia wzorów na foliach z tworzyw sztucznych.
- Na zlecenie Państwowej Fabryki Zegarków w Błoniu opracowano i zastosowano metodę otrzymywania form do produkcji tarcz zegarkowych.
- Wdrożono technikę druku sitowego. Opracowano i wykonano urządzenia do druku sitowego, umożliwiające dokładne pasowanie kolorów w wielobarwnym druku sitowym. W związku z opracowaniem techniki druku sitowego przygotowano recepturę farb do druku na różnych tworzywach.



Maszyna do lakierowania druków

Zgodnie z porozumieniem między kierownictwem przemysłu poligraficznego i władzami szkolnictwa wyższego w roku akademickim 1956/57 na Politechnice Warszawskiej (Wydział Chemii) uruchomiono specjalizację poligraficzną. Celem tego kierunku studiów było kształcenie inżynierów i magistrów chemii, którzy w pełni mogliby sprostać wzrastającym wymaganiom jakie stawia chemikom przemysł poligraficzny. Należy zaznaczyć, że praca miała charakter pionierski ze względu na to iż do tej pory tego rodzaju specjalizacji nie było na żadnej z politechnik polskich. W ZG DSP stworzono w tym celu Laboratorium Technologii i Materiałoznawstwa Poligraficznego. W związku z powyższym laboratorium drukarni uległo dalszemu rozszerzeniu zarówno pod względem lokalowym jak i wyposażenia w odpowiednią aparaturę, w którym studenci odrabiali specjalne ćwiczenia praktyczne i prace dyplomowe. Specjalizację ukończyło 9 osób z tytułem inżyniera i 30 osób z tytułem magistra inżyniera. Pięć osób spośród absolwentów studium poligraficznego było zatrudnionych na różnych stanowiskach w drukarni „Dom Słowa Polskiego”.

Kontrola jakości produkcji

W przedsiębiorstwach powołano organa kontroli technicznej stawiając im następujące zadania: przeprowadzanie stałej kontroli wstępnej materiałów i surowców, kontroli międzyoperacyjnej i końcowej, opakowań i magazynowania, ujawnianie we właściwym czasie wadliwej produkcji i braków oraz współpraca z aparatem produkcyjnym w celu podniesienia jakości.

W drukarni „Dom Słowa Polskiego” Dział Kontroli Technicznej (KT) powstał już w 1951 roku. W dziale KT pracowało początkowo kilku kontrolerów, w latach 1952–53 było już 55 osób, w tej liczbie 34 brakarki kontroli końcowej. W roku 1954 na polecenie Centralnego Zarządu Przemysłu Graficznego wydział został powiększony. Do wydziałów produkcyjnych i magazynów papieru przyjmowano sortowniczkę i liczarkę. Działalność KT do roku 1957 organizacyjnie obejmowała kontrolę wstępnych przyjęć w 8-iu magazynach branżowych, kontrolę produkcji na wydziałach, kontrolę ostateczną gotowej produkcji, dokonywanie codziennych ocen dzienników, czasopism i książek, udział w komisjach dotyczących jakości, prowadzenie statystyki i załatwianie reklamacji.

Dzięki poprawie jakości kierownictwo ZG DSP w 1958 roku zmniejszyło komórkę KT. Przesunęło część kontrolerów na produkcję, a brakarki kontroli ostatecznej do Wydziału Introligatorni. W nowym ujęciu, odpowiedzialność za właściwą jakość rozłożono na bezpośrednich wykonawców, średni nadzór i kierownictwo poszczególnych wydziałów produkcyjnych. Komórce kontroli powierzono pieczę nad przestrzeganiem obowiązujących instrukcji, norm, dokonywanie ocen, załatwianie reklamacji i kontrolę na końcowych odcinkach produkcji, które wymagają stałego dozoru.

W roku 1953 Centralny Urząd Wydawnictw Przemysłu Graficznego i Księgarstwa wydał szereg instrukcji techniczno-produkcyjnych, które ułatwiły aparatowi KT znalezienie wspólnego języka z bezpośrednimi wykonawcami produkcji. Następnie w 1954 roku ukazuje się instrukcja pt.: „Warunki pracy niezbędne do uzyskania właściwej jakości produkcji w Przemysle Graficznym”, która sprecyzowała zasady wykonywania poszczególnych procesów, kontroli wstępnej, międzyoperacyjnej, końcowej, wskaźniki dobrej jakości i cechy braków. Komórki KT – w oparciu o wyżej wspomniane przepisy – mogły prowadzić bardziej operatywną i planową pracę zmierzającą do poprawienia jakości.

BHP i ochrona środowiska

Przy budowie DSP nie wszystkie potrzeby sanitarno-higieniczne były w pełni zaplanowane, np. brak własnego ambulatorium utrudniał prowadzenie skutecznego leczenia, planowej profilaktyki, badań okresowych, szybkie badanie nowo przyjmowanych pracowników itp.

W drukarni komórka BHP powstała w już 1951 roku. Zadania, szczególnie w okresie rozruchu poszczególnych oddziałów produkcyjnych, były bardzo złożone i trudne. Oprócz troski o bezpieczeństwo ludzi, należało zadbać o właściwe oświetlenie miejsc pracy, dobrą wentylację i klimatyzację, usprawnianie transportu, dostarczanie sprzętu i odzieży ochronnej, zabezpieczenie pierwszej pomocy lekarskiej, uruchomienie apteczek na oddziałach.

W latach 1950-1951 uruchomiony został pierwszy punkt leczenia, zaangażowano lekarza i pielęgniarkę. Dalsze wysiłki komórki BHP szły w kierunku jak najszybszego zorganizowania własnego ambulatorium przy ul. Miedzianej 13, co udało się zrealizować w końcu 1951 roku. Pracownicy mogli korzystać już ze stałej pomocy lekarskiej, gabinetu dentystycznego, rentgenologicznego, fizykoterapii i punktu zabiegowego.

W następnych okresach kolejno uruchamiano: kuchnię, wyposażoną w nowoczesny sprzęt, stołówkę, natryski i wanny, dawne pomieszczenie lekarza zamieniono na punkt zabiegowy pierwszej pomocy, urządzono i uruchomiono pokoje higieniczne dla kobiet.

Na produkcji wykonano szereg osłon i ochron specjalnych przy maszynach, dla zabezpieczenia obsługi przed wypadkami. Stacja Epidemiologiczna i Politechnika Warszawska na zlecenie BHP przeprowadzały badania stężeń par ołowiu i ksyleny w powietrzu. W ramach profilaktyki przeprowadzano badania okresowe pracowników narażonych na zatrucia ołowiem i ksylemem.



Nie brakło też ZMP-owców wśród drukarzy-sportowców...



Posiedzenie Prezydium Rady Robotniczej

10 lat organizacji związkowej

Równolegle do rozwoju zakładu, dzięki wysiłkowi załogi, w ciągu dziesięciu lat rozwijała się, nabierała różnych form praca Rady Zakładowej.

W 1960 roku do Kasy Emerytalnej należało 381 osób, jest to ilość znikoma w stosunku do 1668 członków związku.



Kuchnia stołówki zakładowej



Koło zakładowe TPPR
– wystawa książki radzieckiej

Wydawane czasopismo zakładowe „Towarzysz Pracy” staje się coraz bardziej żywe i interesujące. Do redakcji wpływają artykuły i listy pisane przez kolegów, którzy bezpośrednio od warsztatów przesyłają nam swoje spostrzeżenia o sprawach bytowych, socjalnych i produkcyjnych. „Towarzysz Pracy” poprzez zorganizowany kolportaż dociera do każdego pracownika zaznajamiając go z życiem zakładu.

Rada Zakładowa współpracuje z organizacjami społecznymi, działającymi na terenie zakładu jak: Liga Przyjaciół Żołnierza, Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, Polski Związek Wędkarski.

Wszystkie te organizacje działając na terenie zakładu sprzyjają wytworzeniu się atmosfery zbratania, skupienia ludzi wokół interesujących ich spraw i upodobań.



Biblioteka zakładowa



Koło LPŻ gości żołnierzy





Lata sześćdziesiąte

Tymczasem poligrafia stale rozwijała się. Na świecie pojawiały się nowocześniejsze urządzenia i doskonalsze maszyny. Urządzenia techniczne „Domu Słowa Polskiego” aczkolwiek nie najstarsze, były już poważnie nadwyrężone. Końcowe lata pięćdziesiąte były sygnałem do rozpoczęcia modernizacji. Tak niedawno uruchomione, a już powinny być modernizowane. Czas biegnie nieubłaganie, liczony tu najczęściej potrójnie – trzy zmiany pracy.



W dniu 1 września 1961 roku kierownictwo zakładem przejął inż. Feliks Sikora. Nowy kierownik zakładu stanął przed wieloma problemami, które wymagały jednoznacznego stanowiska.

Przedsiębiorstwo rozpoczynało drugie dziesięciolecie działalności. Dotychczasowe osiągnięcia były zaledwie początkiem możliwości zakładu. Dyrektor F. Sikora uznał za konieczne umocnienie pozycji przedsiębiorstwa jako producenta najwyższej jakości pozycji wydawniczych. Wysokie kwalifikacje zawodowe pracowników i zasób doświadczenia, dawały gwarancję podjęcia takiego zadania. Wynikiem rozpoznania były przemieszczenia kadry fachowców. Nastąpiły zmiany na stanowiskach kierowniczych.

W roku 1962 inż. A. Zawadzki odszedł z drukarni dzielowej obejmując stanowisko zastępcy dyrektora do spraw technicznych. Kierowanie drukarnią dzielową powierzone zostało inż. Tadeuszowi Turskiemu, a następnie inż. Bogusławowi Lehmanowi – człowiekowi, którego zalety wybitnego fachowca sztuki drukarskiej uznawane były w całej poligrafii i który wychował duży zastęp kwalifikowanych sił druku typograficznego. Nie było też rzeczą przypadku, że również z drukarni dzielowej wywodził się powołany na szefa produkcji w styczniu 1964 roku inż. Henryk Niewiadomski. Jako organizator i wypróbowany fachowiec mógł rozwinąć swoje umiejętności, mając wgląd w całość wykonywanej w przedsiębiorstwie produkcji. Stanowisko głównego technologa powierzone zostało inż. Fr. Z. Orzechowskiemu, który od uruchomienia zakładu poczynając, miał możliwość kierowania działem techniczno-poligraficznym, kontroli technicznej, komórką BHP czy działem techniczno-produkcyjnym, który przekształcony został w 1964 roku w dwa odrębne działy zarządzania produkcją – szefa produkcji i głównego technologa. Podobne zmiany następowały w wydziałach: w roku 1958 kierujący drukarnią offsetową Jan Koch przekazał funkcje kierownika inż. Janowi Andrzejewskiemu. W roku 1965 stanowisko kierownika drukarni offsetowej przejął mgr inż. Zdzisław Adamski, aby od stycznia 1967 roku ponownie przekazać inż. Janowi Andrzejewskiemu.



Pracownicy drukarni dzielowej pozują do pamiątkowej fotografii.

Produkcją wydziału rotograwiury niezmiennie kierował inż. Henryk Lewacz, wspomagany zmienną obsadą kierowników przygotowalni. Byli to: inż. Jan Andrzejewski, mgr Władysław Ibisz, inż. Antoni Szczepański i Zenon Kowalski,

który od lutego 1970 roku objął kierownictwo nad przygotowalnią. Kierownik działu głównego mechanika inż. Leszek Skórka w październiku 1965 roku w drodze służbowej przeszedł do pracy w Zjednoczeniu Przemysłu Poligraficznego. Kierownictwo nad działem objął w grudniu 1965 roku inż. Marian Gębka. W dziale głównego energetyka inż. Jerzy Banasikowski, który związany był z zakładem od jego powstania, w listopadzie 1964 roku przekazał kierownictwo Stefanowi Zygańskiemu.

W roku 1950, kiedy uruchomiono zakład, zakończony został pierwszy etap budowy. Do realizacji następnego nie przystąpiono. Projekt pierwotny przewidywał wybudowanie gmachu, w którym miały się znaleźć pomieszczenia dla administracji oraz urządzenia socjalne. Kierownictwo przedsiębiorstwa szukało wyjścia z tej niełatwej sytuacji. Ustalano ściśle harmonogramy wykonywanych zamówień, systematyczny spływ druków między kooperującymi wydziałami, szukano każdej wolnej przestrzeni, aby ciasnota lokalowa nie paraliżowała organizacji pracy i nie zagrażała pracującym. Na problemy magazynowania a tym samym prawidłowość funkcjonowania niesłuchanie ważnej dla przedsiębiorstwa bazy materiałowo-surowcowej, zwrócił uwagę Janusz Pudykiewicz, który w dniu 16 października 1961 roku rozpoczął pracę w drukarni, obejmując stanowisko zastępcy dyrektora do spraw ekonomicznych.



Trzykrotnie wręczony Załodze DSP sztandar za uzyskanie I miejsca we współzawodnictwie o najwyższą jakość produkcji poligraficznej w kraju, pozostał w zakładzie na własność. Na zdjęciu: moment wręczenia sztandaru przedstawicielom kierownictwa i samorządu przedsiębiorstwa.

W drukarni wytworzyła się atmosfera patriotyzmu zakładowego. Żaden z wydawców podejmujących nowe, o wyższym poziomie plany wydawnicze, nie odszedł z tego zakładu zawiedziony. Talent, był głównym atutem jaki przedsiębiorstwo posiadało w załodze. Podejmowano najtrudniejsze prace, często wykonywane po raz pierwszy w kraju – albumy, prace eksportowe, Wielką Encyklopedię Powszechną PWN.

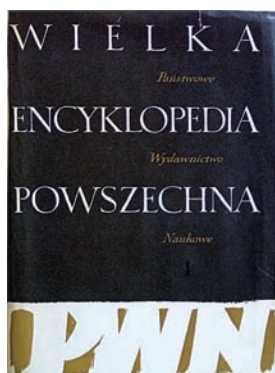
„Wielka Encyklopedia Powszechna PWN” w 13 tomach

Podjęcie poważnego wydawnictwa encyklopedycznego w latach 1962–1970 – Wielkiej Encyklopedii Powszechnej (WEP PWN) było nie lada przedsięwzięciem. Po raz pierwszy w Polsce opracowanie tak obszernego dzieła zawartego w XIII tomach było wydarzeniem ogólnokrajowym. Wydana przez Państwowe Wydawnictwo Naukowe Encyklopedia została wydana w 13 woluminach i objętości ok. 2000 arkuszy wydawniczych w nakładzie 178 000 egz. Zawiera 75 tys. haseł, 12 tys. ilustracji, 200 kolorowych i 650 czarno-białych ilustrowanych insertów i 120 kolorowych map na 10 715 stronach. Nad encyklopedią pracowało ponad 2 tys. autorów, około tys. recenzentów i konsultantów oraz prawie 100 redaktorów, a pracami kierowała Rada Naukowa powołana przez Polską Akademię Nauk i Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego, którą kierował prof. Tadeusz Kotarbiński.

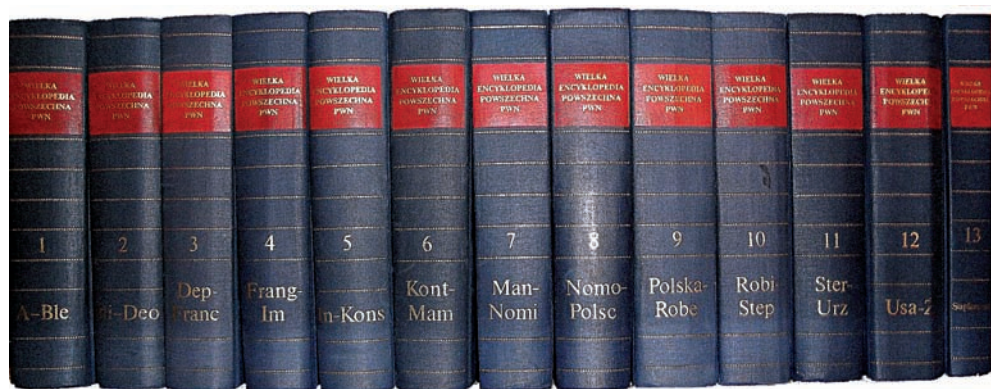


Uroczystość przekazania w zakładowej świetlicy, pierwszego tomu Wielkiej Encyklopedii Powszechnej oraz Geografii. Wśród przedstawicieli Państwowego Wydawnictwa Naukowego i Polskiej Akademii Nauk obecny prof. Tadeusz Kotarbiński (trzeci od lewej)

Podjęcie druku nie należało również do łatwych. Wielotysięczny nakład wymagał szczegółowego przygotowania nie tylko ze strony wydawnictwa. Drukarnia – chcąc osiągnąć jakość druku na poziomie wartości dzieła w tak wysokim nakładzie – wprowadziła szereg zmian w technologii wykonania. Najważniejszym z nich było opracowanie form galwanoplastycznych zachowujących jakość druku pierwszego arkusza na takim samym poziomie jak ostatniego. Z kolumn poszczególnych stron encyklopedii wykonanych ze składu monotypowego wraz z ilustracjami z klisz chemigraficznych wykonywano matryce z tworzywa sztucznego typu PCW. Następnie matryce posrebrzano chemicznie i galwanizowano elektrochemicznie miedzią grubości



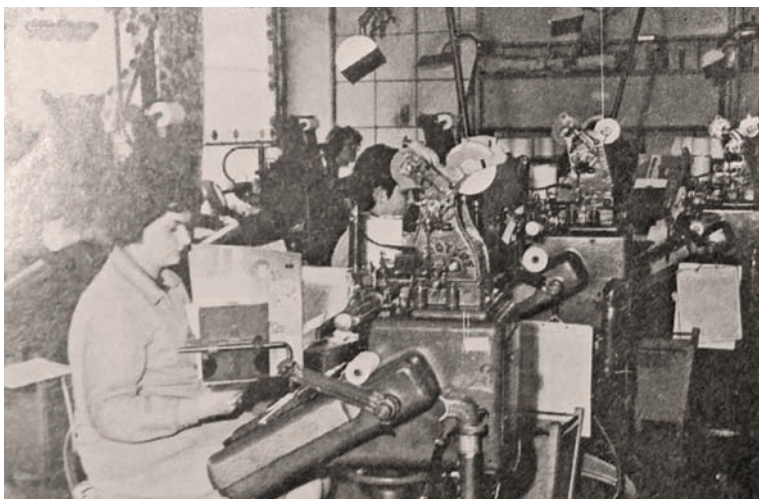
kilku milimetrów. Po oddzieleniu od matrycy formę taką podawano dodatkowemu procesowi galwanicznego pokrycia chromem w celu zwiększenia wytrzymałości mechanicznej. W końcowym procesie łączono z podlewem stereotypowym aby uzyskać standardową wysokość formy typograficznej tj. 23,56 mm. Taka forma drukowa pozwalała zwiększyć drukowany nakład z 30 000 do ponad 100 000 odbitek, a w przypadku jej uszkodzenia lub zużycia istniała zawsze możliwość jej powtórzenia /odtworzenia.



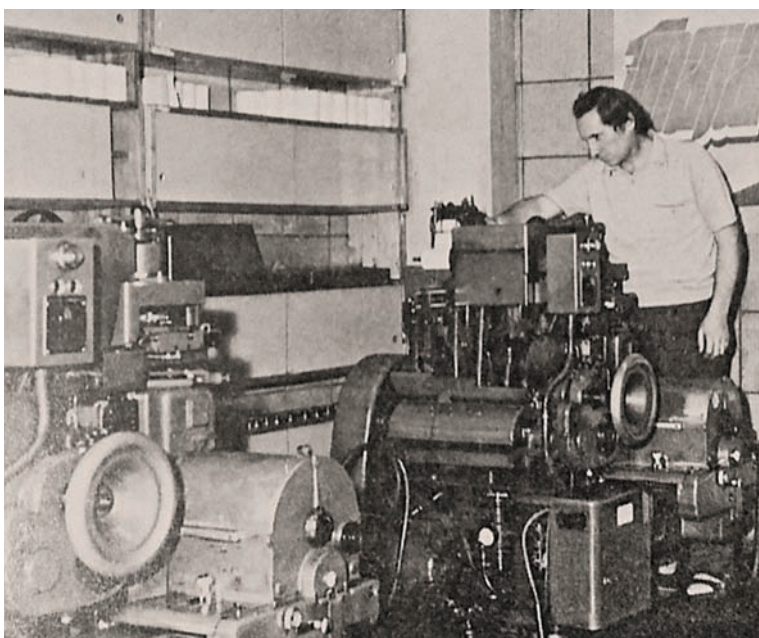
Postęp techniczny

Poligrafia na rynku światowym prezentowała wiele nowości, imponowała wykonaniem. Jednym słowem zwyciężała w konkurencji wyposażenia technicznego. Park maszynowy w zakładzie w okresie niemal dwudziestu lat nie podlegał zasadniczej zmianie. Pojawiały się nowe urządzenia, ale sporadycznie i nie kompleksowo. W takiej sytuacji niejedno nowe urządzenie zagubione zostało wśród licznych urządzeń starszego typu, których parametry odbiegały już od wymagań. Sytuacja w dziedzinie modernizacji parku maszynowego, przedstawiana przez kierownictwo zakładu znalazła częściowy

odzew. Rozpoczęto stopniowo wymianę niektórych maszyn. W 1962 roku wstawiono nową odlewarke monotypową i taster. W 1965 roku zainstalowano maszynę do fotoskładu MONOFOTO Mark II. W hali maszyn arkuszowych drukarni dzielowej w roku 1966 ustawiono maszynę arkuszową typu CONDOR firmy Koenig&Bauer z RFN oraz cztery maszyny typu VICTORIA z NRD. W 1967 roku ustawiono jedną maszynę arkuszową 2-kolorową ROTAFOLIO VII formatu B1 firmy Koenig&Bauer do druku z klisz cynkowych.



Sala tastrów monotypowych i monofoto.



Naświetlarka monofoto typ. „Mark II”.

Najbardziej pracochłonne procesy introligatorskie znalazły również rozwiązanie. W roku 1965 zakupiono linię SMYTH z zespołem urządzeń do oprawy twardej. Następnie w 1967 roku uruchomiono linię MARTINI AH-2 do bezszyciowej oprawy książek, a w roku 1970 kolejne MARTINI AK-2. Zmechanizowało więc procesy powstawania książki eliminując uciążliwe prace wykonywane ręcznie. Maksymalnie w wydziale opraw introligatorskich pracowało nawet 670 pracowników, co świadczy nadal o niskim wówczas umaszynowaniu i dużym udziale prac ręcznych.





Lata siedemdziesiąte

W latach 1971-72 nastąpiły poważne zmiany w polityce inwestycyjnej całego polskiego przemysłu. Skończyła się tzn. „epoka Gomułki”, nastąpiła „epoka Gierka”. Decyzje Partii i Rządu zwiększające środki na modernizację przestarzałego i moralnie zużytego parku maszynowego pozwoliły na kompleksowe ujęcie programu modernizacji również przedsiębiorstw poligraficznych. Zastosowano system skupienia środków w zakładach o kluczowym znaczeniu branżowym, co spowodowało, że ZG DSP otrzymało nie notowaną dotąd wielkość środków na kompleksową na nową i nowoczesną modernizację. Przez decyzję tę wyznaczono drukarni „Dom Słowa Polskiego” rangę znaczenia gospodarczego i polityczno-społecznego. Lata siedemdziesiąte – żeby użyć porównań – wprowadziły żywsze tempo, jakby poruszyły krwioobieg do intensywnej cyrkulacji. I w takim ujęciu lata siedemdziesiąte stały się dla „Domu Słowa Polskiego” drugą młodością.

Wśród kierujących drukarnią „Dom Słowa Polskiego” byli dyrektor naczelny inż. Feliks Sikora, główny technolog inż. Franciszek Orzechowski, szef produkcji inż. Henryk Niewiadomski, którzy skupiali wokół tych trudnych zadań ludzi młodych chętnych do podejmowania nowatorskich przedsięwzięć. W zespole znalazł się między innymi mgr Jerzy Kobyliński, który powołany został na stanowisko Z-cy Dyrektora d/s Technicznych. Stanowisko kierownika Działu Postępu Technicznego objął inż. Marek Franczowski.

W końcu 1972 r. wąską grupę 7-miu inżynierów poligrafów po studiach w Moskwie, Lipsku i Wrocławiu wzmocnili młodzi absolwenci pierwszego rocznika Instytutu Poligrafii Politechniki Warszawskiej: inż. inż. Andrzej Liżewski jako mistrz w drukarni offsetowej, Wojciech Szeliga w postępie technicznym, Ewa Wewerek w dziale technicznym, Włodzimierz Wisła jako mistrz w drukarni dziełowej i Ryszard Żur jako mistrz przygotowalni offsetowej. W następnym roku przybyło najwięcej, bo aż jedenastu absolwentów Instytutu Poligrafii. W kolejnych latach przybywały nowe kadry inżynierów po studiach warszawskich i lipskich. Zatrudniani byli głównie jako pracownicy

dozoru technicznego w produkcji jak również jako technolodzy w działach przygotowania produkcji i postępu technicznego.

Następowała stopniowa modernizacja drukarni gazetowej. Sprowadzony zostaje nie notowany dotąd w Polsce asortyment pism ludlov tak pod względem wielkości jak i kroju. Umożliwiło to wymianę zniszczonych pism ręcznych tytułowych. Instalacja nowoczesnych odlewarek produkcji amerykańskiej ELROD do odlewu linii materiałowych wyeliminowała zmienną wysokość oczka. Dla ujednolicenia oczka wierszy tytułowych wprowadzono odlewarki typu Ludlov model M oraz urządzenia do szlifowania wierszy. Nastąpiła również wymiana maszyn drukujących. Postawiono 6. agregatową 96 stronicową rotację PLAMAG produkcji NRD.

Warunki organizacyjne funkcjonowania drukarni

Pamiętać należy, iż w ówczesnym systemie gospodarczym prawie każdy zakład musiał być samowystarczalny. Praktycznie nie istniała kooperacja, a więc konieczne były własne warsztaty mechaniczne, elektryczne, budowlane, laboratoria, transport. Stąd dla pracowników własna kuchnia i stołówka, opieka medyczna, własne ośrodki kolonijne i wypoczynkowe wraz z dbałością o rozwój zawodowy, kulturalny oraz ideologiczny i szkolenie wewnętrzzaładowe kadr. Ze względu na szczególnie wrażliwy dla ówczesnych władz i kierownictwa drukarni produkt w postaci gazety codziennej i innych publikacji partyjnych zakład musiał być przygotowany i chroniony na wszelkie wypadki i niebezpieczeństwa zarówno z zewnątrz jak i wewnątrz. W połowie lat 70-tych w służbach zabezpieczenia technicznego pracowało około 300 pracowników i to głównie w ruchu ciągłym tj. 24 godziny w 7 dni tygodnia. Dział szkolenia obejmował ponad 200 młodocianych/uczniów zdobywających w 2-3 lata praktykę zawodu bezpośrednio na stanowiskach pracy wraz z przemianą nauką w zawodowych szkołach poligraficznych.

Taki system organizacji drukarni wymuszał też sposób organizacji dostaw papieru i innych materiałów (surowców stosowanych w procesach poligraficznych). W gospodarce planowanej obowiązywały plany/przydziały roczne, a papier na książki był zamawiany na 45 dni przed rozpoczęciem kolejnego kwartału. Mimo typizacji (standaryzacji) asortymentowej i normalizacji papieru ze względu na wielość technik druku i maszyn drukujących oraz wymagań papierowych na poszczególne tytuły książkowe w ZG DSP było zarejestrowanych ponad 2 000 kont papierowych (producent, rodzaj papieru, gramatura, format, kierunek włókna, dysponent tj. właściciel papieru).

W przemyśle – ze względów politycznych – stosowano głównie materiały produkowane w Polsce w celu uniezależnienia się od rynku zewnętrznego maksymalnie ograniczając import zwłaszcza z krajów bloku kapitaalistycznego. Importowano wyłącznie te materiały, których nie można było

wytworzyć w kraju i to prawie wyłącznie z państw bloku RWPG. Maszyny i sprzęt poligraficzny oparty był wyłącznie na maszynach importowanych z NRD i w ograniczonym zakresie z ZSRR (linotypy, maszyny drukujące).



Maszyny i specjalistyczny sprzęt poligraficzny z państw bloku kapitalistycznego sprowadzano głównie za pośrednictwem firm austriackich. W Wiedniu istniały – stworzone w tym celu – dobrze funkcjonujące firmy pośredniczące jak Brüder Henn, Berthold&Stempel, Richter, Ettenauer zatrudniające tam również Polaków z wyższym wykształceniem poligraficznym. Zakupy maszyn poligraficznych odbywały się za pośrednictwem CHZ VARIMEX, a dla drukarni RSW przez CHZ ARS POLONA. Do 1991 roku obowiązywał w 17 krajach zachodnich system ochrony i kontroli COCOM w celu uniemożliwienia sprzedaży nowoczesnych technologii stosowanych w celach wojskowych w krajach RWPG. Import papieru był prowadzony przez CHZ PAGED, zaś innych materiałów (filmy, farby, folie, płyty offsetowe etc.) przez CHZ CIECH oraz CHZ VARIMEX za pośrednictwem CZPP TECHNOGRAF. A wszystko to podlegało przecież gospodarce planowej, przydziałem limitów i dewiz w wyprzedzeniu wieloletnim, konkretyzowane w planach rocznych, kwartalnych i bieżących. Nie ułatwiała to pracy.

Druki, jakie stanowiły gazety, czasopisma i książki – oprócz 1/2 kanałów telewizji i 2/3 programów radiowych – były głównym środkiem przekazu i kształtowania informacji/ideologii w Polsce, szczególnie tej zapisanej/ papierowej. Papier był reglamentowany (przydziały, limity) i systemowo kontrolowany na wszystkich etapach dystrybucji i drukowania, aby nie trafił do niepowołanych osób. Papier był dostarczany do ZG DSP głównie transportem kolejowym do stacji PKP Warszawa–Odolany, a następnie odbierany samochodami ciężarowymi przez transport ZG DSP i to 7 dni w tygodniu. Właścicielem papieru na własne tytuły prasowe była Centrala Zaopatrzenia RSW „Prasa-Książka-Ruch,” z którą drukarnia rozliczała się bardzo dokładnie ilościowo (normy, normatywy, kontrola gramatury, odpady, zdarcia, końcówki na gilzach etc.). Papier na tytuły książkowe był reglamentowany

i dostarczany głównie przez PZM GRAFPAPIER. Część papieru była przydzielana również poszczególnym ministerstwom i one kontrolowały i organizowały dostawę papieru do drukarni. Producentem papieru do druku były polskie papiernie w Skolwinie, Myszkowie, Głucholazach, Rudawie, Dąbrowicy, Kluczach, Kostrzynie, Jeziornie, Chojnowie a od roku 1980 również nowa papiernia w Kwidzynie. Również farby dla poligrafii produkowały polskie fabryki farb graficznych w Toruniu, Warszawie i Gdańsku. Blachy cynkowe dla chemigrafii produkowała huta Silesia, zaś materiały fotograficzne fabryki fototechniczne w Warszawie i Toruniu.

Papier i inne materiały były dostarczane wjazdem od strony ul. Wroniej, rozładowywane w ciągu ramp od strony wschodniej, magazynowane i dostarczane windami towarowymi na poziom produkcyjny. Zadrukowany papier w postaci arkuszy był przekazywany w kierunku zachodnim do złamywarek (falcerek) introligatorni, zaś składki z maszyn zwojowych bezpośrednio na właściwy odcinek oprawy. Produkcja gotowa w postaci książek i czasopism była pakowana ręcznie na poziomie parteru i stamtąd odbierana przez własne i obce środki transportu.

Papier gazetowy był podawany na stanowiska rolowe umieszczone na poziomie parteru, co ułatwiało porządek i bezpieczeństwo przeciwpożarowe. Gazety były odbierane przez PTSŁ „Łączność” od strony ul. Pańskiej i wywożone najbliższą bramą do dalszego kolportażu.

Tak zaprojektowane docelowe zagospodarowanie 63 881 m² powierzchni drukarni (tj. ca 6,4 ha) było spójne logistycznie pod względem techniki, technologii i przepływu materiałów. Zdawało codziennie egzamin: przy rocznym zużyciu/dostawach do 40 000 ton papieru, tj. dziennie ca 160–180 ton oznaczało dostawę, zadruk i wysłanie 30–50 samochodów ciężarowych.

11 maja 1973 roku – pożar drukarni



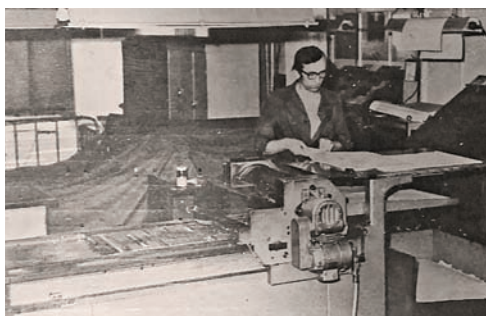
Hala maszyn gazetowych następnego dnia po pożarze

W latach siedemdziesiątych historia zakładu nabiera tempa, pomimo tragicznego pożaru 11 maja 1973 roku, który niszczy doszczętnie halę maszyn gazetowych i rotograwiurów. Jeszcze gaszono pożar, a w ZG DSP już składano gazety. Na następny dzień rano w kioskach pojawiło się codzienne wydanie „Trybuny Ludu” wydrukowane w Olsztyńskich Zakładach Graficznych (OZGraf) w Olsztynie z matryc stereotypowych przewiezionych z Warszawy. Szybko uruchomiono teletransmisję do Łodzi i Wrocławia, co umożliwiło zdecentralizowany codzienny druk „Trybuny Ludu” w innych drukarniach RSW „Prasa-Książka-Ruch” we Wrocławiu, Łodzi i Bydgoszczy. Sam druk pozostałych gazet przejęły natychmiast warszawskie drukarnie prasowe RSW „Życia Warszawy” przy Marszałkowskiej, „Ekspresu Wieczornego” przy ul. Nowogrodzkiej, drukarnia przy ul. Smolnej i Wojskowe Zakłady Graficzne (WZGraf), zaś „Kurier Polski” drukarnia OZGraf.

Zniszczona hala maszyn rotograwiurów w znacznym stopniu uszczupla możliwości wykonywania produkcji książkowej i albumowej. Wydział ten do momentu awarii wyposażony był w dwa ciągi maszyn rolowych po 10 agregatów każdy, umożliwiające druk czterech tytułów równocześnie w kolorowości 4+1, o objętości 16 stron. Oddział maszyn arkuszowych, który uległ również zniszczeniu wyposażony był w cztery maszyny typu PT-6 PLANETA firmy Plamag. Druk czasopism rotograwiurów wykonywały na bazie przygotowanej z ZG DSP sąsiednie drukarnie warszawskie jak WZGraf, Zakłady Włóknodrukowe RSW na Okopowej i drukarnia Ludowej Spółdzielni Wydawniczej w Alejach Jerozolimskich.



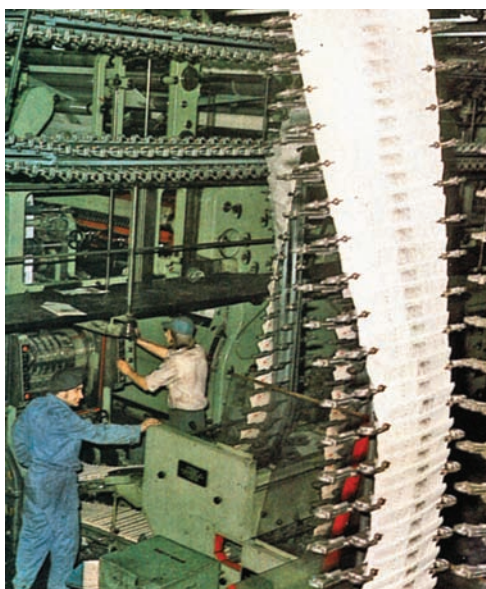
Urządzenie teletransmisyjne do przekazywania kolumn Trybuny Ludu do zakładów RSW „Prasa – Książka – Ruch” we Wrocławiu



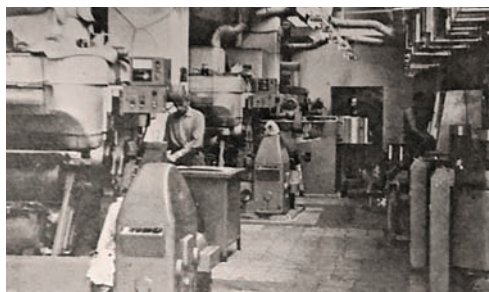
Prasa kontrolna typu „FAG-Control” do odbijania kolumn „Trybuny Ludu” dla celów teletransmisji.

W maju 1973 r. na stanowisko dyrektora ds. produkcji został powołany inż. Bohdan Kukliński z drukarni „Życie Warszawy” zastępując przechodzącego na emeryturę Adolfa Zawadzkiego. Rok później dyrektora Feliksa Sikorę zastąpił inż. Rajmund Gadomski również z drukarni „Życie Warszawy”. Dyrektorem ds. technicznych był wówczas mgr inż. Jerzy Kobyliński, dyrektorem ekonomicznym mgr Janusz Pudykiewicz, zaś głównym księgowym mgr Ryszard Kaszyński.

W usunięciu zgłiszcz po pożarze i odbudowie spalonej części drukarni oprócz PBM „Mostostal” i „Dźwigar” uczestniczyło przez kilka miesięcy ponad 100 żołnierzy z jednostki sapersko-inżynieryjnych w Kazuniu pod dowództwem płk. Sikory. Biuro Projektów i Studiów Przemysłu Poligraficznego „GRAFPROJEKT” kierowane przez dyr. Jerzego Jasika stworzyło na terenie drukarni nową pracownię do odbudowy i rozbudowy ZG DSP, w którym wiodącą rolę pełnili inżynierowie Adam Kucharski, Zdzisław Adamski, P. Pietkiewicz. Nad całością panował sztab kryzysowy, w którym wiodącą rolę odegrał dyrektor Zjednoczenia Przemysłu Poligraficznego inż. Jan Kluczek oraz jego dyrektorzy inż. Leszek Skórka i inż. Stanisław Mroczek zaś ze strony drukarni dyr. Bohdan Kukliński, dyr. Jerzy Kobylński, inż. Marek Franckowiak, inż. Henryk Niewiadomski. Dział postępu technicznego został wzmocniony przez dr inż. Romana Kirschke i grupę młodych inżynierów Andrzeja Orczyńskiego, Michała Wysockiego, Witolda Kiwaka, Wojciecha Szeligę, Romana Krzywickiego oraz kol. Elżbietę Wilczewską.



Typograficzna maszyna zwojowa typu WIFAG 60" do druku gazet.



Urządzenia do odlewania gazetowych form stereotypowych



Widok hali ekspedycji gazet i czasopism

W ciągu kilku miesięcy wznowiono w ZG DSP drukowanie gazet na wprowadzonych z francuskiej drukarni „Le Monde” używanych maszynach typograficznych WIFAG 60 wraz z nowoczesnym systemem ekspedycji FERAG. Było to możliwe dzięki wspaniałej grupie mechaników, elektryków i drukarzy drukarni pod kierownictwem mgr inż. Zbigniewa Stachyry, inż. Jerzego Józwiaka, inż. Mariana Gębki, którzy po demontażu maszyn w Paryżu uczestniczyli w ich ponownym montażu i uruchomieniu.

W odbudowanej hali gazetowej zmontowano 2 rotacje 32. stronicowe produkcji szwajcarskiej firmy WIFAG z całym kompleksem urządzeń towarzyszących. Do nich zaliczyć należy aparaty odlewnicze do form stereotypowych, frezarki do obróbki płyt stereotypowych wraz z pełną automatyzacją transportu form drukowych do maszyn drukujących, druku i ekspedycję transporterami gotowych druków układanych i pakowanych przez odpowiednie zautomatyzowane urządzenia. Skończyła się zatem zmora uciążliwości pracy i prymitywizm. Hala maszyn i stereotypii otrzymała nowe stropowanie dachu a tym samym jego podwyższenie. Do pomieszczeń wprowadzono nowoczesną klimatyzację. Wydział z dnia na dzień stał się nowocześniejszy, a ludzie tam pracujący zadowoleni z wykonywanej przez siebie pracy.

Centralny system dostarczania farb do wszystkich agregatów drukujących zakończył epokę beczek z farbą wiaderek. System kontenerowy i automatyzacja wewnętrzna stworzyły nieporównywalnie lepsze gospodarowanie surowcami. W ciągu zaledwie jednego roku zdołano przywrócić pełną moc produkcyjną Wydziału Produkcji Gazetowej, powiększając jego potencjał produkcyjny, charakteryzujący się lepszymi możliwościami sprawności technicznej, w wyniku której jakość drukowanych gazet i czasopism posiada standard wysokiego poziomu dla tej techniki druku.

Centrum Reprodukcji

W 1973 roku uruchomiono nowoczesne Centrum Reprodukcji wraz ze skanerami i fotografią barwną. Oprócz pierwszych w Polsce 2-ch skanerów z pamięcią cyfrową MAGNASCAN 460 firmy Crosfield wykonywano klasyczną fotografię na wszystkich prawie urządzeniach z firmy Klimsch: EXPRESSA S, SAC (Superautocolor), SAH (Superautohorizontal), kamerami REPROGRAPH, kopioramami VACUPRINT i wywoływarkami PAKO firmy AGFA GEVAERT (Pakolith i Pakoline). Dodatkowo uruchomiono fotografię barwną z wywoływaniem filmów chroma firmy Typon w systemie COLENTA RA 90 oraz odbitki próbne na prasie Chromapress. Przygotowalnia offsetowa z ręcznym montażem kolumn i zbiorczym montażem kołkowym PROTOCOL wraz z kopioramami firmy Kalle i urządzeniem do wielokrotnego kopiowania MULTINEX wraz z linią do obróbki wielometalowych płyt offsetowych TRANSACO produkcji szwedzkiej. Proces technologiczny zamykały

2 przedrukowe prasy offsetowe do odbitek próbnych ZETA CONTE. Całość zamykał system kontroli densytometrycznej filmów i odbitek próbnych na urządzeniach GRETAG i MATBETH.

Rozpoczęto wykonywanie klisz w oparciu o aparaturę firmy Klimsch z elektronicznym urządzeniem sterującym Luxometer, umożliwiającym przy znormalizowanych oryginałach uzyskiwanie standardowych negatywów o zaprogramowanych wielkościach najmniejszego punktu rastrowego. Jest to dla przykładu jeden z podstawowych warunków wymaganych przy teleprzekazie zastosowanym w przekazie kolumn „Trybuny Ludu” wykonywanych w Wydziale Produkcji Gazetowej, a odbieranych przez odbiorniki teletransmisji we Wrocławiu dla sporządzenia form drukowych.

Należy również dokonać pewnych porównań w uzyskiwanych dotychczas i obecnie wynikach. Aparat reprodukcyjny EXPRESSA S dokonywał do 200 ekspozycji na godzinę, co odpowiadało wydajności kilku konwencjonalnych aparatów reprodukcyjnych. Wywołanie filmu w aparacie PAKOLITH-24 trwało zaledwie 4,5 minuty. Nowy typ rastra pozwalał na uzyskiwanie nieporównywalnie lepszych efektów tonalnych. Skrócenie czasu kopiowania możliwe było przez zastosowanie dwóch aparatów BIKOP, model z lampami Violux CHT 3000 o jodowo-galowym źródle światła.



Magnascan 460 – urządzenie do elektronicznego wykonywania wyciągów barwnych z możliwością stosowania korekty poszczególnych kolorów.



Sterowana przy pomocy programu maszyna do wielokrotnego kopiowania.

Encyklopedia Powszechna PWN w 4. tomach

Kierownictwo zakładu w oparciu o spodziewane efekty powstającego Wydziału Centrum Reprodukcyjnego podejmuje inicjatywę wykonania czterotomowej Encyklopedii Powszechnej w oparciu o najnowocześniejszą technologię wykonywania form druku. Podjęto również następną inicjatywę – wykonanie Encyklopedii Powszechnej jednotomowej w oparciu o nie stosowaną dotychczas w kraju wielobarwną technikę druku offsetowego. Równolegle

z Reprocentrum tworzone Przygotowalnię Form Fotopolimerowych Nyloprint z równoczesnym montażem maszyn drukujących z tych form w Wydziale Produkcji Dzielowej. Następują wyjazdy na szkolenia zagraniczne. Po stosunkowo krótkim okresie szkolenia wraca kadra wzbogacona o nową wiedzę, szkoląc w zakładzie swoich kolegów.



Edycja 4-tomowej „Encyklopedii PWN” w ciągu niespełna 5 lat (1973–77) jest bezprecedensowym przedsięwzięciem edytorskim w polskim ruchu wydawniczym. Całość edycji liczyła 2 240 000 egzemplarzy ponad 800 stronicowych woluminów. „Encyklopedia Powszechna PWN” była pierwszą wydaną w powojennej Polsce encyklopedią uniwersalną średniego typu i odpowiadała wszystkim współczesnym światowym standardom w tym zakresie. W fazie budowania i opiniowania zestawów haseł do „Encyklopedii Powszechniej PWN” z redakcjami Zespołu Encyklopedii i Słowników PWN współpracowało ponad 300 specjalistów, w fazie prac nad tekstami każdego z czterech tomów „Encyklopedii Powszechniej PWN” – ponad 900 specjalistów (autorów i recenzentów) z różnych dziedzin nauki, w tym ponad 90 stałych konsultantów naukowych poszczególnych dyscyplin. O trafności projektu świadczy liczba 560 tysięcy subskrybentów EP. Był to najwyższy – poza Związkiem Radzieckim – jednorazowy nakład kilkutomowej encyklopedii uniwersalnej w krajach europejskich.

Cztery tomy „Encyklopedii Powszechniej PWN” zawierają: około 76 000 haseł i podhaseł na 3 360 stronach, 5123 ilustracje, 257 map, 281 diagramów, 108 tabel przeglądowych – w tekście oraz 62 mapy wielobarwne, 128 tablic wielobarwnych i 176 tablic jednobarwnych – na wkładkach.

Koncepcja wydania czterotomowej „Encyklopedii Powszechniej PWN” drukowanej w dwóch kolorach w formacie bloku 205 x 265 mm w nakładzie 560 000 egzemplarzy powstała w Wydawnictwie PWN w 1971 roku. Wielkość tego czterotomowego dzieła była ogromna, a mierzona w miernikach poligraficznych przedstawiała się następująco:

- 1 000 arkuszy wydawniczych,
- 5 123 ilustracji,
- 120 000 000 koloroodbitek,

- 2 240 000 egzemplarzy = 50 000 mb płócien lnianych.
- 5 200 ton papieru = 150 wagonów papieru

Projekt ten obejmował następujące założenia:

1. Zakłady Graficzne „Dom Słowa Polskiego” wykonają cztery tomy „Encyklopedii Powszechnej PWN” w pełnym nakładzie to jest 560.000 egz.
2. Skład tekstów wykona się na monotypach.
3. Technika druku typograficzna.
4. Do wykonania form wtórnych zastosuje się fotopolimer.
5. Zakupi się urządzenie do wykonania form fotopolimerowych NYLO-PRINT firmy BASE.
6. Zakupi się 3 maszyny dwukolorowe format A0 typu ROTAFOLIO X firmy Koenig&Bauer.
7. Do druku użyje się papier krajowy produkcji Fabryki Papieru w Klu-
czach.
8. Harmonogram wykonania 4 tomów obejmuje około 41/2 roku.
9. Dodatkowym argumentem w projekcie było to, że przewidywał uru-
chomienie dodatkowych mocy produkcyjnych bez zakłóceń planów
ilościowych innym wydawcom.

Dla celów produkcji EP dokonano w „Domu Słowa Polskiego” szereg po-
ważnych inwestycji, umożliwiających wykonanie 560 tysięcznego nakładu 4
tomów tego dzieła w ciągu niespełna 5 lat i opanowano w pełni nową tech-
nologię druku.

Pierwszy tom „Encyklopedii Powszechnej PWN” ukazał się na rynku księ-
garskim w końcu 1973 roku, tom drugi – w końcu 1974 roku, tom trzeci
– w końcu 1975 roku, tom czwarty – w końcu 1976 roku, a całość jego
nakładu została dostarczona subskrybentom w 1977 roku.

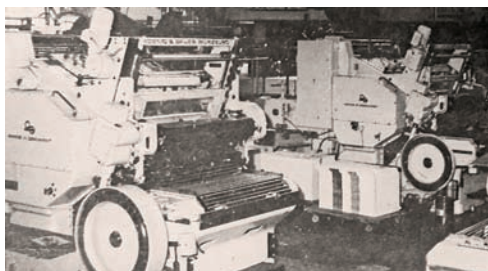
Organizacją i technologią wykonania „Encyklopedii Powszechnej PWN
kierowali inż. Henryk Niewiadomski, inż. Franciszek Orzechowski, inż. Wło-
dzimierz Wisła, mgr Waldemar Piasecki, Jerzy Młodzikowski, Andrzej Rumia-
nek, Andrzej Woźniak, Karol Roszkowski, inż. Jerzy Gajek, inż. Romualda
Michalczyk.

*Szczegóły opublikowano w gazecie zakładowej **To-
warzysz Pracy** nr 2(227) luty 1977 r.*

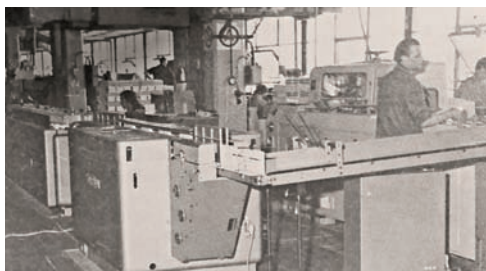




Wydział Produkcji Dzielowej w kompleksie modernizacyjnym miał swój poważny udział. W roku 1973 zainstalowano tam nowe jednostki drukujące: 8 maszyn jednokolorowych płaskich typu JOHANNISBERG 102 KBA, 5 maszyn CONDOR KBA oraz 3 maszyny dwukolorowe arkuszowe maszyny ROTAFOLIO X KBA do druku czterotomowej Encyklopedii PWN w nakładzie 560 000 egzemplarzy w technologii fotopolimerowej NYLOPRINT firmy BASF. W introligatorni zainstalowano pełną linię do opraw twardych książkowych COMPACT 36 firmy Kolbus.



Maszyny typograficzne arkuszowe typu „Condor”



Linia do oprawy twardej „Kolbus 36”

W 1974 roku zainstalowano najnowocześniejsze wówczas zwojowe maszyny offsetowe. Były to:

- 9-agregatowy ROTOMAN firmy MAN z 3 złamywakami w typoszeregu A (obwód cylindra 630 mm i szerokość roli do 96 cm) wyposażona po raz pierwszy w Polsce w piec suszący do druku farbami heat-set pozwalający na druk magazynów i książek na papierach powlekanych.
- 8-agregatowa COMPACTA firmy KBA z 2 złamywakami w typoszeregu B (obwód cylindra 700 mm i szerokość roli do 105 cm)

Drukowano wówczas na nich m.in. 3 razy w tygodniu „Świat Młodych” w nakładzie 400 000 egzemplarzy oraz tygodnik „Przyjaciółka” w nakładzie 2 milionów egzemplarzy.



Zwojowa maszyna offsetowa typu „Compakta”

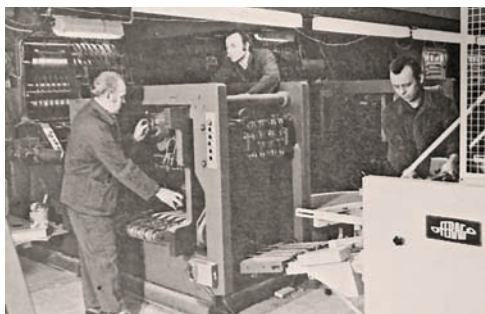


Modernizacja drukarni

W 1975 roku wdrożono nowoczesny wówczas skład fotograficzny z naświetlaniem z matryc negatywowych LINOTRON 505 TC sterowany ośmiościeżkową papierową taśmą perforowaną. Skład wykonywano na 12 tastrach – stanowiskach składu bez końca tj. bez przenoszenia. Jednostka naświetlająca produkowana przez firmę Linotype od 1974 roku była sterowana komputerem o mocy obliczeniowej 24K wraz z polskim programem przenoszenia (dzielenia wyrazów na sylaby). Mogła naświetlić maksymalnie aż 800 000 znaków na godzinę. Korektę przeprowadzano najpierw w systemie „dwa w jeden”, później zaś na monitorach Harris. Montaż tekstów poszczególnych kolumn wykonywano ręcznie kończąc wykonaniem folii na materiale diazo firmy Ozalid/Arquare wywoływany w oparach amoniaku. Organizatorem i pierwszym kierownikiem wydziału fotoskładu był inż. Włodzimierz Pastuszek.



Urządzenie Linotron 505 Tc przeznaczone do szybkiego składu fotograficznego



Mechanicy (od lewej): Jan Roguski, Jerzy Jabłoński i Stefan Zawadka przy montażu złamywaka maszyny zwojowej „Gravoman”.

Dwa lata później uruchomiono pierwszy pionierski polski optyczny czytnik tekstu OCR-B opracowany przez Instytut PAN. Dla celów składu encyklopedycznego Roman Tomaszewski – dyrektor Ośrodka Pism Drukarskich – zaprojektował fonty polskich liter akcentowych kroju Uniwers. Wydział fotoskładu zatrudniał wówczas ponad 100 pracowników pracujących w systemie 3-zmianowym.

Pawilon włókłodrukowy



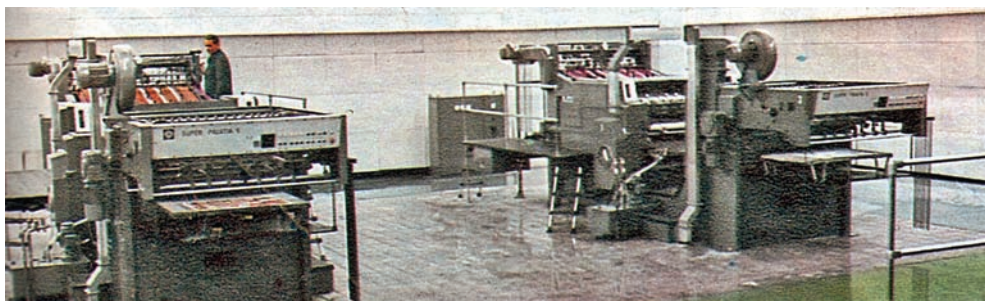
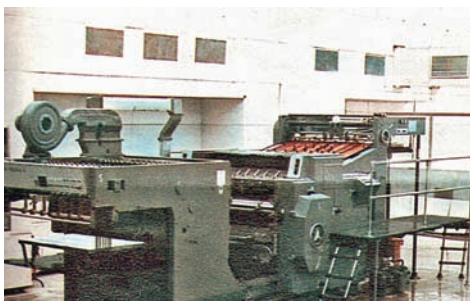
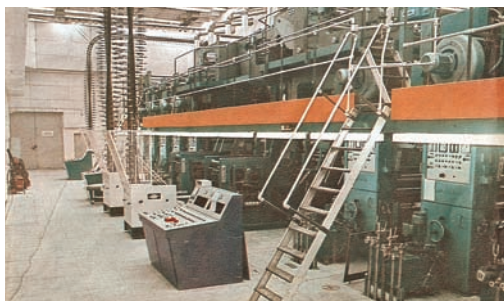
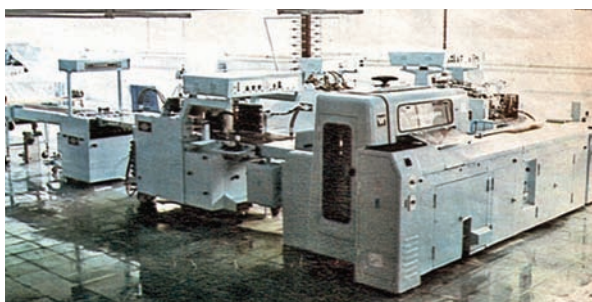
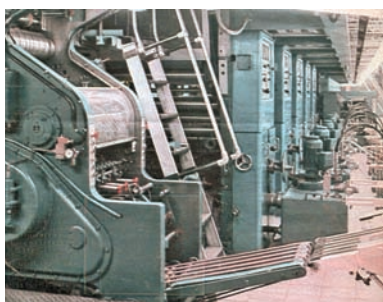
W 1975 oddano do użytku 3-kondygnacyjny pawilon włókłodrukowy typu „Berlin” o powierzchni użytkowej 8629 m² oraz 5-kondygnacyjny budynek administracyjny typu „Lipsk” o powierzchni użytkowej 5616 m², w którym 3 piętra były przeznaczone dla Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Przemysłu Poligraficznego.



W zbudowanym wyłącznie dla włókłodruku nowym pawilonie zmontowano 15-agregatową maszyną zwojową GRAVOMAN MAN (o szerokości roli max. 140 cm) i 3-linie odbioru z trójnożami WOHLBERG, szta-plarkami FERAG i wiązarkami AMPAG/ MOSCA. Taki system pozwalał na

natychmiastową ekspedycję czasopism z drukarni. Papier podawany był z dolnych stanowisk zlokalizowanych obok własnego magazynu papieru rotograviurowego.

W pawilonie dla druku arkusowego zainstalowano 5 jednokolorowych maszyn PALATIA A0 firmy Albert Frankenthal. Nowoczesna przygotowalnia oparta o grawerowanie cylindrów na 3 urządzeniach HELIOKLISCHOGRAPH K-193 posiadała 5 wanien galwanicznych firmy METTENHEIMER, szlifierkę cylindrów POLISHMEISTER i tokarkę WALTER. Całość uzupełnił system składowania cylindrów PATERNOSTER oraz pomieszczenie do mycia cylindrów z urządzeniem myjącym RENZMANN. System zamykało 6 zewnętrznych zbiorników farb i rozpuszczalników (każdy po ca 5000 ton), system regeneracji ksylenu BAMAG oraz oczyszczalnię ścieków. Na dziale montażu ręcznie łączono tekst z ilustracjami, a następnie wykonywano negatyw w technologii kopii opalowej na folii poliestrowej szwajcarskiej firmy TYPON, który był następnie bezpośrednio skanowany i grawerowany na cylindrze.



Maszyny i urządzenia w nowym pawilonie wkłësdrukowym

Na wydziale rotograwiurkowym drukowano wiele tygodników i miesięczników jak „Przyjaciółka”, „Zwierciadło”, „Nowa Wieś”, „Przegląd Techniczny”, „Świerszczyk”, „Młody Technik”, „Płomyczek”, „Kontynenty”, „Wiadomości Wędkarskie”, „Działkowiec”, „Zdrowie”, „Jestem”. Drukowano głównie na polskim papierze włókniardrukowym produkowanym w papierni Myszków na nowo zbudowanej tam 500 metrowej maszynie MP6. Farbę rotograwiurkową przygotowywała Warszawska Fabryka Farb Graficznych przy ul. Kawęczyńskiej.

W celu ograniczenia możliwości kolejnych pożarów zbudowano systemy kontrolne wraz z urządzeniami zraszającymi w magazynach oraz systemy gaśnicze Total Walter (halon jako środek gaśniczy) w pawilonie włókniardrukowym i hali maszyn gazetowych. Dodatkowo za magazynami od strony ul. Wronej zbudowano dodatkowy zbiornik przeciwpożarowy na ca 1000 m³ wody.

Wyniki produkcyjne

W zarządzaniu obserwujemy dalszy kierunek na specjalizację. Technolodzy – pod kierownictwem inż. Włodzimierza Wisły – Jerzy Młodzikowski, Henryk Jope, Karol Roszkowski, Henryk Sitek, Andrzej Woźniak, Stefan Pawłowski, Bogdan Łagodziński, Andrzej Rumianek, Jerzy Sitek obejmują operatywne kierowanie określonymi odcinkami pracy. Działanie trzech technik sprzężone jest z planowaniem operatywnym, którym kieruje Zygmunt Klimczak, a od roku 1975 Janusz Błaszczuk. Nowy asortyment, nowe koszty, prawidłowa wycena naszego produktu, to ważny odcinek pracy. Na tym odcinku dowodzenia niezmiennie spełnia obowiązki wytrawnego kalkulatora długoletni kierownik Wydziału Kalkulacji i Zbytu Włodzimierz Kurowski i jego zastępca mgr Bogusław Pawlak.



Od lewej: mgr Krzysztof Borowicki, inż. Romualda Michalczyk, Jerzy Młodzikowski, dyr. Bohdan Kukliński, Andrzej Woźniak, inż. Henryk Niewiadomski, mgr inż. Włodzimierz Wisła i Andrzej Rumianek.



Maszyna do oprawy bezszwowej Martini typ AK II.

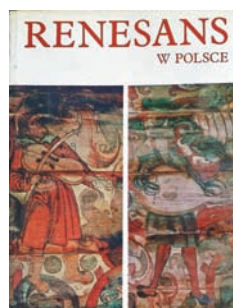
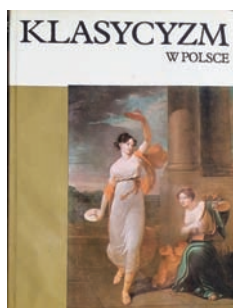
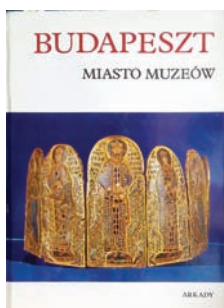
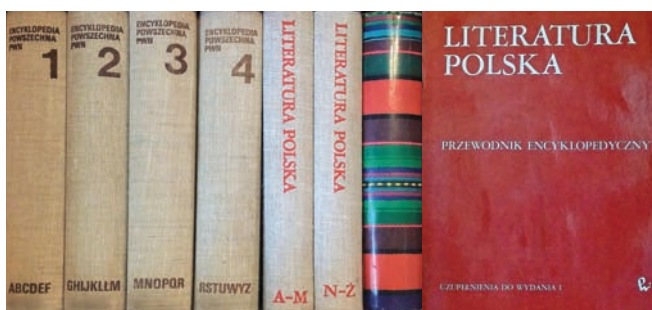
Produkcja przedsiębiorstwa wykonywana trzema technikami druku (typograficzną, offsetową i wkłślodrukową) obejmuje wszystkie grupy asortymentowe produkcji poligraficznej, a więc książki, gazety, czasopisma i akcydensy. Najpoważniejszą pozycją planu produkcji przedsiębiorstwa są książki, których produkcja stanowi 45% wartości produkcji bez papieru. 50% tego planu przypada na gazety i czasopisma, a pozostałe 5% na grupę akcydensów będącą uzupełnieniem działalności produkcyjnej przedsiębiorstwa.



Z uwagi na posiadany potencjał produkcyjny i jakość produktów, warszawski kompleks można było uznać wówczas za zakład o światowych standardach. Ogólna powierzchnia zabudowy zakładu wzrosła do 30 000 m² (tj. 3,0 ha) zaś kubatura łączna 336 800 m³. W połowie lat 70 w Zakładach Graficznych „Dom Słowa Polskiego” drukowano rocznie około 27 milionów egzemplarzy książek, 510 milionów egzemplarzy gazet i 195 milionów egzemplarzy czasopism, co łącznie zamyka się sumą blisko 3,5 mld kolorodrobitek. W końcu 1975 zakłady zatrudniały ponad 2 600 pracowników

i zadrukowywały rocznie blisko 40 tysięcy ton papieru, co pozwoliłoby na 10-krotne opasanie kuli ziemskiej wstęgą papieru.

Drukowano wówczas tam m.in. gazety: „Trybunę Ludu”, „Kurier Polski”, „Sztandar Młodych”, „Głos Pracy”, „Żołnierz Wolności”, „Gromada – Rolnik Polski”, „Trybuna Mazowiecka”, „Chłopska Droga”, „Rzemieślnik”, „Ład” i popularne czasopisma jak „Przyjaciółka”, „Świerszczyk”, „Płomyczek”, „Świat Młodych”, „Młody Technik”, „Nowa Wieś”. Współpracując na stałe z 43 największymi w Polsce wydawnictwami książkowymi drukowano tam ważne książki, albumy oraz 4-tomową „Encyklopedię Powszechną PWN”, 3 tomy „Słownik języka polskiego”, 2 tomy „Literaturę Polską” oraz „Małą Encyklopedię Powszechną PWN” (MEP)



W tym czasie Jerzy Brzoza – grafik albumu „Narodziny Huty” dla Wydawnictwa Śląsk – zaprojektował w 1975 roku nowoczesne logo drukarni wzorowanym na przebiegu wstęgi papieru na maszynie drukującej.



W roku 1975 ZG DSP przejęło spółdzielnię usług poligraficznych „Intro-ligator” w Płońsku, którą kierowała Janina Gąsiorowska i zbudowało od podstaw nowy zakład przenosząc tam z ZG DSP najpierw maszyny do oprawy introligatorskiej (broшуrowej i twardej) z druków przewożonych z Warszawy. W okresie późniejszym doposażono Płońsk w maszyny offsetowe

do druku zwojowego ULTRASET 72, 2 linie do oprawy klejonej (LBW 64 50 i EHLERMAN), a pod koniec lat 80-tych przeniesiono z Warszawy maszynę ROTOMAN 4+4 z piecem heat-set.



W dniu 13 grudnia 1976 r. odbyła się uroczystość nadania przedsiębiorstwu Orderu Sztandaru Pracy I klasy. Aktu dekoracji dokonał członek Biura Politycznego KC PZPR, wicepremier Józef Kępa.



Pod kierownictwem dyr. Rajmunda Gadomskiego sformalizowano i uporządkowano strukturę organizacyjną drukarni, wprowadzono księgi służb, procedury przebiegu prac i czynności, zakresy obowiązków prac i czynności dla poszczególnych stanowisk pracy, okresowe oceny pracy wszystkich pracowników drukarni etc. pod nadzorem działu organizacyjno-prawnego z płk. Mieczysławem Owczarczakiem, mgr. Witoldem Gruszką, mec. Marianem Skibińskim. W ramach systemu Obrony Terytorialnej Kraju OTK w drukarni zorganizowano pod nadzorem płk. Stefana Zwolińskiego i mjr. Jana Stecia Zakładowy Oddział Samoobrony ZOS wraz programem działań na wypadek zagrożenia i wojny, planami mobilizacji i szkolenia oraz magazynem sprzętu ochronnego i agregatów prądotwórczych dla potrzeb druku gazety w warunkach wojennych.

W roku 1979 utworzono w ZG DSP kilkunastoosobowy Zakładowy Ośrodek Informatyki, który pierwszy w polskiej poligrafii wykorzystywał w SOETO komputer Odra do przetwarzania danych dla potrzeb gospodarki materiałowej, planowania operatywnego produkcji, płac etc. Kierował nim najpierw inż. Kwieciński a następnie mgr Wojciech Leśnikowski, z którym współpracowali m.in. mgr Ryszard Lipka-Chudzik, mgr Marek Mijał, inż. Stefan Stawicki.



Medal pamiątkowy z okazji 30-lecia

Od roku 1980 drukowano w ZG DSP 1000-stronicowy kolorowy leksykon „Encyklopedia Popularna PWN”, która doczekała do 1994 roku aż kilkunastu wznowień w łącznie blisko 1 miliona egzemplarzy. Pionierskie łamanie elektroniczne kolumn w systemie Linotron 505 TC było zasługą Wacława Gałka, zaś Marek Szelażowski i Leszek Brojanowski zastosowali nową metodę maskowania w procesie montażu i kopiowania offsetowego.





Lata osiemdziesiąte

Struktura organizacyjna drukarni

W lipcu 1980 roku łączne zatrudnienie ZG DSP wraz z 234-osobową załogą w Płońsku wynosiło 2 542 pracowników, w tym:

- zarząd przedsiębiorstwa 203 osób
- wydział produkcji gazetowej 335 osób
- wydział produkcji dziełowej 279 osób
- wydział fotoskładu 88 osób
- wydział centrum reprodukcji 207 osób
- wydział maszyn offsetowych 129 osób
- wydział produkcji rotograviurowej 201 osób
- wydział produkcji introligatorskiej 391 osób
- wydział zbytu 45 osób
- służba utrzymania ruchu 196 osób
- dział obsługi przedsiębiorstwa 62 osób
- dział kontroli jakości 20 osób
- dział zaopatrzenia 93 osób
- straż przemysłowa 32 osoby
- straż pożarna 27 osób
- zakład w Płońsku 234 osoby

Na stanowiskach robotniczych zatrudniono wówczas na stanowiskach robotniczych 2 150 osób i 392 pracowników umysłowych (64 z wyższym wykształceniem, w tym 39 poligraficznym).

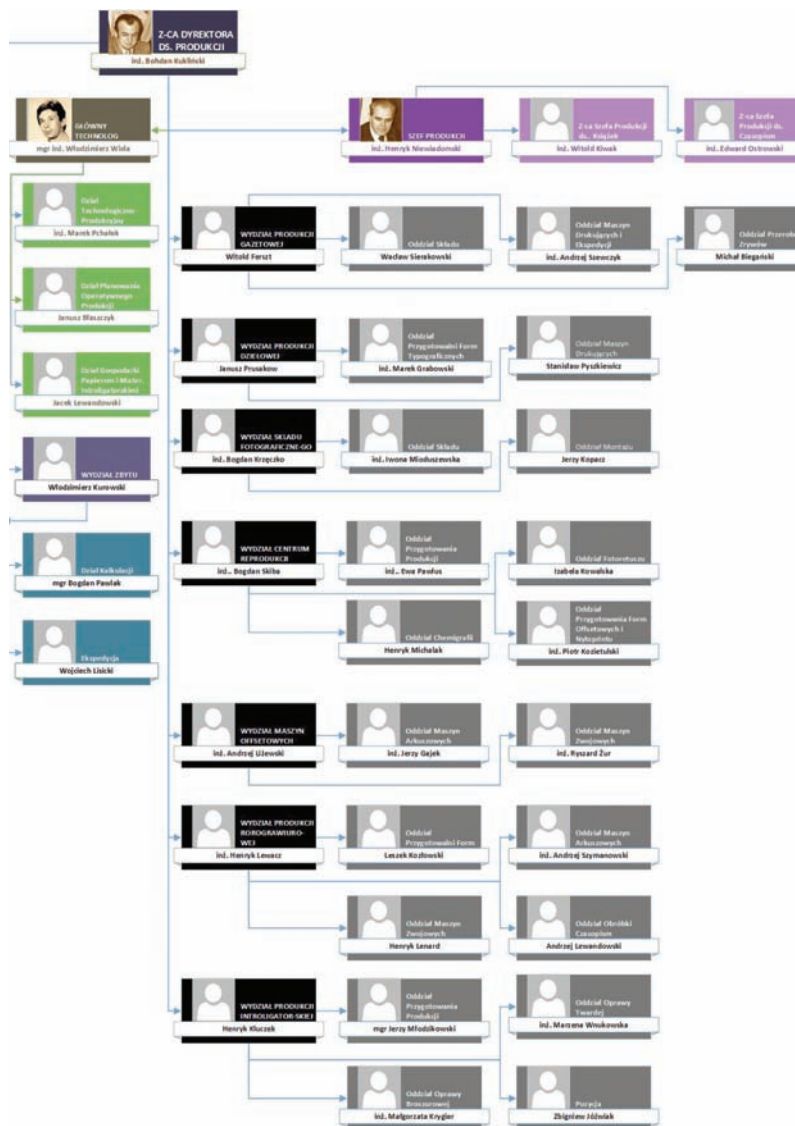
W latach 1972–1980 pracowało łącznie w różnych okresach 39 inżynierów po studiach dziennych w Instytucie Poligrafii Politechniki Warszawskiej i 20 inżynierów po studiach wieczorowych/ zaocznych. Kadre techniczną równolegle wzmacniało 11 inżynierów poligrafii po studiach w NRD i 5 po studiach w Moskwie. Tak więc w latach 1972–1980 kadra fachowa poligrafów w wyższym wykształceniu powiększyła się aż siedmiokrotnie.

Strukturę drukarni dobrze ilustruje schemat organizacyjny przedsiębiorstwa:





W produkcji bezpośredniej tj. w pionie Zastępcy Dyrektora ds. Produkcji zatrudnionych było 1 670 pracowników, w tym: 7 kierowników wydziałów produkcyjnych, 23 kierowników oddziałów i 52 mistrzów. W produkcji pracowało 20 inżynierów poligrafów. W Dziale Głównego Technologa pracowało łącznie 34 pracowników, w tym 11 z wyższym wykształceniem poligraficznym. Dział Szefa Produkcji zatrudniał 7 osób, w tym 4 dyspozytorów zmianowych.



W roku 1979 zrealizowano razem blisko 7 000 zamówień, drukując 7 codziennych gazet centralnych w nakładzie łącznym 550 milionów egzemplarzy, 70 stałych tytułów czasopism w nakładzie 210 milionów egzemplarzy i 300 tytułów książek w nakładzie 25 milionów egzemplarzy.

[illegible]

The image displays three distinct Polish publications from the 1980s. On the left is the cover of 'FORMY' magazine, dated 10. 1976, featuring a large green title and a black and white photograph of a group of people. In the center is the cover of 'Do Czystości' magazine, dated 10. 1980, with a white background and a small photograph. On the right is the cover of 'Tygodnik Solidarność' newspaper, dated 1. 1981, featuring a large red title and a black and white photograph of a group of people. The 'Tygodnik Solidarność' cover also includes the text 'POCZĄTEK ROZMOW' (Beginning of Talks) and 'Solidarność' in a stylized font.



Wydarzenia sierpniowe 1980 roku mocno zaktywizowały znaczną część załogi, dla NSZZ „Solidarność” ZG DSP było istotnym elementem propagandowej gry politycznej: strajki, dni bez prasy (19–20.08.1981r.), etc. To w ZG DSP wydrukowano 37 wydań tygodnika „Solidarność”, który w szczytowym okresie sprzedawał się wtedy w nakładzie 500 tys. egzemplarzy.



Strajk drukarzy

W wyniku wprowadzenia wolnych sobót nastąpiła redukcja normatywnego czasu do 35 godzin w tygodniu dla pracowników na stanowiskach

robotniczych oraz bezpośredniego dozoru i 40 godzin dla pozostałych pracowników.

W roku 1981 inż. Rajmund Gadomski utracił stanowisko dyrektora w wyniku braku akceptacji przedstawicieli załogi (Rady Pracowniczej). Na stanowisko Dyrektora ZG DSP został powołany inż. Bohdan Kukliński, zaś dyrektorem ds. produkcji został dotychczasowy dyrektor ds. technicznych mgr inż. Jerzy Kobyliński. Stanowisko dyrektora ds. technicznych objął inż. Leszek Skórka, który po kilkunastu latach powrócił ze Zjednoczenia Przemysłu Poligraficznego.

Stanu wojenny ogłoszony w dniu 13 grudnia 1981 roku spowodował wprowadzeniem do drukarni 3 komisarzy wojskowych z płk. Romanem Łabińskim na czele, których zadaniem było zabezpieczenie i utrzymanie spokoju wśród pracowników drukarni. Internowano też 11 aktywnych działaczy Solidarności (alfabetyczne): Wojciech Czajkowski, Krzysztof Jura, Eugeniusz Kościane, Antoni Ludwikowski, Roman Miształ, Maciej Samuel, Władysław Turowski, Aleksander Wiśniewski, Julian Wiśniewski, Zbigniew Zalewski i Sławomierz Zborowski. Świadczy to o dużym znaczeniu ZG DSP w sferze informacji i propagandy zarówno dla ówczesnych władz partyjno-rządowych jak i związku NSZZ „Solidarność”. Po kilku miesiącach wszyscy internowani powrócili na poprzednie stanowiska pracy.



W stanie wojennym skoncentrowano w ZG DSP prawie całą produkcję krajową prasy codziennej i czasopism, wstrzymano druk w innych regionach Polski. Przeniesiono z drukarni przy ul. Marszałkowskiej tygodnik „Polityka”. Stan taki w latach 1982–1983 spowodował, że drukarnia pracowała na pełnych obrotach. Pozostałe polskie drukarnie miały – ze względu na cenzurę – ograniczoną skalę produkcji. Gdy w 1984 roku uzależniono wzrost płac w Polsce od przyrostu produkcji rzeczowej ZG DSP nie miało szansy tak zwiększyć produkcji – jak pozostałe drukarnie – co w efekcie spowodowało, że płace w ZG DSP nie były już nigdy tak atrakcyjne jak wcześniej.



W roku 1983 mgr inż. Jerzy Kobyliński awansował na dyrektora generalnego CHZ Ars Polona, a jego miejsce zajął inż. Bogdan Skiba, dotychczasowy kierownik wydziału Centrum Reprodukcji.

Fotopolimery w druku gazetowym

Od 1982 roku w ZG DSP rozpoczęto druk nowo powstałej gazety „Rzeczpospolita” na nowo zainstalowanej 64-stronicowej maszynie COURIER 30 firmy Koenig&Bauer do druku z ciekłych form fotopolimerowych. Na odbitki kredowe ze składu gorącego były ręcznie wklejane ilustracje (wykonane w technologii COPY-PROOF) a następnie negatywy (w kamerze REPROMASTER firmy AGFA) wywoływane w technologii WOLF firmy DuPont. Ostatnim etapem było naświetlenie formy z ciekłego fotopolimeru i wywoływanie wodnym roztworem boraksu.



Za opracowanie i wdrożenie technologii druku z ciekłego fotopolimeru na bazie polskich surowców z zakładów chemicznych w Sarzynie zespół inżynierów z ZG DSP i OBRPP otrzymał zespołową nagrodę Mistrza Techniki – Warszawa 1984. Obszerny artykuł został opracowany przez red. Marka Przybilika i opublikowany w gazecie „Życie Warszawy” nr 139 z 17 czerwca 1985 r. Pełna treść artykułu poniżej:

Mistrz Techniki – nagroda II stopnia

Pierwszy etap nowoczesności

Przeciętny czytelnik niewiele wie o tym, niewiele zresztą musi wiedzieć, jak powstaje gazeta, jak się ją drukuje, jaką technikę wykorzystuje, by dostarczyć mu codziennie rano jego gazetę.

Drukarstwo już od lat przeżywa rewolucję. Elektronika, komputeryzacja wprowadziły doń wiele zmian, które spowodowały, że zakłady; w których powstają gazety, nie przypominają starych drukarni. Zniknęły linotypy, opary ołowiu, ciężary i ciężka fizyczna praca. Weszły monitory, komputery, zatrudniono ludzi o nie spotykanych jeszczeniedawno w tych zakładach zawodach. Coraz mniej ołowiu, coraz mniej tradycyjnych technologii, coraz więcej elektroniki i chemii.

Świat gremialnie przeszedł już na nowoczesne metody druku gazet i książek. Tęgo tradycyjnego drukarstwa; u nas dominującego, próżno by szukać na świecie. Chcemy czy nie chcemy i my takie musimy przestawić się na te współczesne metody. Musimy się przestawić nie tylko dlatego, że są one lepsze, szybsze. Musimy to zrobić, także dlatego, że nie ma już producentów maszyn, które

dożywają swych dni w naszym drukarstwie. Za parę lat nie będzie czym zastąpić wysłużonych urządzeń. W gruncie rzeczy trzeba by już wymienić tradycyjne maszyny nie czekając na ich wyeksploatowanie, nie bacząc, że są jeszcze sprawne. To jednak bardzo dużo kosztuje.



Zespół II nagrody Mistrza Techniki, od prawej: inż. Ewa Pawlus, dr inż. Roman Kirschke, mgr Krystyna Wysocka, mgr Janusz Prusakow, mgr inż. Jerzy Kontkiewicz, Henryk Michalak, inż. Jerzy Gajek, inż. Henryk Niewiadomski, mgr Krzysztof Borowicki, mgr inż. Michał Wysocki, nieobecni inż. Bogdan Skiba i mgr inż. Włodzimierz Wiśła FOT. ZDZISŁAW KWILECKI

Jest jeszcze jedno wyjście: rewolucja drukarska na raty. Okazało się, udowodniono to w „Domu Słowa Polskiego”, że własnymi siłami, przy pomocy krajowych patentów i surowców stosunkowo tanio – można rozpocząć zmiany, które zastosowane przy dotychczasowej technologii będą także służyć w zmodernizowanych już drukarniach.

Początkiem tych zmian było opracowanie przez zespół pracujący pod kierunkiem mgr Krystyny Wysockiej w Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Przemysłu Poligraficznego metody otrzymywania form fotopolimerowych. Opracowanie krajowych sposobów otrzymywania żywic potrzebnych w tej technologii było początkiem opracowania technologii unowocześniającej znaczną, najbardziej uciążliwą część tradycyjnej jeszcze metody druku gazet. Pracami tymi zajął się zespół pracowników „Domu Słowa Polskiego”: inż. Bogdan Skiba, mgr inż. Włodzimierz Wiśła, mgr Krzysztof Borowicki, mgr Janusz Prusakow, inż. Ewa Pawlus, inż. Jerzy Gajek, techn. Henryk Michalak, techn. Jerzy Błażejewski, inż. Henryk Niewiadomski, mgr inż. Michał Wysocki, dr inż. Roman Kirschke, oraz adiunkt Krystyna Wysocka i adiunkt Jerzy Kontkiewicz z „Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Przemysłu Poligraficznego” w Warszawie.

W „Domu Słowa Polskiego”, podobnie jak w wielu krajowych drukarniach, zajmujących się drukiem gazet, stosowana jest typograficzna technika druku. W swej tradycyjnej formie jest to technika przestarzała. Wymaga ona wyeliminowania gorącego składu z wykorzystaniem ołowiu i zastąpienia go składem

fotograficznym. Wymaga także zastosowania – w miejsce metalowej formy drukującej – nowoczesnej formy z tworzyw sztucznych. Zespół zajął się tą drugą częścią modernizacji: zastąpieniem stereotypu metalowego. Formy z tworzyw sztucznych z fotopolimerów stosuje się już od pięciu lat do druku książek i akcydensów. Wymagają one jednak długiego czasu przygotowania i nie nadają się do druku gazet, gdzie czas jest bardzo ważny. W drukarni gazetowej w ciągu każdej doby wykonuje się nawet kilkaset form drukowych, więc każda minuta oszczędności bardzo się liczy.

Wykorzystując patent OBRPP zespół opracował metodę, która pozwala otrzymać gotową formę drukową w ciągu 3–6 minut. Udało się to uzyskać przez modyfikację mieszaniny światłoczułej i zastosowanie inicjatorów reakcji fotopolimeryzacji, które znacznie zmieniły światłoczułość żywicy.

Znaleziono też krajowego producenta tej mieszaniny – Zakłady Chemiczne w Sarzynie. Pierwszym efektem pracy było otrzymanie lekkiej (15 dekagramowej), wytrzymałej formy niczym nieustępującej formom opracowanym na Zachodzie. Trzeba też było się zająć przystosowaniem do nowej metody dotychczas używanych maszyn drukujących.

Korzyści, jakie daje zastosowanie tego rodzaju formy są wielorakie. Te, które można oszacować w złotych, to 20–krotne zwiększenie wytrzymałości w porównaniu z dotychczasową formą ołowianą. Tradycyjne formy pozwalają na wydrukowanie 30–50 tysięcy egzemplarzy gazet, gdy nowoczesna, około miliona sztuk. Skraca to znacznie czas druku gazet, gdyż eliminuje konieczność częściej zmiany form. W przypadku „Życia Warszawy” zastosowanie takiej formy mogłoby skrócić czas druku o ponad godzinę. Zwiększona wytrzymałość to także lepsza jakość druku. Co prawda, przy obecnym marnym papierze trudno to zauważyć, ale może kiedyś i papiernie będą lepiej pracować. Zmniejszenie ciężaru formy drukowej z 25 kilogramów do 15 dekagramów ułatwia pracę nie tylko przy montowaniu form, ale także oszczędza same maszyny rotacyjne. Jednocześnie zmniejszenie obciążenia cylindrów drukujących umożliwia przyspieszenie druku. Tylko w „Domu Słowa Polskiego” efektem zastosowania tego opracowania są oszczędności sięgające 45 milionów złotych rocznie plus wydłużenie czasu eksploatacji maszyn i uniezależnienie się od importu droższej mieszaniny fotopolimerowej.

Dla pracujących przy druku nowa technologia oznacza wyeliminowanie ciężkiej fizycznej pracy. Co dzień w „Domu Słowa Polskiego” trzeba przetopić i odlać 17,5 tony stopu drukarskiego, przetransportować do hali maszyn, a następnie zamontować na cylindrach maszyn drukujących. Dziennie wszystkie formy z fotopolimerów ważą jedynie 105 kilogramów. Eliminacja metali to likwidacja poważnego zagrożenia zdrowia drukarzy i ich choroby zawodowej ołowicy i zmniejszenie emisji ołowiu do atmosfery, co jest istotne dla sąsiadów zakładów graficznych. Nowa forma to także zmniejszenie o 20 decybeli hałasu maszyny rotacyjnej.

Opracowanie wykonane przez zespół z „Domu Słowa Polskiego” i Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Przemysłu Poligraficznego przeciera drogę do modernizacji, częściowej przynajmniej, wszystkich drukarni gazetowych. Będzie to

Równolegle zespół w składzie: inż. Jacek Rusinek, mgr inż. Zbigniew Stachyra i inż. Leszek Skórka opracował nośnik fotopolimerowej formy drukowej tzw. „siodło”, które w Urzędzie Patentowym uzyskało status wzoru użytkowego. Siodła ze st7pu aluminium w ilości 200 szt. zostały wykonane we współpracy z fabryką Ursus i zastosowane w maszynach WIFAG 60 eliminując w ten sposób ciężkie formy stereotypowe i ksisze chemigraficzne.

Z okazji Dnia Drukarza na wniosek Dyrektora Zakładu, Komitetu Zakł. FZPR oraz Zakł. Org. Związkowej Rada Państwa uchwaliła z dnia 2.05.84 r. przyznać za zasługi w pracy zawodowej i społecznej niżej wymienionym pracownikom DSP następujące odznaczenia:

1. Przybyłowicz Tadeusz

1. Fakler Emilia
2. Ryk Ryszard
3. Skiba Bogdan
4. Wala Wiesława
5. Wójcicki Mirosław
6. Pawlak Bogdan
7. Baranowski Sylwester
8. Braszczak Marian
9. Chróściel Zdzisław
10. Chojczak Ryszard
11. Gwiazda Teobald
12. Hercel Ryszard
13. Januszek Zofia
14. Jaluński Stanisław
15. Karpińska Stanisława
16. Knapik Andrzej
17. Kosińska Wacław
18. Kozłowski Jerzy
19. Krywicki Zdzisław
20. Miłczarek Janina
21. Milewski Jan

1. Bogdański Dariusz
2. Gajek Jerzy
3. Hurchardt Stanisława
4. Chmurszewska Józefa
5. Elbert Maria

1. Dehorska Danuta
2. Hojanowska Krystyna
3. Nopoulos Roman
4. Pietrzyk Maria
5. Kijewski Wladyslaw
6. Hostowski Marian
7. Haxkiewicz Edward

1. Krymowska Barbara
2. Halczak Stanisław
3. Marciniak Jerzy
4. Łobosiewicz Eugeniusz

W związku z przedłużaniem terminu akademii szkladowej z dnia 22 lipca br., tydzień kilkunastu pracowników wrócił do pracy. Zastanawia to jednakże odszczepianych od szkladowej grupy. Informujemy także, że minister Kultury i Sztuki na wniosek dyrektora szkladni przysłał salony na samochody Fiat 125p zastępcy Jerzy Dąbelskiego, pracownika szkladni.

1. Kurmanowski Wojciech — inżynieralnictwo
2. Niewiadomski Henryk — szef prod.

Centralna akademia, na którą przypuszczono delegację szkladową, odbyła się 24 maja w Domu Drukarskim w Poznaniu. Podczas uroczystości wręczono odznaczenia państwowe i re-

...w Kordegardzie

15 maja odbyła się miła uroczystość otwarcia wystawy malarstwa i grafiki kół amatorów-plastyków Zakł. Graf. „Dzień Siebra Południowego” w Galerii Korderyga przy Łazienkach. Podczas uroczystości m.in. prof. Karolizma Żygalski udekorował naszych pracowników odznaczaniem pamiątkowymi i rezerwowymi.

ewolucji Październikowej

26 maja w sobotę min. Stanisław Pochalski w świetlicy zakładowej Drukarni (m. Rewolucji) Pabianickiej, odebrał miódre imienne pracowników naszego zakładu.

Laureatami zostali: inż. **Bogdan Skiba**, mgr inż. **Włodzimierz Wista**, mgr **Krzysztof Borowicki**, inż. **Ewa Paulus**, inż. **Jerzy Gajek**, inż. **Henryk Niewiadomski**, dr inż. **Roman Kirschke**, **Henryk Michalak** oraz mgr inż. **Michał Wysocki** i mgr **Janusz Prusakow** – wszyscy z Zakładcw Graficznych Dom Słowa Polskiego, a także mgr **Krystyna Wysocka** i mgr inż. **Jerzy Kontkiewicz** z Ośrodka Badańczo-Rozwojowego Przemysłu Poligraficznego.



W roku 1985 we współpracy z niemieckim biurem projektów POLIGRAPH PROJEKT Lipsk rozpoczęto szeroko zakrojone prace modernizacyjno-projektowe rozwoju ZG DSP z założeniem podwojenia ilości książek do 50 milionów rocznie. Prace projektowe trwały ponad 2 lata, uczestniczyła w nim znaczna część kadry i bezpośredniego dozoru produkcyjnego drukarni. Ze strony drukarni projektem pod nadzorem inż. Leszka Skórki kierował inż. Włodzimierz Wiśła, dr inż. Roman Kirschke i Stefan Jędrzejczyk. W ramach kontraktu zakupiono kilka maszyn arkuszowych PLANETA P44-SW, zwojowych ZIRKON FORTA 660 i ULTRASET RO-72. W introligatorni wprowadzono technologię termonici, co wiązało się z zainstalowaniem nowych falcerek MULTIEFEKT i linii do opraw broszurowych klejonych klejem na zimno LBW 653 Polygraph. Równolegle przeszkolono w centrum szkoleniowym POLYGRAPH w Karl-Marx-Stadt (obecnie Chemnitz) część pracowników z technologii typograficznej na offsetową, introligatorni i mechaników wraz z dozorem. Równocześnie sprowadzono z drukarni niemieckiej Ulm linię do podwójnej oprawy klejem hot-melt NORMBINDER NB-25 Muller Martini z 24 stacjami, piłą rozcinającą i dwoma trójnożami WOHLBERG. Zaplanowano instalację systemu CAMERON połączonego online z linią do oprawy broszurowej. W tym celu w maju 1986 r. przeprowadzono w węgierskiej drukarni „Nyomdasz” w Debreczynie udane próby wykorzystania technologii ciekłych form fotopolimerowych.



1986. május 19–23-ig tartózkodott vállalatunknál a varsói központi nyomda négy vezető szakembere. Szakmai látogatásuk ideje alatt – az Alföldi Nyomda tevékenységének megismerésén túl – kiemelt figyelemmel és érdeklődéssel kísérték a Kameron-formakészítés, -nyomtatás és -kinyomtatás technológiáját, valamint a gyártás-előállítás és -szervezés, illetve a termelésirányítás feladatait.





Próba technologiczna fotopolimerów na Cameronie w węgierskiej drukarni

Na terenie ZG DSP zaprojektowano magazyn wysokiego składowania półproduktów i gotowych książek na 10 000 miejsc paletowych. Zaprojektowano wymianę fotoskładu dla całej produkcji w oparciu o system DIGISET firmy Hell. Ogólnopolskie wówczas kłopoty gospodarcze i brak tak dużych środków dewizowych ograniczyły inwestycje jedynie do zakupu maszyn z NRD, mimo, że część pomieszczeń była już częściowo przygotowana dla nowych potrzeb.



Medal pamiątkowy biura projektów Polygraph Projekt

23 sierpnia 1986 roku pożar doszczętnie zniszczył wydział fotoskładu. Ponad 100 osób straciło miejsce pracy. Nie zatrzymano produkcji. Składy pracownicy ZG DSP wykonywali w drukarni RSW Prasa przy ul. Okopowej oraz w drukarni im. Rewolucji Październikowej przy ul. Mińskiej. W ciągu kilku miesięcy podjęto decyzje i dokonano zakupu instalacji fotoskładu w oparciu o nowoczesne naświetlarki LASERCOMP firmy Monotype w systemie informatycznym HYPHEN. W marcu 1987 roku dokonano uruchomienia nowego fotoskładu w sali kolumnowej ZG DSP. Wyposażenie wydziału to: 22 tastry do składu prostego, 6 do składu trudnego POLTYPE, 2 stanowiska do łamania XENOTRON, stanowisko do łamania ze zdjęciami PAGEMASTER, jednobarwny skaner płaski AUTOKON, 2 naświetlarki LASERCOMP, 12 stołów

montażowych, kopiorama AS-100, 2 kserografy. Koncepcję wyboru, zakupu i rozmieszczenia urządzeń przygotowali pracownicy ZG DSP.

W roku 1987 na stanowisko dyrektora ds. produkcji powołano mgr. Wacława Kominowskiego – uprzednio dyrektora ds. produkcji Krajowej Agencji Wydawniczej.

Ostatni poważny pożar fotoskładu wymusił natychmiastową konieczność wyeliminowania/ograniczenia zagrożeń. W tym celu zrealizowano 2 poważne zadania inwestycyjne: wyprowadzenie odpadów ściniek papieru z budynku głównego i hali rotograwiurowej do nowej hali w systemie BOA o powierzchni 400 m² oraz przebudowę dachów na niepalne wraz z jednoczesnym dociepleniem budynku głównego.



Przebudowę dachów rozpoczęto w roku 1987 w warunkach utrzymania ciągłości produkcji, a więc nadbudowę nowych dachów wraz ze świetlikami, a następnie usuwanie od spodu starych dachów. To były zadania bezproduktywne i zdecydowanie zwiększyły koszty działalności drukarni. Wymianę dachów realizowano etapowo w ramach posiadanych środków przez kilka lat i razem wymieniono ponad 7000 m² powierzchni. Równocześnie wymieniano wszystkie okna zewnętrzne i przebudowano system ogrzewania zakładu. Od roku 1987 zrezygnowano z własnej kotłowni na terenie drukarni i po wybudowaniu w tym celu specjalnej kilkasetmetrowej instalacji ciepłowniczej korzystano z zewnętrznej ciepłowni zlokalizowanej na ul. Przyokopowej.



Transformacja systemu po roku 1988

Pierwsze lata po zmianie systemu społeczno-politycznego i gospodarczego były bardzo trudne dla całej polskiej gospodarki. Oto najważniejsze fakty:

- Inflacja w pierwszym roku transformacji wyniosła ponad 500 proc. w skali roku, a do jednocyfrowego poziomu miesięcznie udało dopiero w roku 1997.
- Spadek dochodu narodowego trwał trzy lata, a dochód narodowy spadł o jedną piątą.
- Bezrobocie przekroczyło 3 mln osób. Do tego płace realne spadły w samym 1990 r. o 40 proc. co oznaczało drastyczny spadek poziomu życia znaczącej części ludności.
- Popiwek (podatek od ponadnormatywnych wypłat wynagrodzeń).
- Odłożenie na później komercjalizacji przedsiębiorstw sektora publicznego.
- Zniesienie barier dla importu.

Wszystko to rzeczywiście przyczyniło się do rozbicia gospodarki, wystawienia polskich zakładów do konkurencji, do której nie były gotowe, wpędzić wiele podmiotów w spiralę zadłużenia. To przełożyło się na upadek wielu wielkich państwowych zakładów przemysłowych.

Najistotniejszą częścią majątku ZG DSP – jak i innych podmiotów sektora poligraficznego działających z udziałem Skarbu Państwa – były nieruchomości znajdujące się w centrach dużych miast, gdzie produkcja stawiała się uciążliwa dla otoczenia. Nieruchomości te, wraz z szybkim postępem technicznym okazywały się za duże na potrzeby tych podmiotów, a wzrastający podatek od nieruchomości zwiększał koszty produkcji. Wartość rynkowa gruntów również wzrastała. Decyzje o zmianie siedziby spółki i wyprowadzeniu produkcji poza centra miast podjęły jedynie zakłady sprywatyzowane. Nie dokonała tego też żadna inna spółka z większościowym udziałem Skarbu Państwa.

Nowe warunki funkcjonowania drukarni

Kierownictwo drukarni stanęło przed nowymi nieznanymi wyznacznikami w tych trudnych, prawie rewolucyjnych w poligrafii i w Polsce czasach.

Lata 90-te przyniosły zasadnicze zmiany na polskim rynku poligraficznym i wydawniczym. Zmiany własnościowe, likwidacja cenzury, prywatyzacja rynku wydawniczego, konkurencja krajowych jak i zagranicznych koncernów medialnych, ułatwiony dostęp do postępu technicznego, jak również rewolucyjne zmiany technologiczne (informatyzacja i komputeryzacja procesów przygotowawczych) powodowały przenoszenie produkcji do nowo powstających drukarni. Równocześnie wdrażana nowa filozofia i praktyka gospodarcza, walka z inflacją, ograniczanie firm państwowych na rzecz prywatnych wprowadziła istotne ograniczenia wzrostu płac. Wprowadzono na kilka lat (do 1991 roku powszechny, a do 31 marca 1994r. wyłącznie dla sektora państwowego) podatek od ponadnormatywnych wypłat wynagrodzeń, tzn. popiwek (PPWW). Oznaczało to dodatkowe obciążenie funduszu płac za wzrost wynagrodzeń (wzrost płacy powyżej 3% o 1 zł powodował karę w wysokości 5 zł). Dotknęło to również ZG DSP, które nie miało pola manewru, gdyż z jednej strony do konkurencji prywatnej odchodzili fachowcy w rozwojowych technologiach, z drugiej zaś – przy braku zwolnień grupowych – do zagospodarowania w drukarni była duża ilość zbędnych pracowników o wypracowanych wysokich płacach. ZG DSP – jak większość firm państwowych – szybko popadła w zadłużenie finansowe wobec Skarbu Państwa, co uniemożliwiło możliwość zakupu nowych technologii. Wielokrotnie wzrosły opłaty też za użytkowanie gruntu w centrum Warszawy.

Wprowadzane w tym czasie w światowej poligrafii nowoczesne technologie oparte o komputery i systemy informatyczne, nowo sprowadzane maszyny drukujące miały zdecydowaną większą produktywność i lepszą jakość zaś nie były dla ZG DSP dostępne. Gospodarka rynkowa wymagała druk reklam o dużo lepszej jakości – najchętniej w kolorze – niż możliwości tradycyjnego druku typograficznego. Zwyciężała powszechnie technologia druku offsetowego zarówno w druku gazet codziennych jak i czasopism. To kolejna bariera, która wpłynęła na złą pozycję drukarni wobec konkurencji.

Kolejną barierą była sama budowla i infrastruktura. Zlokalizowana w centrum Warszawy stała się uciążliwa dla otoczenia, mieszkańców oraz ograniczenia komunikacyjnie dla dużych środków transportu oraz pracę w porach nocnych (gazeta). Budynek główny zbudowano zaraz po wojnie w takiej technologii, która obecnie pociągała za sobą wysokie koszty utrzymania. Dodatkowo zbyt niskie pomieszczenia w części magazynowej oraz wytrzymałość stropów ograniczała instalację nowoczesnych dużych obiektów produkcyjnych.

Widoczny spadek produkcji rzeczowej we wszystkich asortymentach produkcji w latach 1989-90 w stosunku do roku 1979 pokazuje poniższe zestawienie:

Asortyment	1979 r.	1989 r.	1990 r.	1992 r.
Gazety /tys. egz./	550 000	323 879	249 541	300 000
Książki /tys. egz./	25 000	16 680	10 769	20 000
Czasopisma /tys. egz./	210 000	110 089	64 004	70 000

Wydawcy w początkowym okresie przemian związani byli z drukarniami szczególnie przez węzły technologiczne na etapach przygotowalni. Drukarnie nie były zainteresowane wyłącznie wykonywaniem składów, gdyż groziło to wyprowadzeniem druku do innych drukarni, głównie zagranicznych. Dopiero po 1989 roku powstawały zewnętrzne fotoskłady i przygotowalnie („Protea”, „Promart”, „Fototype”, „Fotoskład”, „Tamka”) zaś po kilku latach redakcje same zaczęły wdrażać technologie składu komputerowego. To spowodowało stopniowe odejście gazet do nowo powstałych własnych drukarni „Rzeczpospolitej”, „Gazety Wyborczej”. Ze względu na ograniczone możliwości część tytułów np. „Twój Styl”, „Pani”, zaczęto drukować za granicą. Dotyczyło to również dużych tytułów jak 6-tomowa Encyklopedia PWN.

Na terenie Polski działało wielu handlowców, którzy oferowali polskim wydawcom druk książek za granicą głównie w Niemczech i innych krajach Europy Zachodniej oraz w Chinach na korzystniejszych warunkach finansowych (opóźnione terminy płatności, lepsza jakość).

W celu utrzymania i pozyskiwania nowych klientów kierownictwo ZG DSP tworzyło korzystne warunki dla funkcjonowania i obsługi wydawnictw. Na zwalniającą dużej powierzchnię zarówno w budynku głównym, jak również w hali rotograviurowej wprowadzono nowych najemców, związanych z branżą wydawniczą i poligraficzną. W dużej sali kolumnowej drukarni Publishing Institute zorganizował nowoczesny prepress, gdzie do 2002 roku szkolono fachowców dla całej branży poligraficznej, a następnie Studio PM Prepress Management robiło przygotowalnię nie tylko dla tytułów drukowanych w ZG DSP.

Przez kilka lat stałą siedzibę przy ul. Miedzianej 11 miała Polska Izba Druku – powstała w roku 1992 ogólnopolska organizacją samorządu gospodarczego zrzeszająca drukarzy – która do dziś reprezentuje interesy gospodarcze podmiotów działających w sferze przemysłu poligraficznego na terenie całego kraju.

Powierzchnie były wykorzystywane również dla potrzeb konfekcjonowania i kolportażu miesięcznik „Twój Styl”, gdy drukowano nakład 550 000 egz. o objętości 256 stron w dzisiejszym formacie magazynowym. Na terenie drukarni siedziby miały nowo powstałe wydawnictwa książkowe w tym m. in. „Polski Dom Wydawniczy” kierowany przez red. Rafała Skąpskiego, OW „Kalliope” Jana Krajewskiego, „Grafag” Roberta Szeszki.

Już w roku 1990 w budynku głównym była ulokowana jedna z największych w Polsce prywatna hurtownia książek „Współczesny Światowid”,

a następnie na jej miejscu duży market. W początkowym okresie działalności miała też siedzibę i magazyn firma „Grafomat”, zajmująca się importem papierów magazynowych. W pawilonie wkleśłodrukowym ulokowana była największa wówczas w kraju firma „Grafikus”, importująca materiały i urządzenia dla poligrafii oraz duży supermarket ogólnobudowlany „Budam”.

2 piętra w budynku „Lipsk” zajęła nowo powstała codzienna gazeta finansowa „Nowa Europa”, przekształcona później w „Gazetę Prawną”. Tu również do 1996 roku przeniosła się redakcja tygodnika „Polityka”, jak również kilka nowo powstałych wydawnictw książek i czasopism. Od 1995 przeniesiono tu siedzibę i redakcję gazety „Trybuna”. Od 1995 roku redakcja nowego miesięcznika „Wędkarski Świat”, która miała początkowo siedzibę w budynku głównym a później – w wyniku dynamicznego rozwoju – przeniosła do budynku Lipsk.

Aby zapobiec degradacji i zniszczeniu powstałych wolnych powierzchni po likwidowanych maszynach i technologiach, jak również celem zmniejszenia bardzo wysokich kosztów związanych z utrzymaniem pustych hal produkcyjnych, podjęto decyzję o konieczności wynajmu wolnych powierzchni. W budynku głównym w miejscu hurtowni książek otwarto „Jupiter Centrum” – dom handlowy, „Szalony Max” – supermarket spożywczy, „Office Depot” – międzynarodową sieć sklepów z materiałami biurowymi. Dodatkowo na antresoli i I piętrze znalazły siedzibę inne firmy jak szkoła języków obcych „Berlitz”, spółdzielnia mieszkaniowa „Cichy Dom”. Przez pewien czas w hali zecerni gazetowej firma VOX urządziła tam tor cartingowy. W pomieszczeniach byłego klubu zakładowego firma „Supronland” Andrzeja Suprona urządziła fitness club funkcjonujący kilkanaście lat.

Nowe zagospodarowanie powierzchni wiązało się oczywiście przenoszeniem (czasem kilkakrotnym) maszyn i urządzeń oraz instalacji. Wszystko to głównie według własnych projektów zagospodarowania technologicznego, własnymi siłami przy zachowaniu ciągłości produkcji.

Zmiany strukturalne w zatrudnieniu i produkcji

W końcu 1990 roku Zakłady Graficzne dysponowały następującym podstawowymi maszynami produkcyjnymi:

Produkcja gazetowa:

- 39 linotypów
- 2 maszyny WIFAG 64 stron
- 1 maszyna COURIER 64 strony.

Druk offsetowy arkuszowy:

- 4 maszyny 2.kolorowe PLANETA P-24 SW
- 3 maszyny 4.kolorowe PLANETA P-44 SW
- 1 maszyna 4.kolorowa ROLAND

Druk offsetowy zwojowy:

- 1 maszyna ROTOMAN 4+4 z piecem heat set
- 1 maszyna ROTOMAN 6+6 z piecem heat set
- 1 maszyna ROTOMAN 4+4 cold set
- 1 maszyna ROTOMAN 1+1 cold set
- 1 maszyna ZIRKON 660 2+2 cold set

Oprawa introligatorska:

- 9 maszyn do szycia nićmi BREHMER
- 7 złamywarek arkuszy (falcerek) 4.łamowych MULTI– EFEKT
- 3 trójnoże wolno stojące
- 3 linie do oprawy zeszytowej typu BREHMER i LBW
- 1 linia do oprawy broszur NORMBINDER
- 2 linie do oprawy twardej KOLBUS

Drukarnia w Płońsku:

- 2 maszyny drukujące ULTRASET RO 72 2+2 cold set
- 8 maszyn do szycia nićmi BREHMER
- 1 złamywarka arkuszy (falcereka) 4.łamowa
- 3 trójnoże wolno stojące
- 1 linia do oprawy zeszytowej
- 1 linia do oprawy broszurowej LBW

W drukarni „Dom Słowa Polskiego” następowała rewolucyjna likwidacja tradycyjnych procesów technologicznych. Już w latach 1986–1990 stopniowo ograniczono skład gorący i dzielowy druk typograficzny likwidując te technologie ostatecznie w roku 1990.

Ze względu na ochronę środowiska w 1989 roku całkowicie zlikwidowano technologię druku wkłęsłego w hali „Berlin” wraz z demontażem maszyn i instalacji technologicznych. W hali druku zwojowego montowano używaną 32– stronicową maszynę offsetową LITHOMAN, która ze względów technicznych nigdy nie została uruchomiona.

Wiele zawodów szybko zniknęło z rynku, a pracę straciło wielu cenionych dotychczas fachowców jak linotypiści, zecerzy i stereotypyzy, chemigrafiowie, fotografowie i retuszerzy, montażyści i kopiści offsetowi, maszyniści typograficzni. Część z nich przeszła na wcześniejsze emerytury, część musiała przekwalifikować się na inne stanowiska pracy, znaczna część musiała odejść. Z możliwości ustawy skorzystało również wielu doświadczonych pracowników drukarni, szczególnie zaś pracujących na stanowiskach likwidowanych lub nierozwojowych.

Takie zmiany umożliwiły przenoszenie pracowników wraz z potrzebą przekwalifikowania na inne wakujące stanowiska jak również brak zwolnień grupowych.

Ujmując to poniższe zestawienie:

Zatrudnienie	1980 r.	1989 r. / średnio/	1990 r. /gru- dzień/	1991 r. marzec	1991 r. kwiecień	1991 r. maj	1991 r. czerwiec	1991 r. wrzesień
Ogółem ZG DSP	2 542	1 939	1 553	1 541	1 486			
w tym:								
pracownicy umysłowi	392	283			241			
bezpośrednio produkcyjni	2 150	1 501	1 184	1 180	1 145			
w tym:								
Zakład w Płońsku	234	281	259		248		235	220
Służba Utrzymania Ruchu	196	118	106		100			
produkcja bezpośrednia	1630	1061	752	770	752	733	709	717
w tym:								
Fotoskład	88	88	72	71	64	62	60	61
Centrum Reprodukcyjnego	207	82	70	71	73	72	70	71
Wydział Produkcji Dzielowej	279							
Maszyny Offsetowe	129	156	147	144	138	137	130	134
Produkcja Gazetowa	335	259	245	257	249	246	240	242
Produkcja Introligatorska	391	235	218	227	228	216	209	209
Produkcja Rotograwiurów	201	241	0	0	0	0	0	0

Lata 1989-1990 to również zasadnicze i dynamiczne zmiany osobowe w kierownictwie drukarni.

W 1989 r. z funkcji dyrektora technicznego zrezygnował inż. Leszek Skórka zakładając własną spółkę 3S. Na to miejsce został mianowany inż. Jacek Rusinek.

4 stycznia 1990 r. zmarł nagle w wieku 51 lat dyrektor ZG DSP inż. Bohdan Kukliński. Na jego miejsce został powołany dotychczasowy dyrektor ds. produkcji mgr. Wacław Kominowski. Mgr. inż. Włodzimierz Wisła – długoletni główny technolog drukarni, który właśnie powrócił do Polski – został dyrektorem ds. produkcji. Na emeryturę odszedł długoletni dyr. ekonomiczny mgr. Janusz Pudykiewicz, zaś główny księgowy mgr. Ryszard Kaszyński przeszedł do Wydawnictw Akcydensowych. Mgr. Edward Florysiak z drukarni wojskowej WZGraf objął w roku 1991 stanowisko dyrektora ds. ekonomiczno-księgowych.

Korzystając z dodatkowych uprawnień możliwości wcześniejszego przechodzenia na emeryturę (ze względu na szkodliwość mężczyźni w wieku 55 lat i kobiety w wieku 50 lat) równocześnie na emeryturę przeszło kierownictwo wydziałów produkcyjnych: inż. Henryk Niewiadomski – wieloletni szef produkcji, inż. Edward Ostrowski – szef produkcji ds. czasopism, Roman Sobusiak, Witold Ferszt, Zbigniew Boszko i Aleksander Ziemiński – dyspozytorzy produkcji, Izabela Kowalska – kierownik Centrum Reprodukcyjnego, Stanisław Pyszkiewicz – kierownik Drukarni Dzielowej, Henryk Lewacz – kierownik Drukarni Rotograwiurów, Włodzimierz Kurowski – kierownik kalkulacji i zbytu, kierownicy służb technicznych: Stanisław Augustyniak

– główny mechanik, inż. Stefan Zygański – główny energetyk i inż. Kazimierz Cichoń – główny klimatyzator oraz wielu pracowników dozoru mistrzowskiego oraz zarządu przedsiębiorstwa.

Na stanowiska kierownicze w produkcji zostali powoływani doświadczeni pracownicy drukarni: Janusz Błaszczyk – szef produkcji, Jerzy Kopacz – kierownik przygotowalni, mgr. Janusz Prusakow a następnie Henryk Michalak – kierownicy druku gazetowego, inż. Jerzy Gajek a później Waldemar Esz i Marek Trzęsicki – kierownicy druku offsetowego, Zygmunt Sadkowski a później mgr Jerzy Młodzikowski – kierownicy introligatorni, mgr Bogusław Pawlak – kierownik zbytu.

Kierownictwo w służbach utrzymania ruchu objęli pracownicy z długoletnim doświadczeniem zawodowym: inż. Jerzy Jóźwiak – główny energetyk, inż. Tomasz Jakubowski – główny klimatyzator, inż. Aleksander Cybe a później Leszek Rudalski – główny mechanik, Waldemar Augustyniak – kierownik działu obsługi/ administracji, mgr Sława Wróblewska – postępowy techniczny, Bogusław Kowalik – dowódca zakładowej służby ratowniczej.

Wspomnieć należy w tym miejscu Janinę Sobczak i Małgorzatę Marczak – kierowniczkę sekretariatu dyrektora, technologów inż. Iwonę Mioduszewską i Dionizego Rytkę oraz informatyka mgr inż. Ryszarda Lipkę-Chudzik.

Szczególna w tym trudnym czasie rola przypadała organizacjom związkowym i zakładowym w osobach Romana Misztala – przewodniczącego związku Solidarność, Ireny Słuckiej – przewodniczącej związków branżowych, Zuzanny Zielińskiej i Barbary Klimkiewicz – przewodniczących rady pracowniczej. Jedynie dobra współpraca spowodowała, że w drukarni nie było w tym okresie żadnych strajków ani zwolnień grupowych.



W tych latach powstawały w Warszawie nowe drukarnie prywatne, które nie miały wykwalifikowanej kadry zarówno kierowniczej jak i obsługi maszyn w rozwojowych technikach. Oferowały lepsze warunki finansowe pozyskując w ten sposób wielu dobrych i doświadczonych pracowników. Na bazie kadr z ZG DSP powstały drukarnie „Rzeczpospolitej”, „Super Expressu”, „Superkolor” Winkowski, „VEGA – Glob 24” a wielu pracowników inżynierskich pełniło ważne funkcje kierowników/dyrektorów produkcji w nowych drukarniach i wydawnictwach (alfabetycznie):

- ▶ inż. Krzysztof Borkowski – kierownik produkcji Promart
- ▶ Roman Bryl – kierownik produkcji wydawnictwa REA
- ▶ inż. Edward Dreszer – właściciel drukarni Lotos
- ▶ inż. Grażyna Dziubińska – kierownik drukarni ARW Arkadiusz Grzegorzcyk
- ▶ inż. Jerzy Gajek – dyrektor produkcji drukarni Elanders w Płońsku
- ▶ inż. Jacek Góral– dyrektor drukarni Super Express
- ▶ Marek Gurda – kierownik produkcji drukarni Super Express
- ▶ dr inż. Roman Kirschke – Ivo Grama, OBRPP
- ▶ inż. Witold Kiwak – dyrektor produkcji GZGraf w Gdańsku, przedst. Ferag
- ▶ inż. Bogdan Krzeczko – właściciel firmy Fotoskład
- ▶ Jacek Lewandowski – kierownik sprzedaży w papierni Kwidzyn
- ▶ inż. Andrzej Liżewski – dyrektor produkcji drukarni Urzędu Rady Ministrów
- ▶ inż. Robert Miller – właściciel drukarni Miller Druk
- ▶ inż. Włodzimierz Pastuszek – aktualnie profesor SAN wykładowca akademicki
- ▶ inż. Marek Pchalek – współwłaściciel firmy Grafia
- ▶ inż. Wiesław Podgórski Wiesław – główny energetyk drukarni Super Express
- ▶ mgr Janusz Prusakow – dyrektor produkcji drukarni Rzeczpospolita
- ▶ Krzysztof Przeździecki – specjalista w Abix, Azko Nobel
- ▶ inż. Piotr Skarbek-Kozietulski – przedstawiciel Muller Martini
- ▶ inż. Bogdan Skiba – właściciel Abix
- ▶ inż. Zbigniew Stachyra – współwłaściciel firmy 3S /Skórka-Stachyra-Strzelec/
- ▶ inż. Bożena Wilińska – kierownik przygotowalni PWPW
- ▶ inż. Marzena Wnukowska – dyrektor drukarni Urzędu Patentowego
- ▶ Sławomierz Zborowski – dyrektor produkcji drukarni Gazeta Wyborcza
- ▶ mgr inż. Ryszard Żur – dyrektor produkcji drukarni Unigraf
- ▶ Zygmunt Żurawski – dyrektor produkcji wydawnictwa Twój Styl

Produkcja gazetowa



W Zakładach Graficznych „Dom Słowa Polskiego” powstała i rozwinęła się „Gazeta Wyborcza”.



Pierwszy 8-stronicowy numer „Gazety Wyborczej” ukazał się w dniu 8 maja 1989 w limitowanym nakładzie 150 tysięcy egzemplarzy w formacie tabloidu, a skład w początkowym okresie wykonywali linotypiści z ZG DSP.

Gazeta szybko zwiększała nakład i objętość, tworzyła własne punkty ogłoszeniowe i organizowała druk w innych polskich drukarniach oraz nowe kanały dystrybucyjne, budowała też własne studio z systemem fotoskładu. Od momentu powstania „Gazety Wyborczej” do końca 1989 jej średni nakład w Polsce sięgał miliona egzemplarzy.



Równolegle w ZG DSP w celu poprawy jakości druku dokonano zmiany technologiczne wprowadzając druk ze stałych form fotopolimerowych na podłożu stalowym firmy NAPP zakupując w tym celu blisko 100 siodeł magnetycznych i urządzenia firmy BERTH. Drukowano tu wydanie ogólnopolskie i warszawskie oraz dodatki ogłoszeniowe osiągając maksymalne objętości 64 stron w 1 grzbiecie. Wydania weekendowe „Gazety Wyborczej” dochodziły wówczas do nakładu dziennego 200 000 egzemplarzy i łącznej objętości 128 stron.

Ze względu na rynek reklam i ogłoszeń gazeta musiała przejść na druk wielobarwny i w tym celu zbudowała własną drukarnię w Warszawie na ul. Czerskiej. W jej organizowaniu, projektowaniu i uruchomieniu w 1993 roku

współdziałał późniejszy dyrektor produkcji Sławomierz Zborowski – byli mistrz drukarni gazetowej ZG DSP. W następnych latach nakład dziennika sięgał 511 tysięcy egzemplarzy.

28 stycznia 1990 roku – gdy dni PZPR dobiegły końca – ukazał się ostatni numer „Trybuny Ludu”. Od grudnia 1948 roku przez ponad czterdzieści lat była obowiązkową lekturą partyjnego aparatu i urzędników. Stąd się dowiadzano, co jest słuszne, a co zasługuje na partyjną krytykę. Do końca drukowana była w wysokim nakładzie w dużym formacie A2 (420x594 mm), analogicznie jak wszystkie gazety europejskich partii komunistycznych: radziecka „Prawda”, niemiecka „Neues Deutschland”, czeska „Rudé Právo”, węgierski „Népszabadság”, francuski „L’Humanité”, włoska „l’Unità”.



Naturalnym spadkobiercą merytorycznym tytułu była firma Ad Novum wydająca codzienną gazetę ogólnopolską „Trybuna” w zbliżonym nakładzie.

Również w drukarni „Dom Słowa Polskiego” powstała gazeta „Super Express”.



W pierwszym roku istnienia nakład gazety zwiększył się do 550 tysięcy egzemplarzy. „Super Express” był pierwszym dziennikiem w kraju, który 4 grudnia 1992 roku wydał swój własny, bezpłatny, kolorowy dodatek telewizyjny „Super Tydzień”, dołączany ręcznie w drukarni w każdy piątek do wydania magazynowego. 26 lutego 1994 roku „Super Express” ukazał się po raz pierwszy w sobotę. Niespełna rok później, aby bardziej uatrakcyjnić sobotnie wydanie „Super Expressu”, dołączono do niego specjalny dodatek „Super Rozrywkę” z 16 stronami krzyżówek i łamigłówek umysłowych.

W 1991 roku rozpoczęto druk nowo powstałej gazety ekonomicznej „Nowa Europa”, której redakcja mieściła się na 2-ch piętrach budynku „Lipsk”. Po 2 latach zakończono druk w ZG DSP, gdyż gazeta została zakupiona przez wydawnictwo INFOR w celu połączenia z własną gazetą „Prawo i Gospodarka” (późniejsza „Gazeta Prawna”).

W tamtych latach drukowano w ZG DSP nowo powstałe i powszechnie do dziś znane kolorowe tytuły prasowe „Twój Styl”, „Pani”, „Zwierciadło”, „Sukces”, „Dziakowiec”, „Murator” „Teleprogram”, „Wędkarski Świat”, „Perspektywy”, „Medycyna Dla Ciebie”.





zwierciadło P A N i



**prze
gląd
tygodniowy**

Była to sytuacja dynamiczna, powstawało wówczas i upadało wiele nowych czasopism jak „Spotkania”, „Telewizja”, „Pop Rock”, „Musik News”, „Pentliczek”, „Lotnictwo”, „Moto Express”, „Światowid”, „RE Radioelektronik”, „Detektyw”, „Home&Market”, „Gentelman”, „Firma” i wiele innych.



W W
WIADOMOŚCI WIEDEKARSKIE



Wedkarski
Magazyn o wędkarstwie





W 1992 roku zakupiono do druku gazety „Kurier Polski” zwojową offsetową maszynę gazetową WIFAG OF-6. Drukowano na niej później również „Trybunę”, „Chłopską Droge”, „Głos” oraz tygodnik „Przegląd Tygodniowy”, którego redakcja mieściła się w budynku Lipsk.

Równolegle wprowadzano w druk zwojowym heat-set szereg nowatorskich na rynku polskim technologii jak drukowanie okładek wraz z lakierowaniem, klejenie składek, obcinanie w linii w systemie ROTASCHNEIDER. Pozwoliło to na poszerzenie asortymentu produkcji prosto z maszyny ROTO-MAN o wysokonakładowe wydania wydawnictw o objętościach 4, 8, 12, 16, 24 i 32 stronicowych jak gazetki ogłoszeniowe dla sieci sklepowych, programów telewizyjnych etc.

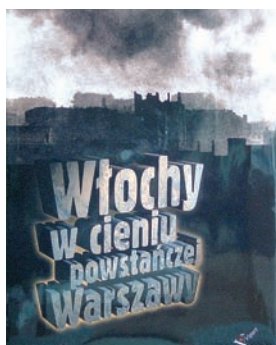
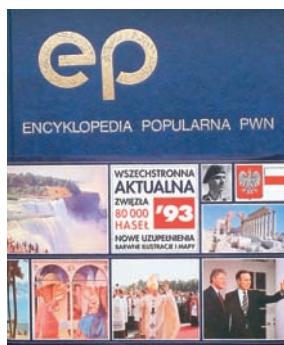
Produkcja dziecięca

Produkcja książek była zawsze dobrą wizytówką „Domu Słowa Polskiego”. Skala produkcji została jednak ograniczana głównie ze względu na odejścia pracowników, wyeksploatowany park maszynowy (szczególnie w druku arkuszowym) oraz konkurencję drukarni europejskich i azjatyckich. Oprócz masowych nakładów drukowanych na maszynach zwojowych drukowano również albumy o wysokim poziomie jakościowym.

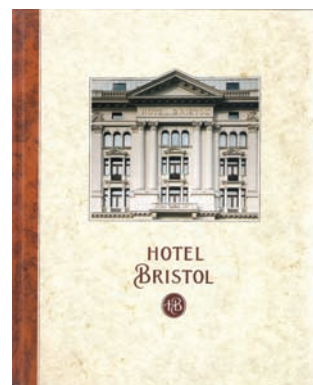
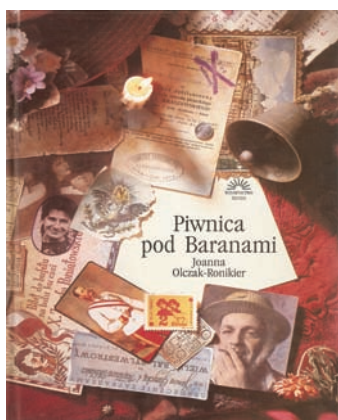
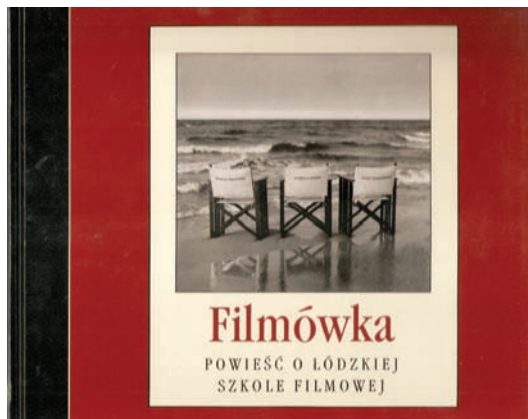
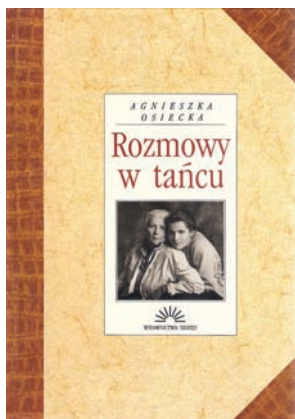
Oddział drukarni DSP w Płońsku drukował wyłącznie książki w oprawie broszurowej i zeszytowej. W tamtym okresie przeniesiono z Warszawy i uruchomiono tam pierwszą maszynę zwojową Rotoman z drukiem farbami „heat-set”, dając w ten sposób podstawę rozwoju istniejącej do dziś czasopiśmowej drukarni heat-setowej. Drukarnią po odejściu inż. Andrzeja Borsuka kierował wówczas dyrektor Roman Przybysz, zaś dyrektorem produkcji był inż. Marek Jura przeniesiony z Warszawy, a następnie inż. Jerzy Gajek również z ZG DSP, który pracował tam kilkanaście lat.

1 tomowa „Encyklopedia Popularna PWN” po dużych korektach i uaktualnieniach była nadal drukowana w ZG DSP. Ze względu na wysokie zapotrzebowanie rynkowe leksykon ten wznawiano wielokrotnie w wysokich nakładach (zawsze powyżej 50 000 egzemplarzy) aż do roku 1994. W tamtych czasach jedynie ZG DSP miało tak duże zdolności produkcyjne.

W historii ostatnich lat na szczególne uznanie zasługuje szczególna rola Pani Marii Szypowskiej, której wszystkie książki były drukowane w Zakładach Graficznych „Dom Słowa Polskiego”. Autorka, a od 1989 roku również Wydawca (Fundacja ARTIBUS) pięknych albumów ze zdjęciami męża Andrzeja Szypowskiego przez ponad 30 lat zabiegała o należyłą reklamę i szacunek dla tej drukarni. Nie było dla Niej rzeczy niemożliwych, organizowała wystawy, wycieczki dla pracowników (np. Gdańsk w 1979 roku), spotkania z władzami administracyjnymi i partyjnymi. Miała również dobre kontakty z władzami kościelnymi. Dwukrotnie (w 1987 i 1999 roku) w obecności drukarzy ZG DSP wręczała swoje albumy Papieżowi Janowi Pawłowi II. Z różnych okazji kilkakrotnie zorganizowała uroczyste spotkania delegacji drukarni z Prymasem Polski księdzem kardynałem Józefem Glempem i arcybiskupem Tadeuszem Gocłowskim.



Nowo powstałe „Wydawnictwo TENTEN” Marka Łebkowskiego i Andrzeja Bareckiego do 1995 roku drukowało w ZG DSP wszystkie swoje tytuły zarówno o tematyce kulinarnej w wysokonakładowej serii wydawniczej „Encyklopedii Sztuki Kulinarnej” (51 części) jak również znane edytorsko książki albumowe i okazjonalne o wysokich parametrach jakościowych.







Po roku 1995

W 1995 roku został sprzedany zakład ZG DSP w Płońsku, który dziś funkcjonuje jako drukarnia offsetowa w szwedzkiej grupie poligraficznej ELANDERS. Drukarnią od 1975 roku kierowali kolejno Janina Gąsiorowska, inż. Andrzej Borsuk, inż. Marek Jura i Roman Przybysz.

13 marca 1995 roku z funkcji dyrektora drukarni zrezygnował mgr Waław Kominowski, a na to stanowisko Minister Kultury i Sztuki powołał dotychczasowego dyrektora ekonomicznego mgr Edwarda Florysiaka. Skład dyirekcji drukarni przez kolejne 10 lat poniżej:



Dyrektor
mgr Edward
Florysiak



Dyrektor produkcji
mgr inż. Włodzimierz
Wiśła



Dyrektor techniczny
inż. Jacek Rusinek



Główny księgowy
mgr Elżbieta
Gradkowska

W roku 1997 zatrudnienie w drukarni „Dom Słowa Polskiego” zmalało do 380 osób w tym 300 pracujących na stanowiskach robotniczych. W produkcji bezpośredniej pracowało 210 pracowników, w tym 90 kobiet. Blisko 42% powierzchni budynku głównego było już wdzierżawione innym firmom.

Drukarnia jako przedsiębiorstwo państwowe, przez okres kolejnych lat prowadziła politykę przetrwania tj. dbania o pozostałą część załogi i dostosowania się do zmian, jakie zachodziły na krajowym rynku wydawniczo-poli-graficznym. W tym trudnym okresie w drukarni nie było żadnych zwolnień grupowych, co świadczy o pełnym i świadomym współdziałaniu związków zawodowych z kierownictwem drukarni

Drukowano 6 razy w tygodniu 1 gazetę codzienną „Trybuna” o zasięgu ogólnopolskim w nakładzie codziennym 100 tysięcy egzemplarzy (wydanie weekendowe ok. 160 tysięcy) o objętości 24 lub 32 stron na 20 letniej

maszynie WIFAG OF-6 formatu A3 (bez o możliwości druku w kolorze). Na tej maszynie drukowano również tygodniki „Przegląd Tygodniowy”, „Chłopska Droga” i „Głos Żyrardowa”.

Na 2 maszynach ROTOMAN (typ D i E) drukowano w technologii heat-set miesięczniki „Działkowiec”, „Wędkarski Świat”, „Świat Spiningu”, „Home&Market”, „Sygnały”, „DeDe Reporter”, „Morze”, „Medycyna Dla Ciebie”, „Perspektywy”, „Polska Motoryzacja”, „Dobre Locum” oraz dodatki telewizyjne do czasopism „Telewizor”, „Teleprogram”, „Trybuna Telewizyjna”. Dodatkowo drukowano wysokonakładowe gazetki reklamowe i informacyjne. W hali druku pracowały 2 maszyny P44 SW firmy PLANETA oraz 1 maszyna zwojowa ZIRKON RO 660.



Maszyna offsetowa Rotoman

Przygotownia oparta była na urządzeniach firmy AGFA z wyposażeniem w scanner typu DUOSCAN, stanowiska retuszu i łamania MACINTOSH, naświetlarkę ACCUSET oraz klasyczną przygotowalnię opartą o na scanner MAGNASCAN 635S, kamery REPROMASTER, kopioramy i wywoływarki płyt offsetowych.

W introligatorni oprawiano książki i czasopisma na 1 kompletnej linii do oprawy twardej KOLBUS 36, 1 linii do oprawy broszurowej NORMBINDER Muller Martini z 2-ma trójnożami WOHLBERG i 4 liniami do oprawy zeszytowej LBW POLYGRAPH.



Introligatornia ZG DSP

ZG DSP współpracowało z innymi drukarniami heat-setowymi, drukując m. innymi dla RR Donnelley (do końca 2003) roku składki do książek telefonicznych, wysokonakładowe wydanie tygodnika „Świat Wiedzy”. Wygrywane przetargi publiczne pozwoliły na drukowanie druków PIT dla Urzędów Skarbowych, „Monitorów B” dla Urzędu Rady Ministrów, czy też druków wyborczych dla Państwowej Komisji Wyborczej.

W ramach referendum konstytucyjnego – zorganizowanym przy aktywnym współudziale Polskiej Izby Druku przez Kancelarię Prezydenta RP – kilka krajowych drukarni wydrukowało w ciągu 3 tygodni broszurę nowej „Konstytucji RP” dla każdego polskiego gospodarstwa w łącznym nakładzie ca 10 milionów egzemplarzy. ZG DSP miała w tym duży udział, wykonując znaczną część nakładu.

W 1996 roku zlikwidowano funkcję Ministerstwa Kultury i Sztuki jako resortu wiodącego w branży poligraficznej przenosząc 62 przedsiębiorstwa państwowe do nowo stworzonego Ministerstwa Skarbu Państwa. Wg danych GUS w polskiej poligrafii zatrudnionych było wówczas ca 66 tysięcy pracowników, w tym 52 tysiące (tj. ca 75%) w firmach prywatnych.

3 drukarnie (PWPW, ZG DSP i Drukarnia Skarbowa) zostało zaliczone do grupy firm o znaczeniu strategicznym.



W 2000 roku w Zakładach Graficznych „Dom Słowa Polskiego” pracowało nadal blisko 350 osób, z czego poważna część nie była związana z bezpośrednią działalnością produkcyjną. Pozostała jedynie technologia druku offsetowego oraz duża ilość specjalistycznego sprzętu do oprawy książek i broszur

pozwalających na oprawę tytułów broszurowych, szytych niemi i klejonych oraz opraw zeszytowych zadrukowywanych w innych drukarniach.



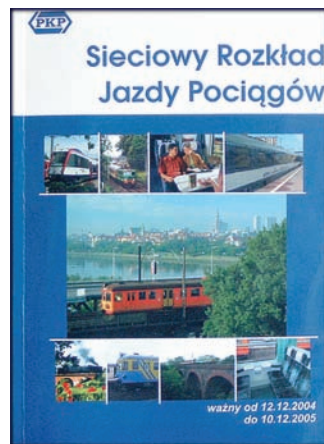
Gdy wchodzisz w progi Katedry...
As you enter the Cathedral...



Gdy wchodzisz na Stare Miasto...
As you enter the Old Town...



Gdy wchodzisz na Nowe Miasto...
As you enter the New Town...



W wizytę u kardynała Józefa Glempa z okazji 50-lecia ZG DSP



Studio graficzne z naświetlarką CtP firmy Screen



Offsetowa maszyna drukująca firmy Komori z 2004 roku

W ramach wygranego zamówienia publicznego – w ramach akcji ogólnonarodowego referendum – w okresie od stycznia do kwietnia 2003 roku wydrukowano kilka milionów różnych broszur związanych z akcesją Polski do Unii Europejskiej (7-8 czerwca 2003 r.).

W 2003 roku w wyniku sprzedaży części budynku i 2,5 ha gruntu dla Jupiter Invest Sp. z o.o. (Centrum Handlowego Jupiter) spłacono wieloletnie zadłużenie wobec Skarbu Państwa. Za pozostałe środki roku zakupiono nową 5.kolorową maszynę arkusзовą LITHRONE S540 japońskiej firmy Komori oraz nowoczesną przygotowalnię CtP w oparciu o urządzenie PlateRite 8600 firmy Screen. Równocześnie zainstalowano do druku gazety codziennej „Trybuna” używaną maszynę offsetową GOSS.



Stoisko na targach poligraficznych w Poznaniu – kwiecień 2005 r.

Film przedstawiający drukarnię w tym okresie – wykonany na potrzeby wewnętrzne – można obejrzeć w pliku video dsp 2005.

Przykład postępu technicznego w poligrafii ... i nie tylko

Dobrym obrazem zmian i rewolucji w technologii poligraficznej drukarni „Dom Słowa Polskiego” był coroczny druk „Sieciowego rozkładu jazdy pociągów PKP” (wydanie letnie i zimowe) w nakładzie po ca 50 000 egz., ca 1 000 stron tabel w formacie A5, oprawa broszurowa.

Było to podstawowe źródło informacji dla kolejarzy, konduktorów i punktów informacyjnych, a również dla indywidualnych podróżnych liniami PKP.

Rozkład był wykonywany w ZG DSP już w latach sześćdziesiątych w klasycznej technologii, zmiany w procesach technologicznych następowały stopniowo począwszy od 1982 roku.

W roku 2005 w stosunku do roku 1980 skrócono cykl produkcyjny 6-cio krotnie, a pracochłonność prawie 10-cio krotnie.

Rok 1980

Skład monotypowy, zecernia ręczna, druk typograficzny arkuszowy, papier drukowy 70g, oprawa broszurowa szyta nićmi. Waga 1 egzemplarza ca 1 000 g, grubość 45 mm.

Cykl produkcji ca 6,5 miesiąca ca 15 000 roboczogodzin:

1. skład i zecernia – ca 10 pracowników 5 miesięcy = 10 000 roboczogodzin
2. druk – 5 maszyn przez 2 tygodnie ca 3 000 000 obrotów = 1500 maszynogodzin = 3 000 roboczogodzin
3. oprawa – ca 3 tygodnie 2100 roboczogodzin:
 - falcowanie 1 500 000 arkuszy/składek = 500 maszynogodzin = 1 000 roboczogodzin
 - zbieranie 100 000 rzutów = 50 maszynogodzin = 500 roboczogodzin
 - szycie nićmi 1 500 000 składek = 400 roboczogodzin
 - zaciąganie w okładkę 50 000 egz. = 40 godzin = 200 roboczogodzin

Rok 2005

Skład komputerowy, przygotowalnia w systemie CtP, druk zwojowy Rotoman, papier pelur 40g, składki 32 stron, oprawa broszurowa klejona. Waga 1 egzemplarza ca 570 g, grubość 25 mm.

Cykl produkcyjny 4 tygodnie, ca 1 500 roboczogodzin:

1. skład komputerowy – 5 pracowników 3 tygodnie = 600 roboczogodzin
2. druk – 1 500 000 obrotów = 5 dni 100 maszynogodzin = 500 roboczogodzin
3. oprawa – zbieranie w linii i zaciąganie w okładkę 2 dni = 30 maszynogodzin = 360 roboczogodzin

Upłynęło kolejne kilka lat i papierowe wydanie SRJ PKP nie jest już potrzebne. Zastąpiła ją postać elektroniczna ogólnie dostępna drogą internetową również na mobilne telefony i tablety. Analogiczny postęp nastąpił w słownikach, encyklopediach, mapach i przewodnikach turystycznych.





Epilog, czyli gaszenie światła...

W czerwcu 2005 roku z drukarni odszedł dyrektor ds. produkcji mgr inż. Włodzimierz Wiśła, który w wyniku konkursu został prezesem Drukarni Naukowo-Technicznej na ulicy Mińskiej. Funkcję jego przejął inż. Jacek Rusinek łącząc jednocześnie funkcje techniczne w drukarni.

W roku 2006 zainstalowano nową linię do oprawy zeszytowej Presto firmy Muller Martini. Był to ostatni zakup nowej maszyny poligraficznej dokonany przez Zakłady Graficzne „Dom Słowa Polskiego”.

W sierpniu 2007 roku przedsiębiorstwo państwowe Zakłady Graficzne „Dom Słowa Polskiego” przekształcone zostało w spółkę akcyjną – Zakłady Graficzne „Dom Słowa Polskiego” S.A. Przewodniczącym Rady Nadzorczej został prof. Adam Glapiński. Dyrektor Edward Florysiak został odwołany i równocześnie na emeryturę przeszła główna księgowa mgr Elżbieta Gratkowska. W wyniku konkursu prezesem drukarni został Jerzy Gmurek z Muzeum Narodowego w Warszawie, a następnie Krzysztof Dzięcielski.

Powstały podmiot nie odgrywał już znaczącej roli na krajowym rynku poligraficznym. Decyzje, podejmowane przez zarządzających przedsiębiorstwem, postawiły podmiot w trudnej sytuacji finansowej i ekonomicznej.



Janusz Błaszczuk przechodzi na emeryturę po przepracowaniu 49 lat w ZG DSP

W kwietniu 2010 roku właściciel – mając na względzie jej sytuację finansową – postawił Spółkę w stan likwidacji, co oznaczało całkowicie zamknięcie działalności produkcyjnej. Jednym z zadań likwidatora powołanego do zarządzania

przedsiębiorstwem było spieniężenie majątku Spółki, w tym sprzedaż nieruchomości gruntowych, a także zaspokojenie roszczeń wierzycieli.

W maju 2014 roku działkę przy Miedzianej 11 przejął inwestor, Griffin Group. W grudniu 2016 r. za ponad pół miliarda złotych (120 mln euro) Griffin Real Estate sprzedała firmie deweloperskiej Echo Investment sześć-hektarową działkę przy Towarowej. Miasto wstępnie się zgodziło, by powstało tam wielkie centrum handlowe i biura. Firma wstępnie zapowiedziała, że budowę gigantycznej inwestycji o powierzchni ponad 100 tys. m² planuje rozpocząć w 2018 r., a zakończyć w latach 2020-21.

W dniu 5 sierpnia 2016 roku podjęło decyzję o uchyleniu uchwały nr 1 z dnia 23 kwietnia 2010 roku w sprawie rozwiązania i likwidacji Spółki pod nazwą Zakłady Graficzne „Dom Słowa Polskiego” SA. W dniu 26 października 2016 roku dokonano wpisu do KRS oznaczając firmę spółki jako Fundusz Rozwoju Spółek S.A. z siedzibą w Warszawie.

Reasumując: to co było w 1950 roku zaletą /przewagą w projekcie drukarni ZG DSP jak lokalizacja w centrum Warszawy, wielkość, centralne sterowanie zamówieniami, kompleksowość usług, uniwersalizm technologiczny i produktowy, samowystarczalność stało się jej ciężarem w dobie gospodarki rynkowej i postępu technologicznego, a zwłaszcza informatyzacji i komputeryzacji w światowej poligrafii.

Nazwa „Dom Słowa Polskiego” jest zapisana na zawsze w historii polskiej poligrafii.

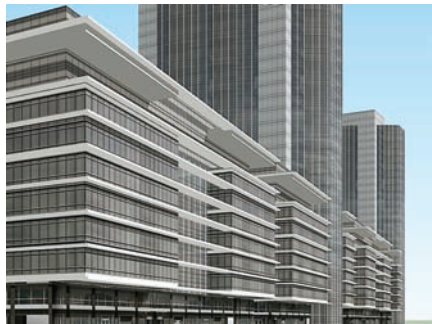
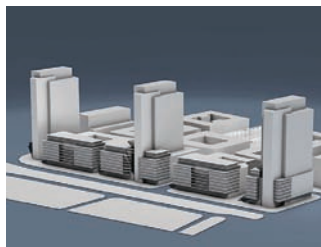
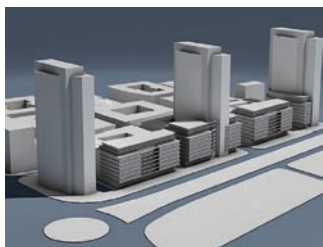


A to miejsce pozostanie jedynie w naszej pamięci.....

Budynek główny drukarni „Dom Słowa Polskiego” jest ujęty w gminnej ewidencji zabytków pod numerem 2998/2012.



Projekty zagospodarowania działki po „Dom Słowa Polskiego”





Kartki z kalendarza

■ **22 lipca** Święto Odrodzenia Polski. Prezydent Rzeczypospolitej Bolesław Bierut w towarzystwie Prezesa Rady Ministrów Józefa Cyrankiewicza i członków rządu, dokonuje otwarcia „Domu Słowa Polskiego”. Z maszyny rotacyjnej schodzą pierwsze egzemplarze organu Komitetu Centralnego PZPR „Trybuna Ludu”. Drukarnia rozpoczęła pracę.



■ **16 listopada** w niezagospodarowanych jeszcze halach produkcyjnych „Domu Słowa Polskiego” rozpoczyna obrady II Światowy Kongres Obrońców Pokoju. Przewodniczy obradom prof. Fryderyk Joliot-Curie. W czasie obrad wręczono Medal Pokoju przyznany przez to światowe forum m.st. Warszawie. Powołano Światową Radę Pokoju. W obradach brało udział 1105 delegatów, 192 gości i 128 obserwatorów – razem 2025 osób z 72 krajów. Kongres podjął uchwały i zakończył obrady w dniu 21 listopada.

■ **27 grudnia** w wyniku prac montażowych w dalszych halach rozpoczyna pracę, oddając pierwsze cynkowe klisze dla „Trybuny Ludu” – rozpoczyna pracę chemigrafia.

Rok 1951

■ **W styczniu** powstał zespół organizujący działalność związkową. Przewodniczącym zespołu został Ludwik Rytko, który wraz z Eugeniuszem Naderem i Stefanem Dulskim przygotowywali pierwsze wybory Rady Zakładowej.

■ **8 lutego** w introligatorni ruszyły taśmowce, maszyny do falcowania i krajarki. Rozpoczęto kompletowanie broszury o nazwie „Wiosenna akcja siewna” nr 139 – nakład 21 tysięcy egzemplarzy.

■ **11 marca** odbyło się zebranie organizujące działalność Ligi Kobiet, któremu przewodniczyła Krystyna Broszkiewicz. Powołano Koło w zakładzie oraz

wybrano przewodniczącą, którą została Genowefa Pincel.

■ **12 kwietnia** rozpoczęto montaż pierwszych maszyn dla druku offsetowego.

■ **1 czerwca** rozpoczęła działalność przyzakładowa szkoła zawodowa, przygotowująca nowych fachowców dla potrzeb zakładu. Kierownikiem jej został Leonard Haberman. Szkolono również bezpośrednio przy stanowiskach pracy.

■ **18 czerwca** władze państwowe rozpiwały Narodową Pożyczkę Rozwoju Sił Polski. Przygotowywana do druku wiadomość spowodowała na nocnej zmianie zwołanie masówki. Zadeklarowało swój udział 73 pracowników. Jest to jedna z pierwszych w kraju deklaracji podjętych zbiorowo.

■ **W lipcu** przeprowadzono pierwsze wybory do Rady Zakładowej. Przewodniczącym został Henryk Pawłowski.

■ **3 października** dla przygotowania obsady w retuszu rotograviurowym rozpoczęto systematyczne szkolenie. Szkoleniem kieruje Zenon Kowalski.

■ **4 października** z okazji zbliżającej się 34 rocznicy Rewolucji Październikowej podjęto pierwsze zobowiązanie zespołowe nowej załogi. Wartość zobowiązania – 315 tys. zł.

■ **5 listopada** przy ul. Miedzianej 13 uruchomiono przychodnię lekarską dla pracowników i mieszkańców najbliższego rejonu.

■ **15 grudnia** przystąpiono do rozruchu 7-agregatowej rotacji rotograviurowej. Wynik pozytywny. Można rozpoczynać produkcję czasopism kolorowych.

Rok 1952

■ **W styczniu** wpłynęło zlecenie na wykonanie portretów w trzech kolorach techniką wkłęsłodrukową – format 168 na 240 cm. Pomimo niepełnego wyposażenia przygotowalni zlecenia nie odrzucono.

■ **19 kwietnia** druga rotacja rotograviurowa rozpoczęła pracę. Drukowaną wkładkę dla czasopisma „Gromada” łączono ręcznie z częścią tekstową wykonywaną w drukami gazetowej.

■ **W kwietniu** w wyniku wyborów do Rady Zakładowej przewodniczącym został Leonard Haberman.

■ **26 czerwca** z inicjatywy Związku Młodzieży Polskiej odbyły się zebrania



młodzieży w wydziałach: introligatorni, drukami dziełowej i warsztatach szkolnych. Postanowiono przepracować 2290 roboczogodzin w powstającym Centralnym Parku Kultury i Wypoczynku na Powiślu.

▼ **12 września** powołano Zakładowy Komitet Frontu Narodowego. W skład Komitetu wchodził: inż. Fr. Z. Orzechowski, P. Przepiórkowski, L. Haberman, Wł. Tecikowski, I. Apfelbaum, H. Jankowska, Z. Kowalski, K. Mesecki

▼ **27 września** ukazał się pierwszy numer wielonakładowego pisma pod nazwą „Biuletyn Informacyjny” jako organ Komitetu Zakładowego Frontu Narodowego.

▼ **10 października** – spotkanie Załogi z kandydatem zgłoszonym przez pracowników DSP na posła do Sejmu PRL – prof. Janem Dembowskim, przewodniczącym Polskiej Akademii Nauk, przewodniczącym Polskiego Komitetu Obrońców Pokoju.

▼ **7 listopada** rozpoczęto kurs dla aktywu gospodarczego na temat: „Planowanie i koordynacja produkcji”. Uczestniczyło 86 pracowników. Wykładowcami byli: Józef Ziółkowski, Tadeusz Pietruszka, Ludwik Kędracki, Władysław Wiśła, Kitlas.

▼ **28 listopada** rozpoczął się kurs samochodowy zorganizowany przez Koło Ligi Przyjaciół Żołnierza. Wykładowcami byli: inż. E. Tratkiewicz i Kosiński – pracownicy zakładu, uprawnieni do przeprowadzenia kursu.

▼ **5 grudnia** odbyła się manifestacja Załogi dla poparcia Kongresu w Obronie Pokoju odbywającego się w Wiedniu. W manifestacji wzięli udział delegaci na Kongres, przedstawiciele Korei, NRD i Kanady będący przejazdem w Warszawie oraz aktorzy moskiewskiego teatru im. Mossowiego przebywający na gościnnych występach w Polsce. Po manifestacji zaprezentowali kilka scenek z własnego repertuaru.

▼ **8 grudnia** zorganizowano i otwarto wystawę Koła Amatorów Plastyków DSP. Wystawili swoje prace: M. Bogusz, J. Czerwińska, Ł. Czettyrko, M. Frąckowiak, Z. Konopka, K. Konwerska, K. Korzybska, St. Słapczyński, K. Treliński, A. Mielke.



Rok 1953

▼ **1 stycznia** zastępcą dyrektora do spraw technicznych został inż. Marian Filip.

▼ **25 stycznia** przeprowadzono wybory do Rady Zakładowej. W ich wyniku przewodniczącym został Leonard Haberman, zastępcą Zenon Kowalski, sekretarzem Jerzy Dzierżewski. W skład Rady Zakładowej wchodził: K. Salomonowska, A. Rudalski, J. Dudek, J. Dutkiewicz, J. Gregoruk (Cichocka), S. Kajzer, Z. Bachniak, Cz. Ciabach. S. Pyszkiewicz, J. Cichoński, T. Bulaciński, K. Masecki, A. Zalewski, Z. Wojda, oraz Zakładowy Społeczny Inspektor Pracy A. Folwarski.

▼ **28 marca** załoga DSP otrzymała Sztandar Przechodni za uzyskanie I miejsca w międzyzakładowym współzawodnictwie pracy w IV kwartale 1952 r. W czasie tej uroczystości wręczono również tytuły przodującym w zawodzie: Z. Gburzyńskiemu – składacz ręczny oraz 4-osobowemu zespołowi W. Kuleszira.

▼ **maj** – w zakładowym radiowęźle wprowadzono stałą codzienną audycję. Kierownikiem audycji był J. Kochanowicz a spikerami: Wł. Drzewosowski, J. Andrzejewski, A. Paszkowska, H. Grzegórska oraz T. Turski. W obsłudze technicznej radiowęzła pracowali: F. Tamoń i Radzki.



▼ **12 maja** otwarta została wystawa prac Koła Amatorów Plastyków zorganizowana z okazji Dni Oświaty Książki i Prasy. Zgromadzono 120 eksponatów pochodzących od 20 pracowników zakładu. Wystawiano malarstwo, rzeźbę, grafikę, metaloplastykę i fotografię.

▼ **15 maja** po zakończeniu VI Wyścigu Pokoju podejmowano drużyny nad którymi zakład objął patronat: duńską i szwedzką. Wśród kolarzy obecny był indywidualny zwycięzca wyścigu, Duńczyk Pedersen oraz drugi kolarz wyścigu Andersen. Po zwiedzeniu zakładu kolarze otrzymali upominki i spędzili kilka chwil na spotkaniu z pracownikami.

▼ **28 czerwca** rozpoczęła się I Spartakiada sportowców DSP. Organizatorem imprezy był komitet w składzie: E. Bilski, J. Błażejewski, J. Früboes, L. Kędracki, Z. Korecki, J. Werner. W Spartakiadzie brało udział 82 pracowników.

▼ **4 lipca** załoga DSP otrzymała Proporzec Przechodni Związku Zawodowego Pracowników Kultury za uzyskanie II miejsca w międzyzakładowym współzawodnictwie pracy.

▼ **30 września** staraniem Rady Zakładowej powstała sekcja teatralna. Nad sekcją objął patronat zespół Teatru Ludowego w Warszawie. Umowę podpisał dyrektor teatru Władysław Hańcza.

▼ **16 października** Zakład odwiedziła grupa marynarzy radzieckich przebywających z wizytą w Polsce.

▼ **22 listopada** powołano komitet stołówkowy w składzie: B. Mitkowski, J. Miśka, I. Kubal, S. Hass, Kopczyńska, R. Pietrzak, Górnicka, Rokicka i H. Skowrońska. Zadaniem komitetu, była organizacja żywienia zbiorowego.

Rok 1954

▼ **3 stycznia** odbyła się konferencja sprawozdawczo-wyborcza Rady Zakładowej. W skład Rady wybrano: L. Habermana – przewodniczący, W. Ziółkowskiego – zastępca, Z. Wojdę – sekretarz. W składzie Rady Zakładowej byli również: Z. Radowski, J. Dudek, R. Okrzejski, M. Spiess, J. Dutkiewicz, K. Mesecki, J. Orlik, M. Besowski, J. Ferber, J. Rustecki, T. Siwiecki, A. Dankiewicz, Z. Bachniak, M. Frąckowiak, M. Bergier, A. Rudalski, S. Dziekańska, K. Salamonowska oraz jako Zakładowy Społeczny Inspektor Pracy A. Folwarski.

▼ **6 stycznia** w czasie imprezy choinkowej dla dzieci pracowników wystąpił teatr kukielkowy powstały w zakładzie, przedstawiając bajkę p.t. „Gęsi Baby Jagi”. Przedstawienie powtórzone również dla dzieci pracowników „Łączności” a następnie dla szkoły przy ulicy Miedzianej i przedszkola oraz dla dzieci na wsi. Opracowanie i reżyseria Henryka Zbuckiego. Pomagali w wykonaniu kukiełek oraz występowali jako aktorzy pracownicy: Ł. Czetyrko, S. Hass, K. Konwerska, A. Paszkowska, Z. Piekarniak, Wł. Drzewosowski, J. Andrzejewski, T. Żukowski, W. Ziółkowski.

▼ **4 marca** w wyniku wyborów w Organizacji Partyjnej PZPR w okresie do 1956 r., pełnili funkcje (dwie kadencje): I sekretarz – Szymon Małeńczuk, II sekretarz – Apolinary Folwarski. W drugiej kadencji tego okresu II sekretarzem był Eugeniusz Malinowski.

▼ **28 kwietnia** na terenie zakładu gościli kolarze Finlandii, Norwegii i Szwecji – uczestnicy VII Wyścigu Pokoju. Zwiedzili zakład, otrzymali upominki i spotkali się z Załogą.

▼ **1 maja** rozpoczął pracę z nominacją na stanowisko Naczelnego Dyrektora Henryk Cieśliczko.

▼ **1 maja** ukazał się pierwszy numer gazety zakładowej (wielonakładowej) o zmienionym tytule i większym formacie – „Towarzysz Pracy”. Dotychczasowe pismo zakładowe „Biuletyn Informacyjny” ukazał się w 18 numerach.

▼ **6 czerwca** do wsi Zielona udała się ekipa pracowników DSP w ramach akcji łączności miasta ze wsią. Wieś Zielona pozostaje pod patronatem zakładu.



▼ **18 czerwca** na zebraniu Koła zakładowego SIMP wybrano zarząd. W skład zarządu weszli: Zenon Kowalski – przewodniczący, Jerzy Cichoński – zastępca przewodniczącego, Karol Treliński – sekretarz, Henryk Sitek – skarbnik oraz jako członkowie zarządu: Tadeusz Art, Henryk Niewiadomski, Henryk Śmieciński.

▼ **sierpień** – odbyła się I Okręgowa Spartakiada Związku Zawodowego Pracowników Kultury, w której ekipa sportowców „Domu Słowa Polskiego”, na 27 startujących instytucji zdobyła I miejsce oraz Puchar Przechodni.

▼ **6 października** na posiedzeniu Podstawowej Organizacji Partyjnej postanowiono zwołać I Zakładową Konferencję Partyjno-Ekonomiczną, wyznaczając termin na 29 grudnia. Powołano komisję główną, komisję propagandy oraz komisje wydziałowe i ogólnozakładową.

▼ **23 października** odbyło się zebranie pracowników, na którym zgłoszono kandydatów do Dzielnicowej Rady Narodowej: Felicjana Bertranda – mechanika-konserwatora, Andrzeja Szklarza – maszynistę rotacyjnego z drukarni gazetowej, Stanisława Wasela – mechanika, Mieczysława Witkowskiego – zecera drukarni gazetowej oraz S. Koczalską – brygadistkę w dziale kontroli.

▼ **16 grudnia** rozpoczęto skład 16-tomowego wydania dzieł Adama Mickiewicza.

▼ **29 grudnia** odbyła się I Konferencja Partyjno-Ekonomiczna. W czasie przygotowań do konferencji wydano szereg ulotek, plakatów, nadano specjalne audycje przez lokalny radiowęzeł oraz wydano okolicznościowy numer pisma zakładowego „Towarzysz Pracy”.

Rok 1955

▼ **20 marca** rozpoczął się obóz sportowy zorganizowany dla koła sportowego ZS „Unia”, który trwał do 2 kwietnia. Obóz odbył się w Przesiece k/Jeleniej Góry w okresie urlopów jego uczestników. Wzięło w nim udział 15 pracowników.

▼ **14 kwietnia** załoga rozpoczęła składanie podpisów pod Wiedeńskim Apelem Światowej Rady Pokoju.

▼ **30 kwietnia** w zakładowej świetlicy odbyła się popularna audycja nagrywana dla Polskiego Radia „Zgaduj Zgadula”.

▼ **18 maja** z okazji objęcia patronatu nad drużyną kolarską Indii gościli w zakładzie kolarze tego kraju uczestnicy VIII Wyścigu Pokoju.

▼ **27 maja** odbyło się zebranie wyborcze Klubu Techniki i Racjonalizacji. Przewodniczącym został Roman Praga, zastępcą Stanisław Augustyniak, sekretarzem Andrzej Rudalski, członkami zarządu wybrano: H. Krzyczkowskiego, W. Leszczyńskiego, A. Radwańskiego, Z. Jaszczuka i Z. Strasza.

▼ **23 czerwca** grupa dziennikarzy hinduskich towarzyszących premierowi Indii Nehru w Warszawie zwiedziła zakład.

■ **W lipcu** powstało Koło zakładowe Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, zarejestrowane przez władze zwierzchnie jako Koło nr 104. Inicjatorami tej działalności byli: inż. Bogusław Lehman, Helena Perko, Zbigniew Krakowiak, Jerzy Mika, mgr Józef Księżycki.

■ **17 sierpnia** wyjechała ekipa pracowników zakładu do pomocy w pracach żniwnych w Państwowym Gospodarstwie Rolnym Wierzbica.

■ **3 listopada** w artykule zamieszczonym w „Expressie Wieczornym” na temat oszczędności zużycia energii elektrycznej wymieniono „Dom Słowa Polskiego”, który zaoszczędził 20% mocy.

■ **15 listopada** zakończono druk ostatniego z 16 tomów dzieł Adama Mickiewicza. Wydanie było uczczeniem 100 rocznicy śmierci poety. W czasie sesji historyków literatury Polskiej Akademii Nauk (5.XII.) zaproszonym na sesję przedstawicielom „Domu Słowa Polskiego” wręczono okolicznościowy medal wybity w brązie.

Rok 1956

■ **19 lutego** powstało Koło Polskiego Związku Wędkarskiego. Wybrano zarząd Koła. Prezesem został Tadeusz Zakrzewski, zastępcą Roman Michalski, sekretarzem Ludwik Bajtej, skarbnikiem Jan Dudek, gospodarzem K. Malinowski, członkiem zarządu Zbigniew Sieczkarski.

■ **17 kwietnia** zorganizowana została wystawa malarstwa, rzeźby, grafiki i fotografii koła Plastyków. Na otwarciu obecni byli przedstawiciele Zjednoczenia, Akademii Sztuk Plastycznych z prof. St. Szczepańskim oraz kustoszem Muzeum Narodowego. Wystawiło prace 26 osób. Przyznano nagrody i wyróżnienia.



■ **11 lipca** działający od kilku miesięcy zespół teatralny DSP wystawił pełnospektaklową sztukę w 3 aktach „Sprawa rodzinna” – Jerzego Lutowskiego. Reżyserował Henryk Zbucki a wystąpili: Edward Szechowski, Helena Grzegórska (Wiśła), Sylwester Milczerek, Hanna Kamińska (Niewiadomska), Karol Roszkowski, Antoni Kulikowski, Waleria Brzostek. W przygotowaniu występów uczestniczyły: Irena Kalisiak i Wacława Gołębiowska. Zespół wystawił sztukę kilkakrotnie dla załogi oraz innych instytucji.

■ **9 listopada** na zebraniu ogólnym załogi wybrano Radę Robotniczą przedsiębiorstwa. W skład Rady Robotniczej wybrani zostali: przewodniczący – Stanisław Wostowski, zastępca – Rajmund Cyprysiak, sekretarze: inż. Fr. Z. Orzechowski i Sylwester Milczarek. Członek prezydium: Marian Bielski oraz jako członkowie plenum: Edward Dąbrowski, Zygmunt Furga, Zygmunt Felak, Władysława

Jankowska, Jan Koch, Henryk Przepiórka, Andrzej Rudalski, Kazimierz Stępień, Stefan Wielądek i Jan Wachowicz. Po pewnym czasie odszedł do pracy w Związkach Zawodowych R. Cyprysiak. Jako zastępca przewodniczącego wybrany został Zygmunt Piotrowski.

▼ **28 listopada** pracownicy zakładu honorowo oddali krew. Instytut Hematologii nadesłał podziękowanie.

Rok 1957

▼ **29 stycznia** odbyło się pierwsze zebranie Związku Młodzieży Socjalistycznej. Na zebraniu wybrano Komitet Zakładowy ZMS, w którego skład weszli: Ryszard Dudek – sekretarz Komitetu Zakładowego ZMS, Tadeusz Siwicki – zastępca sekretarza oraz jako członkowie zarządu: Jerzy Dzierżawski, Andrzej Kobiela i Stanisław Pelczyński.

▼ **20 marca** w sali „Domu Słowa Polskiego” rozpoczął obrady XVIII Zjazd delegatów pracowników przemysłu poligraficznego, którego zadaniem jest reaktywowanie Związku Zawodowego Pracowników Poligrafii. W zjeździe uczestniczyło ponad 140 delegatów. Przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego Zjazdu był Jerzy Cichoński – pracownik DSP. Dotychczasowe zrzeszenie drukarzy w Związku Pracowników Kultury zebrani uznali jako nie właściwe. W czasie obrad przypomniano tradycje ruchu zawodowego drukarzy, który sięga 1870 roku. Powstał Związek Zawodowy Pracowników Poligrafii, który jest kontynuacją dawnych tradycji.

Rok 1958

▼ **31 stycznia** w zakładzie otwarto lokal wyborczy obwodu przemysłowego dla pracowników. Przeprowadzono głosowanie na radnych do Rad Narodowych. Głosowało 2059 pracowników. Wybrani zostali pracownicy DSP: do Dzielnicowej Rady Narodowej – Stare Miasto – Stanisław Lewandowski, Stanisław Wasela i Lucjan Gepert. Wybory przeprowadziła Komisja Wyborcza nr 418 w składzie: Leonard Szafrński – przewodniczący, Fr. Z. Orzechowski – zastępca, Włodzimierz Kurowski – sekretarz oraz członkowie komisji: Aleksandra Benza, Jan Koch, Bolesław Pińkowski, Wiesław Zdanowicz.

▼ **5 marca** nawiązano oficjalną współpracę zakładu z Jednostką Wojskową w Warszawie. Głównym inicjatorem współpracy był mgr Józef Księżycki.

▼ **14 maja** z okazji 150 rocznicy Wydziału Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, wysłano w imieniu Załogi pismo z życzeniami do Senatu Uniwersytetu.

▼ **12 czerwca** odbył się I sesja Konferencji Samorządu Robotniczego.

▼ **21 czerwca** w wyniku wyborów do Rady Zakładowej wybrani zostali: Apolinary Folwarski – przewodniczący, Jerzy Babicki – zastępca, Stefan Szulc

– sekretarz, Zbigniew Fogiel, Zdzisław Kazanowski, Helena Dudek, Czesław Gałczyński, Kazimierz Czajkowski, Waław Piotrowski, Waław Gorzanowski, Jan Kosmowski, Edward Bielecki, Janina Garbarska, Teodor Wasilewski, Jerzy Błażewski.

▼ **5 września** grupa młodzieży ZMS pracowała przez 5 godzin przy pracach porządkowych na trasie mostowej im. Stefana Starzyńskiego

▼ **3 grudnia** odbyło się zebranie sprawozdawczo-wyborcze Podstawowej Organizacji Partyjnej. W wyniku wyborów ukonstytuowała się Egzekutywa POP PZPR w składzie: I sekretarz – Edward Bilski. II sekretarz– Zygmunt Gburzyński, sekretarz ds. ekonomicznych – Henryk Pawłowski, skarbnik: – Jadwiga Cichocka oraz Czesław Ciabach, Stanisław Lewandowski, Mieczysław Zientek, Marian Kostrzewa, Antoni Chojczak, Stanisław Płodzik, Henryk Nimpiszke.

Rok 1959

▼ **20 stycznia** w wyniku przeprowadzonych wyborów w organizacji ZMS wybrano nowy Komitet Zakładowy tej organizacji. I sekretarzem został Janusz Prusakow, II sekretarzem Jerzy Dzierżawski, członkami Komitetu: Zbigniew Szulc, Marian Kostrzewa, Mirosława Jope, Włodzimierz Draczyński, Grzegorz Chojnowski.

▼ **30 kwietnia** w wyniku wyborów w skład Rady Robotniczej weszli Edward Smagała – przewodniczący, Sylwester Milczarek – sekretarz oraz Zygmunt Piotrowski, Tomasz Frąckowiak, Zenon Kowalski, Władysław Skrzypczak, inż. Fr. Z. Orzechowski.

▼ **28 czerwca** z inicjatywy Zarządu Okręgu Związku Zawodowego Pracowników Poligrafii rozpoczął działalność Międzyzakładowy Ośrodek Wypoczynkowy w Marózkach. Jednym z organizatorów ośrodka jest „Dom Słowa Polskiego”. Przeznaczono środki finansowe oraz wystawiono drewniane domki campingowe. W ten sposób zakład zyskał miejsce na wczasy dla pracowników w rejonie jezior mazurskich koło Olsztynka.



Rok 1960

▼ **W styczniu** powołany został nowy komitet redakcyjny pisma zakładowego „Towarzysz Pracy”. Przewodniczącym kolegium został Sylwester Milczarek, sekretarzem Stanisław Dąbrowski oraz mgr inż. Władysław Ibisz, Antoni Kamiński i Andrzej Rudalski. Dotychczasowi organizatorzy „Towarzysza Pracy” Czesław Ciabach i Wacław Sierakowski skupili uwagę na pracach technicznych redakcji.

▼ **12 stycznia** w wyniku przeprowadzonych wyborów ukonstytuował się nowy Komitet Zakładowy ZMS: I sekretarzem został Jerzy Dzierżawski, II sekretarz – Krzysztof Borowicki. III – sekretarzem – mgr inż. Władysław Ibisz, skarbnik – Maryla Talarek, członkowie: Katarzyna Kapica, M. Bondaruk, Paweł Hoffet, Marek Ziemkiewicz, Czesława Figut.



▼ **11 marca** odbyło się zebranie wyborcze koła Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej. Wybrano zarząd koła w składzie: Hieronim Skrzynecki – przewodniczący, Jan Juźda – zastępca, Stanisława Manińska – sekretarz, Janina Polkowska – skarbnik, oraz Zofia Karbaum, Artur Mielke, Władysława Głowacka, Maria Winkler.

▼ **29 kwietnia** w czasie akademii pierwszomajowej Komitet Warszawski PZPR przekazał I sekretarzowi Komitetu Zakładowego Sztandar Organizacji Partyjnej. Sztandar został przekazany w ręce pocztu, który stanowili: Leon Jaworski, Zdzisław Kazanowski i Jerzy Dzierżawski.

▼ **20 lipca** z okazji X rocznicy uruchomienia zakładu odbyła się uroczystość. W akademii wzięli udział przedstawiciele Zjednoczenia Przemysłu Graficznego, redakcji „Trybuna Ludu” – pierwszej gazety jaką drukowano w tym zakładzie, Zarządu Okręgu Związku Zawodowego Pracowników Poligrafii oraz dyrektorzy bratnich zakładów i przedstawiciele wydawnictw. Wręczono pracownikom dyplomy i nagrody.

Rok 1961

▼ **7 lutego** w wyborach do władz organizacji młodzieżowej ZMS wybrani zostali: Zbigniew Szulc – I sekretarz, mgr inż. Władysław Ibisz – II sekretarz, Jolanta Sobczak – skarbnik oraz Jerzy Dzierżewski, Andrzej Rębalski, Leszek Wolański i Robert Szeszko.

▼ **20 lutego** w czasie konferencji sprawozdawczo-wyborczej wybrano skład Rady Zakładowej. Przewodniczącym został Cyprian Wojciechowski, zastępca – Edward Smagała, sekretarzem – Marianna Jarząbek oraz Marian Frąckowiak,

Janusz Prusakow, Leon Jaworski, Czesław Ciabach, Marian Gabarski, Franciszek Bułczyński, Barbara Zarzycka, Lucjan Gepert, Stanisław Dąbrowski, Maria Janaszek, Tomasz Frąckowiak, Janina Garbarska. Zakładowym Społecznym Inspektorem Pracy został Apolinary Folwarski.

▼ **7 marca** odbyło się zebranie sprawozdawczo-wyborcze Podstawowej Organizacji Partyjnej PZPR, na którym wybrani zostali: I sekretarz – Edward Bilski, II sekretarz – Zygmunt Gburzyński, skarbnik – Jadwiga Cichocka oraz Czesław Ciabach, Genowefa Duszyńska, mgr inż. Władysław Ibisz, Zygmunt Piotrowski, Edward Skrętowski, Jan Wroński.

▼ **12 kwietnia** odbyło się posiedzenie X sesji Konferencji Samorządu Robotniczego. Tematem posiedzenia była ocena działalności zakładu w roku 1960 oraz podział wypracowanego Funduszu Zakładowego.

▼ **1 września** kierownictwo zakładu, jako Dyrektor Naczelny, objął inż. Feliks Sikora.

▼ **9 września** załoga DSP gościła przedstawicieli wsi województwa rzeszowskiego przybyłych do Warszawy na Centralne Obchody Dożynkowe.

▼ **16 października** rozpoczął pracę jako zastępca dyrektora do spraw ekonomicznych mgr Janusz Pudykiewicz.

▼ **7 grudnia** na spotkaniu w świetlicy z okazji XX-lecia powstania Polskiej Partii Robotniczej wystąpił bezinteresownie dla Załogi Centralny Zespół Pieśni i Tańca Wojska Polskiego.

Rok 1962

▼ **30 stycznia** odbyły się wybory do Podstawowej Organizacji Partyjnej PZPR. W skład Egzekutywy weszli: Krystyna Broszkiewicz – I sekretarz, inż. Leszek Skórka – II sekretarz oraz Czesław Ciabach, Feliks Chojecki, Ryszard Dębski, Genowefa Duszyńska, mgr inż. Władysław Ibisz, Włodzimierz Kurowski, Wacław Sierakowski.

▼ **20 września** uzupełniono skład kolegium redakcyjnego „Towarzysza Pracy”. Przewodniczącym kolegium pozostał Sylwester Milczarek a w skład kolegium weszli: Ryszard Dębski, Halina Górkowska, inż. Czesław Rudziński, Marian Szewczyk i Józef Ziółkowski.

Rok 1963

▼ **24 lutego** w kole Polskiego Związku Wędkarskiego przeprowadzono wybory. Prezesem koła został Zygmunt Piotrowski, sekretarzem – Jerzy Bołtryk, skarbnikiem – Ludwik Bajtel. Skład Zarządu jest 9-osobowy. Koło zrzesza 213 wędkarzy.

■ **19 marca** koło zakładowe PTTK odbyło zebranie sprawozdawczo-wyborcze na którym wyłoniono skład zarządu. Prezesem koła został wybrany Zbigniew Krakowiak, wiceprezesem – inż. Bogusław Lehman, sekretarzem – Roman Sobusiak, skarbnikiem – Jerzy Mika oraz w składzie zarządu: Helena Perko, Zofia Konarska, Teresa Jankowska, Tadeusz Hertz, Bolesław Czajkowski, mgr Józef Księżycki i Tadeusz Rudziński.

■ **8 kwietnia** końcowym akcentem kampanii wyborczej w Organizacji Związkowej była konferencja sprawozdawczo-wyborcza Rady Zakładowej. W skład Rady Zakładowej zostali wybrani: Cyprian Wojciechowski – przewodniczący, Andrzej Rumianek – zastępca, Sylwester Milczarek – sekretarz oraz Franciszek Bułczyński, Barbara Zarzycka, Jerzy Mika, Zofia Praga, Edward Smagała, Janusz Prusakow, Józef Orlik, Andrzej Rudalski, Jadwiga Mrugałło, Jerzy Błażejewski, Lucjan Gepert, Bronisław Snopczyński. Zakładowym Społecznym Inspektorem Pracy został wybrany Stanisław Kajzer. Równolegle przeprowadzone wybory do Rady Robotniczej wyłoniły następujący skład: przewodniczący – mgr inż. Zdzisław Adamski, zastępca przewodniczącego – Bolesław Pieniążek, sekretarz – Jadwiga Kowalewska oraz Tadeusz Majcher, Zbigniew Badowski, Aleksandra Benza, Zdzisław Konopka, Zdzisław Andrzejewski, Henryk Michalak, Jerzy Baczkowski, Zygmunt Gburzyński.

■ **26 czerwca** w wyniku przeprowadzonych wyborów wyłoniony został skład Komitetu Zakładowego ZMS: I sekretarzem została wybrana Elżbieta Aleksiejew, II sekretarzem – Jerzy Mika, skarbnikiem – Jolanta Małecka oraz Elżbieta Gątarzewska, Danuta Borowicka i Zbigniew Szulc.

■ **19 sierpnia** rozpoczęła się kolejna Spartakiada Zakładowa, która trwała do 23 sierpnia br. Udział wzięło prawie 200 pracowników. Organizatorem spartakiady była Rada Zakładowa a w komitecie organizacyjnym działali: Tadeusz Przybyłowicz, Antoni Głowacki, Andrzej Sroczyński, Piotr Ziółkowski, Roman Sobusiak. Podkreślano dobrą organizację i sprawną jej przebieg.

■ **16 października** zakład przekazał dla Muzeum Narodowego 130 projektów oraz 250 plakatów drukowanych w okresie istnienia przedsiębiorstwa. Podziękowanie za wzbogacenie kolekcji nadesłał prof. dr Stanisław Lorentz – dyrektor Muzeum Narodowego.

■ **5 listopada** w czasie akademii z okazji 46 rocznicy Rewolucji Październikowej wręczono przyznane po raz pierwszy w poligrafii tytuły „Brygady Pracy Socjalistycznej” 17 zespołom DSP.

Rok 1964

■ **16 stycznia** z inicjatywy mgr Józefa Księżyckiego komitet organizacyjny wystąpił do Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego o powołanie Koła PTE w zakładzie. Inicjatywa została przyjęta i Koło zarejestrowano. Odbyły się wybory zarządu Koła PTE. Przewodniczącym został wybrany mgr Janusz Pudykiewicz

– zastępca dyrektora do spraw ekonomicznych, sekretarzem – mgr Józef Księżyc-ki, skarbnikiem – mgr Sławomir Bończyk.

▼ **5 marca** wybrano nowy zarząd koła PTTK, w którego skład weszli: Zbigniew Krakowiak – przewodniczący, inż. Bogusław Lehman – zastępca, Helena Perko – sekretarz, Jerzy Mika – skarbnik oraz Teresa Jankowska, inż. Jan Andrzejewski, Jerzy Błażejewski, Roman Sobusiak, Barbara Tarasiuk, mgr Józef Księżyc-ki, Jerzy Krukowski, Tadeusz Rudziński oraz kierownicy sekcji: Wiesław Felczak, Tadeusz Winter, Ewa Jasińska, Janusz Wiśniewski.

▼ **7 września** na zebraniu Klubu Techniki i Racjonalizacji wybrano nowy zarząd. W skład zarządu weszli: Stanisław Augustyniak – przewodniczący oraz członkowie zarządu: Edward Bilski, Andrzej Boenisch, Marek Michalczyk, Karol Masecki, Roman Praga, Waław Szymona, Andrzej Rudaiski, mgr inż. Władysław Ibisz.

▼ **18 grudnia** odbyło się pierwsze zebranie Koła Polskiego Związku Filatelistycz-nego, na którym wybrano zarząd w składzie: przewodniczący – Stanisław Bąk, sekretarz – Henryk Szmajewski, skarbnik – Zbigniew Fronczak oraz Z. Marcinkie-wicz

Rok 1965

▼ **15 lutego** w Kole Poligrafów SIMP odbyło się zebranie sprawozdawczo-wyborcze. Wybrano nowy Zarząd Koła w składzie: przewodniczący inż. Anto-ni Szczepański, zastępca – inż. Leszek Skórka, sekretarz – Bolesław Czajkow-ski, skarbnik – Jadwiga Cichocka oraz członkowie zarządu: mgr inż. Zdzisław Adamski, inż. Fr. Z. Orzechowski i Zdzisław Lesisz.



▼ **4 maja** Bohdan Łazuka i zespół muzyczny Janusza Senta bezinteresownie dali pełny recital piosenkarski w sali świetlicy zakładowej. Zapowiadał Lucjan Ky-dryński. Ten sam recital oglądała Warszawa w Sali Kongresowej PKiN.

▼ **4 czerwca** w okresie do 12 czerwca odbyła się Spartakiada sportowa pracow-ników, której organizatorem była Rada Zakładowa. Otwarcia spartakiady doko-nał dyrektor naczelny inż. Feliks Sikora na stadionie RKS „Drukarz”. W komitecie organizacyjnym działali: Tadeusz Przybyłowicz, Edward Bilski, Piotr Ziółkowski, Tadeusz Lewandowski, Leszek Kozłowski, Roman Sobusiak, Zbigniew Krakowiak, Tadeusz Grzybowski, Tadeusz Rydzyński, Antoni Głowacki, Tadeusz Matulka, Halina Malitek, Grażyna Klimkowska, Barbara Tarasiuk. Spartakiada była naj-większą imprezą zakładową tego typu. Puchar przechodni ustanowiony przez Radę Zakładową zdobyła Drukarnia Offsetowa.

▼ **5 czerwca** w czasie uroczystej akademii z okazji Dnia Drukarza zorganizowanej we Wrocławiu przedstawiciele dyrekcji i samorządu robotniczego DSP odebrali Sztandar Przechodni za uzyskanie I miejsca we współzawodnictwie o najlepszą jakość produkcji poligraficznej w kraju. Sztandar ufundowany został przez Ministerstwo Kultury i Sztuki i Zarząd Główny Związku Zawodowego Pracowników Poligrafii.

Rok 1966

▼ **23 marca** na zebraniu sprawozdawczo-wyborczym wybrano skład Rady Zakładowej. Przewodniczącym został Cyprian Wojciechowski, zastępcami – Janusz Prusakow i Roman Sobusiak, sekretarz – Sylwester Milczarek oraz Izabella Kowalska, Andrzej Rumianek, Bogdan Kozłowski, Jerzy Górecki, Zygmunt Kamiński, Tadeusz Grzybowski, Tadeusz Przybyłowicz, Tadeusz Winter, Władysław Nocola, Bolesław Pieniążek, Wiesław Kalisiak, Teresa Kluczek, Stefan Grygoruk, Franciszek Bułczyński, Witold Śledź. Równolegle wybrana została Rada Robotnicza w składzie: Tadeusz Majcher – przewodniczący, Zofia Borowska – sekretarz, Zbigniew Badowski, Marian Kopiś, Aleksandra Benza, Zygmunt Felek, Jan Krauze, Wiesław Zdanowicz, Jan Wilk, Henryk Jabłoński.

▼ **31 marca** minister Kultury i Sztuki nadesłał do zakładu gratulacje z okazji wyróżnienia na II Międzynarodowej Wystawie Sztuki Edytorskiej w Lipsku pozycji wydawniczych wykonanych w DSP – „Wit Stwosz” – „XX lat Polski Ludowej” – „Czary i czarty polskie” – „Kodeks Baltazara Behema” – „Wiersze o książkach”.

▼ **6 kwietnia** po 12 latach działalności w miejsce koła został powołany oddział PTTK. Prezesem oddziału został inż. Adolf Zawadzki – z-ca dyrektora d/s technicznych, wiceprezesami: Tadeusz Winter i mgr inż. Zdzisław Adamski, sekretarz – Marian Szewczyk, w skład zarządu weszli: inż. Bogusław Lehman, Bolesław Czajkowski, Sylwester Milczarek. Helena Perko, Henryk Jabłoński, Krystyna Rudzińska i Wiesław Kieroński.



▼ **9 maja** Rada Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa nadała tytuł i odznakę „Opiekun Miejsc Pamięci Narodowej” dla naszego zakładu. Miejsce pamięci, którym opiekuje się zakład znajduje się przy ul. Wolskiej róg Towarowej.

▼ **29 maja** w sali Teatru Wielkiego w Warszawie odbyła się uroczysta akademii z okazji Dnia Drukarza. Przedstawiciele DSP odebrali Sztandar Przechodni zdobyty po raz drugi za uzyskanie I miejsca we współzawodnictwie o najwyższą jakość produkcji poligraficznej.

▼ **Czerwiec** – powołano następujący skład redakcyjny „Towarzysza Pracy” – Karol Roszkowski, Włodzimierz Faryna, Mieczysław Krauze, Hanna Malitek, Marek

Michalczyk, inż. Czesław Rudziński, Andrzej Rumianek, Marian Szewczyk, Józef Ziółkowski, Jerzy Czech, Jerzy Młodzikowski. Skład ten uzupełnili niebawem Roman Sobusiak, Bogusław Homicki, mgr inż. Jerzy Kobyliński, L. Kühn, E. Marchewska, M. Orzechowski, I. Krzyżanowska i A. Wesołowski – wymieniając niektóre osoby ze składu powołanego pierwotnie.

▼ **10 czerwca** w Dniach Oświaty Książki i Prasy już po raz 7 zorganizowany został „Dzień bez błędu” w prasie. I miejsce zdobył „Sztandar Młodych” drukowany w DSP (nagroda ta przypadła redakcji już po raz piąty).

▼ **29 czerwca** odbyło się zebranie sprawozdawczo-wyborcze Podstawowej Organizacji Partyjnej PZPR. Wybrano Egzekutywę w składzie: Edward Bilski – I sekretarz, Jerzy Tomaszewski – II sekretarz, Zbigniew Szulc – sekretarz do spraw propagandy, Jadwiga Ochocka – skarbnik, Witold Ferszt, Zdzisław Kazanowski, Tomasz Frąckowiak, Henryk Lenard, Mieczysław Sobczak, Kazimierz Woźniak.



▼ **6 listopada** w czasie uroczystej akademii z okazji 40 rocznicy Rewolucji Październikowej wręczona została dla zakładu Odznaka 1000-lecia Państwa Polskiego przyznana przez Ogólnopolski Komitet Frontu Jedności Narodu za współudział w przygotowywaniu obchodów.

▼ **19 listopada** z okazji Dnia Nauczyciela w Szkole Podstawowej nr 26, nad którą zakład sprawuje patronat, odbyła się uroczystość. W apelu zorganizowanym z tej okazji uczestniczyli przedstawiciele zakładu.

Rok 1967

▼ **18 lutego** wybrano Zarząd Koła Poligrafów SIMP w składzie: inż. Antoni Szczepański – przewodniczący, inż. Marian Gębka – zastępca, Bolesław Czajkowski – sekretarz, Jadwiga Cichocka – skarbnik, członkowie zarządu – inż. Fr. Z. Orzechowski, inż. Jerzy Kobyliński i Marian Szewczyk.

▼ **18 marca** Telewizja Polska w „Monitorze” prowadzonym przez redaktora Karola Małcużyńskiego przedstawiła wykonawców-drukarzy z DSP II tomu „Miasta Polskie w 1000-leciu”. Redaktor K. Małcużyński przy tej okazji wypowiedział wiele miłych słów również o innych pozycjach, które wykonano w naszym zakładzie.

▼ **7 kwietnia** z okazji Dnia Pracowników Służby Zdrowia, Dyrekcja i Samorząd Robotniczy podejmowali personel zakładowej Przychodni Lekarskiej oraz delegację lekarzy i pielęgniarek Szpitala przy ul. Żelaznej.

▼ **8 kwietnia** rozpoczął się turniej międzywydziałowy zorganizowany przez komisję kulturalno-oświatową Rady Zakładowej. Dotyczył on wiedzy ogólnej

i prowadzony był systemem turnieju każdy wydział z każdym. Organizatorem był Stefan Grygoruk.

➤ **13 kwietnia** odbyło się uroczyste spotkanie młodzieży z okazji 10-lecia działalności ZMS w zakładzie. W czasie spotkania działaczom wręczono upominki.

➤ **9 maja** w zakładzie gościli kolarze Danii. W drużynie, która weźmie udział w XX Wyścigu Pokoju znajdowali się Ole Petersen – mistrz olimpijski z Tokio oraz Flerning Wisborg – wicemistrz świata na rok 1966.

➤ **27 maja** w sali Operetki Łódzkiej w Łodzi odbyła się akademie z okazji Dnia Drukarza. Przedstawicielom „Domu Słowa Polskiego” wręczono już po raz trzeci Sztandar Przechodni Ministerstwa Kultury i Sztuki i Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Poligrafii za uzyskanie I miejsca we współzawodnictwie o najwyższą jakość produkcji poligraficznej. Sztandar pozostał na stałe w zakładzie.

➤ **29 czerwca** gościli w zakładzie przedstawiciele drukarzy z Belgii, którzy zwiedzili Zakład i zapoznali się z działalnością związkową.

➤ **14 lipca** na teren placu w Urlach (zakupionego przez zakład) udali się przedstawiciele wydziałów. Stwierdzono, że teren jest ładny a zakup celowy.

➤ **5 października** przeprowadzono wybory w organizacji ZMS. Wybrano zarząd organizacji w składzie: Kazimierz Bąk – przewodniczący, Modest Orzechowski, Waldemar Przemyski, Antoni Ludwikowski – zastępcy, Zuzanna Grączewska – skarbnik oraz Grzegorz Bielawski. Józef Czorniej, Wiesław Kieroński, Elżbieta Marciniak, Bożena Makowska i Małgorzata Wielądek.

➤ **8 października** siatkarze zorganizowani w ognisku TKKF rozpoczęli treningi jesienno-zimowe w sali Szkoły Podstawowej nr 26 przy ul. Miedzianej.

➤ **9 listopada** z okazji 15-lecia ukazywania się pisma zakładowego „Towarzysz Pracy” odbyło się spotkanie redakcji i współpracowników z Dyrekcją i Samorządem.

➤ **23 listopada** odbyło się spotkanie w Klubie Zakładowym przedstawicieli agencji PKO z dzielnicy Wola. Agencja PKO naszego zakładu w osobie Haliny Garlickiej została wyróżniona za działalność w zakładzie.

➤ **30 listopada** w świetlicy zakładu odbyło się spotkanie Dyrekcji i Samorządu z pracownikami zakładu powracającymi z wojska. Organizatorem było Koło Ligi Obrony Kraju.

➤ **7 grudnia** na terenie zakładowej świetlicy została otwarta wystawa maszyn poligraficznych wykonanych w Polsce. Zamknięcie wystawy nastąpiło 16 grudnia.

Rok 1968

➤ **14 stycznia** do Jednostki Wojskowej Pomorskiego Okręgu udała się delegacja z zakładu przekazując urnę z ziemią pobraną na przyczółku Czerniakowskim w Warszawie. Przekazano jako symbol łączności tej Jednostki Wojskowej z Warszawą, z którą zakład utrzymuje kontakty od wielu lat, a która przeniosła się na Pomorze. W delegacji wyjechali przedstawiciel koła Ligi Obrony Kraju: mgr Józef Księżycki i Stefan Andrzejak uczestnik walk II Armii Wojska Polskiego.



➤ **15 stycznia** w zakładzie rozpoczęło naukę zawodu pięciu przedstawicieli Sudanu. Opiekunem i tłumaczem tej grupy był Henryk Sitek.

➤ **1 lutego** w telewizji emitowano program zatytułowany „Drukarze” zrealizowany w DSP.

➤ **13 lutego** koło Polskiego Związku Filatelistycznego odbyło zebranie wyborcze. Przewodniczącym koła został wybrany Stanisław Traczyński.

➤ **22 lutego** w hali produkcyjnej Drukarni Gazetowej odbył się wiec solidarnościowy z walczącym Wietnamem. Na wiecu przemawiał przedstawiciel Frontu Wyzwolenia Narodowego Wietnamu Południowego – Tran Van.

➤ **19 kwietnia** odbyło się zebranie, na którym po pewnej przerwie reaktywowano Klub Techniki i Racjonalizacji. Przewodniczącym Klubu został wybrany Stanisław Augustyniak, zastępcą – mgr inż. Elżbieta Rychwalska, sekretarzem – mgr inż. Jerzy Kobyliński, skarbnikiem – inż. Andrzej Grabowski, członek zarządu Jerzy Czorniej.

➤ **27 kwietnia** do zakładu dostarczony został autobus marki San H-100, zakupiony z przeznaczeniem na obsługę wycieczek i przewozu wczasowiczów do Ośrodka w Marózkach.

➤ **9 maja** w zakładowej świetlicy odbyło się spotkanie załogi z oficerami Jednostki Wojskowej współpracującej z zakładem. Spotkanie zorganizowano z okazji Dnia Zwycięstwa.

➤ **10 maja** odbyła się XXXVI Konferencja Samorządu Robotniczego. Uczestnikom sesji przedstawiono m.in. plan zagospodarowania placu w Urlach, na którym wybudowane zostaną: 30 domków 4-osobowych, 20 domków 2-osobowych, pawilon-stołówka, pawilon klubowy, wiata-garaż, boisko sportowe, plaża, pole namiotowe i teren zabaw dla dzieci. Koszt budowy 8,5 mln zł. Realizacja w latach 1969-1971.

▼ **25 maja** w czasie centralnej akademii z okazji Dnia Drukarza zorganizowanej w Katowicach, wręczono Załodze DSP Proporzec Przechodni za zdobycie II miejsca we współzawodnictwie o najlepszą jakość produkcji poligraficznej.

▼ **25 maja** w zakładzie gościli kolarze drużyny Danii, uczestnicy XXI Wyścigu Pokoju. Wśród kolarzy był zawodnik, który w klasyfikacji ogólnej wyścigu utrzymywał się na I pozycji a ostatecznie zajął IV miejsce – Hojlund



▼ **W czerwcu** do Komitetu Zakładowego PZPR wybrani zostali na zebraniu sprawozdawczo-wyborczym: Stanisław Augustyniak – I sekretarz, Zygmunt Żurawski – sekretarz organizacyjny, Wacław Sierakowski – sekretarz propagandy, oraz Jerzy Babicki, Konrad Cieplak, Feliks Chojecki, Witold Fetszt, Jadwiga Kwiatkowska, Edward Skrętowski, Stanisław Szczepiek, Mieczysław Winiarz.

▼ **20 września** na zawodach organizowanych przez VII Oddział Straży Pożarnych Dzielnicy Wola I miejsce zajęła drużyna Ochotniczej Straży Pożarnej DSP zdobywając puchar przechodni.

▼ **27 września** na zebraniu koła poligrafów SIMP przedstawiono plany rozbudowy zakładu. Plany przewidują rozpoczęcie budowy nowego gmachu w 1970 roku.

▼ **11 października** w zakładzie gościła grupa absolwentów oficerskiej Szkoły Wojsk Zmechanizowanych im. T. Kościuszki z Wrocławia, promowanych w Warszawie. Odbyło się spotkanie okolicznościowe.

▼ **12 października** z okazji XXV-lecia Ludowego Wojska Polskiego na Pomorzu gościła w Jednostce Wojskowej z którą współpracuje zakład delegacja DSP: Stanisław Augustyniak, mgr Józef Księżycki i Stefan Andrzejak.

▼ **16 listopada** odwiedziły nasz zakład delegacje biorące udział w V Zjeździe PZPR – Komunistycznej Partii Belgii i Południowej Afryki.

Rok 1969

▼ **7 lutego** odbyło się zebranie sprawozdawczo-wyborcze koła poligrafów SIMP. Przewodniczącym wybrany został inż. Antoni Szczepański, zastępcą – inż. Marian Gębka, sekretarzem – Bolesław Czajkowski, skarbnikiem – Jadwiga Cichocka oraz mgr inż. E. Rychwalska, inż. Fr. Z. Orzechowski, inż. H. Lewacz, inż. A. Grabowski, mgr inż. Jerzy Kobyliński.

▼ **22 kwietnia** odbyło się zebranie sprawozdawczo-wyborcze Rady Zakładowej. W wyniku wyborów przewodniczącym Rady Zakładowej wybrany został

Zbigniew Boszko, zastępcą – Jadwiga Piętka, sekretarzem – Sylwester Milczarek, członkami prezydium: Stefan Andrzejak, Jerzy Górecki, Wiesław Kacprzak. Równolegle wybrano Radę Robotniczą: przewodnicząca – Genowefa Duszyńska, zastępcą – Kazimierz Bednarczyk, oraz Jan Jałowiecki, Tadeusz Rutkowski, Jan Zawadzki, Albin Janicki, Henryk Kluczek, Maciej Sawicki, Witold Śledź.

▼ **10 maja** w zakładzie gościła grupa hutników gliwickich.

▼ **1 czerwca** w wyborach do Rad Narodowych do Dzielnicowej Rady Warszawa-Wola wybrani zostali pracownicy zakładu – Irena Krzyżanowska i Stanisław Lewandowski.

▼ **7 czerwca** w Krakowie odbyły się uroczystości Dnia Drukarza. Załodze DSP wręczono Sztandar Przechodni Prezesa Rady Ministrów i Centralnej Rady Związków Zawodowych za I miejsce uzyskane we współzawodnictwie pracy.

▼ **15 czerwca** drużyna Ochotniczej Straży Pożarnej DSP w Stołecznych Zawodach Pożarniczych zdobyła I miejsce.

▼ **W listopadzie** konferencja sprawozdawczo-wyborcza ZMS wyłoniła skład Zarządu Zakładowego. Przewodniczącym został Wiesław Felczak, zastępcami: Irena Krzyżanowska (Naszewska), Jacek Klep, Elżbieta Marchewska i Józef Kopec oraz członkowie zarządu: Elżbieta Marciniak, Anna Zajkiewicz, Ewa Metera (Rączka), Przemysław Kalina, Jadwiga Szczęsna, Ryszard Siara.

Rok 1970

▼ **17 stycznia** uchwałą Prezydium m.st. Warszawy odznaczono DSP złotą odznaką honorową „Za Zasługi dla Warszawy”.

▼ **25 stycznia** na zebraniu koła Polskiego Związku Wędkarskiego wybrano zarząd w składzie: przewodniczący – inż. Jan Andrzejewski, zastępcą – Czesław Ciabach, sekretarz – Ryszard Borowski, skarbnik – Mirosław Koter, gospodarz – Roman Michalski, członkowie zarządu: Zygmunt Korecki, Zdzisław Palacz, Adam Zwierzchowski.

▼ **29 stycznia** na zebraniu Organizacji Partyjnej wręczono 400 legitymację partyjną.

▼ **20 marca** odbył się Zakładowy Turniej wiedzy o W. Leninie. Zwyciężył pracownik rotograviury Tadeusz Grzybowski.

▼ **4 maja** podpisany został akt opiekuńczy nad wychowankiem Domu Dziecka – Leszkiem Kierzkowskim.

▼ **26 maja** zakład otrzymał po raz drugi Sztandar Przechodni Rady Ministrów i Centralnej Rady Związków Zawodowych za I miejsce we współzawodnictwie międzyzakładowym.

■ **13 czerwca** Prezydium Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Poligrafii odznaczyło Załogę „Domu Słowa Polskiego” Honorową Odznaką Związkową – za osiągnięcia produkcyjne i troskę o poprawę warunków pracy.

■ **16 listopada** w XX rocznicę Światowego Kongresu Obrońców Pokoju w gmachu DSP odsłonięta została tablica upamiętniająca ten fakt. W czasie uroczystości przemówienie wygłosił i dokonał odsłonięcia tablicy Jarosław Iwaszkiewicz. Po uroczystości odbył się okolicznościowy koncert. W siedzibie Ogólnopolskiego Komitetu Obrońców Pokoju wręczono przedstawicielom zakładu przyznany przez Światową Radę Pokoju medal XX-lecia tej Rady. Jedyne zbiorowe wyróżnienie.



■ **23 listopada** na I konferencji sprawozdawczo-wyborczej Organizacji Partyjnej PZPR wybrano Komitet Zakładowy w składzie: I sekretarz – Stanisław Augustyniak, II sekretarz – Zygmunt Żurawski, sekretarz ekonomiczny – mgr inż. Jerzy Kobyliński, sekretarz propagandy – Edward Makulec oraz w składzie egzekutywy: Wiesław Felczak, Witold Ferszt, Jadwiga Kwiatkowska, Zbigniew Szulc, Kazimierz Woźniak. W skład plenum Komitetu Zakładowego wybrani zostali: Danuta Biernacka, Feliks Chojecki, Marian Gabarski, Rufin Gołąbek, Izabella Kowalska, Henryk Lenard, Tadeusz Makowski, Modest Orzechowski, Konrad Piekarski Janusz Prusakow, Dionizy Rytka, Henryk Twardowski.

Rok 1971

■ **9 kwietnia** oceny działalności Organizacji ZMS dokonało Prezydium Zarządu Dzielnicowego Warszawa-Wola na miejscu w DSP. W wyniku wyjazdowego

Prezydium, uznano pracę Zarządu Zakładowego jako pozytywną i jedną z najaktywniej pracujących organizacji.

➤ **30 maja** redakcja tygodnika „Skrzydłata Polska” przyznała dla zakładu dyplom honorowego wyróżnienia toku 1970 oraz odznakę „Błękitne Skrzydła” – za wybitny wkład poligraficzny w rozwój tygodnika.

➤ **23 października** w XI Spartakiadzie Związku Zawodowego Pracowników Poligrafii Okręgu Warszawskiego DSP zajął II miejsce. Głównym inicjatorem udziału w spartakiadzie był Henryk Jope.

Rok 1972

➤ **2 lutego** odbyło się otwarte zebranie Organizacji Partyjnej PZPR poświęcone 30 rocznicy powstania Polskiej Partii Robotniczej. W czasie zebrania wręczone zostały listy Komitetu Zakładowego PZPR byłym członkom PPR. List otrzymało 60 osób. Wspomnieniami z okresu działalności w PPR podzielili się ze słuchaczami: Zygmunt Piotrowski i Wacław Sierakowski.

➤ **16 lutego** na zebraniu Koła Poligrafów SIMP wybrano nowy Zarząd. Przewodniczącym został Zygmunt Klimczak, zastępcą – mgr inż. Waldemar Piasecki, sekretarzem – Wanda Kośka, skarbnikiem – Jadwiga Cichocka. W skład zarządu weszli: mgr inż. Jerzy Kobyliński, Roman Sobusiak.

➤ **14 kwietnia** na konferencji sprawozdawczo-wyborczej wybrano skład Rady Zakładowej. Przewodniczącym został Zbigniew Boszko, zastępcą – Jan Jałowicki, sekretarzem – Sylwester Milczarek, a członkami prezydium wybrano: Lucynę Fiałkowską (Ciabach), Janusza Ostrowskiego, Tadeusza Rutkowskiego, Jerzego Brzozowskiego, Macieja Sawickiego. W skład plenum wybrani zostali: Zygmunt Rzymowski, Jerzy Leibrandt, Ignacy Turzyński, Maria Pietrzyk, Andrzej Wójcik, Tadeusz Lichucki, Kazimiera Wybieraniec, Andrzej Truszkiewicz, Mieczysław Woźniakowski, Marek Lewandowski, Alicja Szafrąńska, Zbigniew Szulc.

➤ **18 września** na zebraniu plenarnym Rady Robotniczej wybrano: przewodniczącego Rady, którym został Kazimierz Bednarczyk, zastępcą – Wiesław Felczak, sekretarzem – Longina Podgórska.

➤ **15 listopada** odbyło się pierwsze organizacyjne zebranie Koła emerytów i rencistów DSP. Przewodniczącym koła został Leonard Haberman, zastępcą – Marian Galik, sekretarzem – Bolesław Czajkowski. Zarząd Koła sporządził rejestr wszystkich emerytów i rencistów DSP oraz objął opieką chorych i samotnych. W planach pracy przewidziano spotkania, wycieczki, bilety do kin i teatrów.



▼ **grudzień** – zakład otrzymał od Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej i Rady Ministrów Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej „Dyplom Uznania” za szczególne osiągnięcia w rozwoju dodatkowej produkcji w 1972 roku. Dyplom podpisał I Sekretarz tow. Edward Gierek i Prezes Rady Ministrów tow. Piotr Jaroszewicz.

▼ **W grudniu** na II konferencji sprawozdawczo-wyborczej Zakładowej Organizacji Partyjnej PZPR wybrano Komitet w składzie: I sekretarz – Zygmunt Żurawski, sekretarz organizacyjny – Witold Ferszt, sekretarz ekonomiczny – Zygmunt Klimczak, sekretarz propagandy – Zygmunt Sadkowski, członkowie egzekutywy: Stanisław Kiszczak, Henryk Kluczek, Włodzimierz Kurowski, Jadwiga Kwiatkowska, Ryszard Siara. W skład Plenum weszli: Alicja Badowska, Franciszek Białowąs, Edward Brzeziński, Bogusław Brych, Janusz Kierzkowski, Jan Kosicki, Natalia Krajewska, Antoni Ludwikowski, Tadeusz Paciorkowski, Włodzimierz Płużyczko, Tadeusz Sobotka, Teresa Sumka, Roman Sobusiak, Wacław Sierakowski, Jerzy Świerczyński.

Rok 1973

▼ **15 stycznia** zarządzeniem dyrektora utworzony został nowy wydział o nazwie centrum reprodukcji. W skład wydziału wchodzi: przygotowalnia offsetowa, rotograwiurów i chemigrafia. Kierownikiem wydziału został mgr inż. Waldemar Piasecki.

▼ **19 stycznia** w Komitecie Odbudowy Zamku Królewskiego w Warszawie odbyła się uroczystość, na której przedstawicielom załogi wręczono medal pamiątkowy przyznany przez Prezydium Obywatelskiego Komitetu Odbudowy Zamku. Medal wraz z dyplomem przyznano za zasługi w upowszechnianiu idei odbudowy i gromadzenia funduszy.

▼ **11 maja** powstał pożar maszyny gazetowej zwojowej, który zniszczył część hali maszyn gazetowych i wkłëdrukowych.

▼ **11 czerwca** inż. Bohdan Kukliński objął stanowisko zastępcy dyrektora ds. produkcji.

▼ **28 września** zebranie plenarne Rady Robotniczej dokonało wyboru: przewodniczącym został Leszek Kozłowski, zastępcą – Aleksander Ziemiński, sekretarzem – Longina Podgórska, którą po odejściu z zakładu zastąpiła Jolanta Bernat.

▼ **23 listopada** odbyła się IV konferencja sprawozdawczo-wyborcza ZMS. Wybrano ZZ ZMS w składzie: Ryszard Siara – przewodniczący, Lech Lutosławski – wiceprzewodniczący, Leszek Jędrzejewski – wiceprzewodniczący, Teresa Sumka – wiceprzewodnicząca, Włodzimierz Pastuszek – wiceprzewodniczący oraz członkowie: Liliana Banasiak, Mariola Linkowska, Jacek Oliwa, Urszula Peryt, Witold Ptaszyński, Maciej Pcion, Andrzej Truskiewicz, Sławomierz Zborowski i Roman Zaleski.

Rok 1974

➤ **16 stycznia** dyrektorem przedsiębiorstwa został inż. Rajmund Gadomski podejmując zadania odmłodzenia zakładu w sensie dosłownym – bazy technicznej, struktury organizacyjnej i kadrowej.

➤ **17 stycznia** ukazuje się na łamach „Trybuny Ludu” po raz pierwszy w Polsce w gazecie, wielobarwna reprodukcja warszawskiej Nike.

➤ **24 stycznia** z inicjatywy Organizacji ZMS odbyło się tzw. „Pasowanie na drukarza”. Nie była to tradycyjna ceremonia. Młodzi adepci sztuki drukarskiej spotkali się z kierownictwem i przedstawicielami samorządu. Wręczono dyplomy odnotowujące fakt wejścia do grona drukarzy.



➤ **21 lutego** premier Piotr Jaroszewicz przybył na teren zakładu. Interesował się modernizacją zakładu i zwiedził wydziały. Premierowi towarzyszyli: minister Kultury i Sztuki Józef Tejchma i I Sekretarz KW PZPR Józef Kępa.

➤ **29 marca** dyrektor zakładu inż. Rajmund Gadomski przyjął grupę pracowników, przedstawicieli wydziałów, którzy wręczyli pierwszy egzemplarz Małej Encyklopedii Powszechnej drukowany po raz pierwszy w technice offsetowej.

➤ **29 kwietnia** wystawiono pierwsze oceny za „czystość, estetykę i kulturę miejsca pracy” w organizowanym konkursie międzywydziałowym. W ocenie ogólnej I miejsce przypadło drukarni dzielowej.

➤ **10 maja** ponad stu pracowników zakładu pracowało 4 godziny przy pracach porządkowych na Wisłostradzie.

➤ **12 maja** w ogólnopolskim czynie partyjnym wzięło udział z zakładu około 500 osób, członków partii, ZMS i bezpartyjnych. Pracowali przy porządkowaniu ulicy Pańskiej.

➤ **15 maja** I Sekretarz Komitetu Centralnego PZPR Edward Gierek, przyjął grupę pracowników poligrafii z okazji 500-lecia drukarstwa w Polsce oraz Dnia Drukarsza. W grupie tej byli pracownicy zakładu: Aleksandra Benza i Witold Ferszt.

➤ **16 maja** odbył się walny zjazd Oddziału Zakładowego PTTK na którym wybrano zarząd. W skład zarządu weszli: inż. Bohdan Kukliński, dyrektor do spraw produkcji – prezes oddziału, I zastępcą został Włodzimierz Draczyński, II zastępcą Tadeusz Winter, skarbnikiem – Ludwika Draczyńska. Członkami zarządu wybrano: Konrada Cieplaka, Bogusława Łagodzińskiego, Marka Pietrzaka, Wojciecha Sitkowskiego i Zbigniewa Żerdzińskiego.

▼ **25 maja** z okazji Dnia Drukarza oraz 500-lecia drukarstwa odbyła się uroczysta akademii w Teatrze Wielkim w Warszawie. W czasie akademii wyświetlano kolorowy film nakręcony w DSP, który stanowił tło sceny w części artystycznej akademii. W dniu tym zakład otrzymał proporzec przechodni za uzyskanie II miejsca we współzawodnictwie międzyzakładowym.

▼ **21 czerwca** minister Oświaty i Wychowania, Jerzy Kuberski, w czasie pobytu w zakładzie wręczył medal pamiątkowy przyznany z okazji 200 rocznicy utworzenia Komisji Edukacji Narodowej.



▼ **We wrześniu** uruchomiono nową maszynę offsetową „Rotoman I” do druku wielobarwnego składającą się z 9 podwójnych zespołów drukujących. Po raz pierwszy w Polsce ukazuje się czterokolorowy „Świat Młodych” – wykonany w technice offsetowej.

▼ **W październiku** powstało Koło Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa (TNOiK). Wybrano Zarząd Koła. Przewodniczącym został dyrektor Zakładu inż. Rajmund Gadomski.



▼ **15 października** w Ministerstwie Kultury i Sztuki odbyło się spotkanie kierownictwa resortu z drukarzami Warszawy. Spośród naszej załogi srebrny Krzyż Zasługi otrzymał Jerzy Błażejewski. Medale XXX-lecia PRL otrzymali: Leon Gędek, Izabella Kowalska, Leszek Kozłowski, Tadeusz Lewandowski, Henryk Niewiadomski, Jadwiga Piętka, Andrzej Rumianek i Edward Skrętowski.

▼ **4 listopada** w wyniku zmian personalnych w Zarządzie Zakładowym ZMS nowym przewodniczącym został Maciej Pcion.

▼ **20 listopada** wybrano nowy zarząd koła TKKF. Prezesem koła został mgr inż. Jerzy Kobyliński,

▼ **22 listopada** wybrano na ławników sądowych następujących pracowników: Jerzego Błażejewskiego, Leszka Kozłowskiego, Dionizego Rytkę i Macieja Sawickiego.

▼ **29 listopada** Komisja Rozjemcza wybrana zgodnie z postanowieniem nowego Kodeksu Pracy dokonała podziału zadań. Przewodniczącą komisji została Helena Perko, zastępcami: Roman Sobusiak, Jerzy Świerczyński i Jan Zawadzki.

■ **W grudniu** rozpoczęto montaż maszyny offsetowej formatu B „Compacta” firmy Koenig und Bauer. W Wydziale Produkcji Dzielowej pracują już maszyny arkuszkowe do druku dwukolorowego Rotafolio X, na których wykonywana jest czterotomowa Encyklopedia Powszechna z form fotopolimerowych. Jakość druku na poziomie światowym.

■ **4 grudnia** poseł Bohdan Czeszko i Edmund Męclewski odwiedzili zakład. Spotkali się z przedstawicielami załogi wysłuchując uwag odnoszących się do wprowadzenia w życie nowego Kodeksu Pracy.

■ **19 grudnia** III konferencja sprawozdawczo-wyborcza Zakładowej Organizacji Partyjnej wybrała Komitet Zakładowy PZPR. W skład Komitetu weszli: Zygmunt Żurawski – I sekretarz, Janusz Prusakow – II sekretarz, Włodzimierz Kurowski – sekretarz do spraw ekonomicznych, Edward Makulec – sekretarz propagandy. Członkowie egzekutywy: Edward Brzeziński, Stanisław Kiszczak, Ryszard Siara, Wacław Sierakowski, Jadwiga Piętka. Członkowie plenum: Alicja Badowska, Zbigniew Boszko, Marek Gurda, Jerzy Iwański, Janusz Kierzkowski, Roman Kirschke, Henryk Kluczek, Jan Kosicki, Henryk Lenard, Mieczysław Michalski, Bohdan Muchowicz, Jacek Oliwa, Teresa Sumka, Tadeusz Wrzosek.

Rok 1975

■ **14 stycznia** odbyło się zebranie Sprawozdawczo-Wyborcze koła zakładowego Sekcji Poligrafów SIMP. Przewodniczącym został wybrany Zygmunt Klimczak.

■ **21 stycznia** na terenie Szkoły Podstawowej Nr 26 przy ul. Miedzianej 8 odbyła się uroczystość, przy udziale wszystkich uczniów szkoły, odnowienia trwającego od wielu lat patronatu naszego zakładu nad szkołą. Ze strony zakładu w uroczystości wziął udział Dyrektor inż. R. Gadomski oraz przedstawiciele samorządu.

■ **W marcu** powstał Zakładowy Oddział ORMO.

■ **10 marca** w budynku Szkoły Podstawowej Nr 26 przy ul. Miedzianej – ze względu na remont zakładowej świetlicy – odbyło się spotkanie zorganizowane z okazji Dnia Kobiet dla emerytek DSP. Program artystyczny przygotowali uczniowie szkoły.

■ **3 kwietnia** przebywała w zakładzie delegacja młodzieży FDJ z Plauen (NRD). Pięciosobowa grupa młodzieży niemieckiej przybyła na zaproszenie Zarządu Zakładowego ZMS w ramach wieloletniej współpracy pomiędzy organizacjami.

■ **Maj** – zwiedzał zakład minister Kultury Bułgarii oraz delegacja Komunistycznej Partii Szwecji.

■ **4 maja** był dniem czynu partyjnego. Wzięło w nim udział 634 członków partii i bezpartyjnych.

■ **12-19 maja** odbyły się uroczyste zebrania Oddziałowych Organizacji Partyjnych związane z kampanią wymiany legitymacji partyjnych. Pierwsze

legitymacje partyjne otrzymali towarzysze z oddziałowej Organizacji Partyjnej nr I z Wydziału Produkcji Gazetowej.



▼ **20 maja** przekazany został telewizor dla uczniów Szkoły Podstawowej nr 26. Telewizor przekazał na ręce Dyrektora Szkoły i przedstawicieli samorządu uczniowskiego, Dyrektor zakładu wraz z przedstawicielami Samorządu Robotniczego. Zakład sprawuje nad szkołą patronat od pierwszych lat jego działalności i odnowił patronat 21 stycznia br.

▼ **20 maja** gościła w zakładzie delegacja drukarzy węgierskich z Budapesztu. Wizyta dotyczyła kontynuacji wymiany wczasów. Wymiana wczasów z drukarzami węgierskimi istnieje już od kilkunastu lat w ograniczonej ilości 20 osób.

▼ **1 lipca** uchwałą LXII Konferencji Samorządu Robotniczego ustanowiono odznakę „Zasłużony Pracownik DSP”. Wyróżnienie odznaką może otrzymać najwyżej 5 pracowników w roku za sumienność w wykonywaniu obowiązków, poczucie odpowiedzialności, aktywność w działalności społecznej i politycznej, uczestnictwo we współzawodnictwie pracy, nienaganną postawę moralną w zakładzie i poza zakładem.

▼ **17 lipca** na zaproszenie Komitetu Zakładowego PZPR, odwiedził zakład sekretarz Komitetu Centralnego PZPR Jerzy Łukasiewicz. Interesował się rozbudową, modernizacją oraz wynikami zakładu.



▼ **W sierpniu** nastąpiła zmiana na funkcji I sekretarza Komitetu Zakładowego PZPR. Zygmunt Żurawski poprosił o zwolnienie z funkcji, ze względu na kontynuowanie studiów. I sekretarzem Komitetu Zakładowego został Wiesław Felczak.

▼ **7 października** odbyła się Przedzjazdowa Konferencja Organizacji Partyjnej DSP. W konferencji wziął udział m.in. zastępca członka KC, prezydent m.st. Warszawy inż. Jerzy Majewski.

▼ **23 października** w czasie odbytej konferencji sprawozdawczo-wyborczej ZMS wybrano zarząd zakładowy. Przewodniczącym został Mariusz Mańkowski. W skład zarządu weszli: Grażyna Pajorkowska, Bogdan Skiba, Sławomierz Zbrowski, Roman Bryl, Ryszard Żur, Jacek Oliwa, Barbara Milanowska.

Rok 1976

▼ **1 stycznia** Zakłady Graficzne „Dom Słowa Polskiego” przejęły dotychczasowy zakład poligraficzno-introligatorski „Introligator” w Płońsku. Od tej daty DSP posiada Zakład w Płońsku. Kierownikiem tego zakładu jest organizator i długoletni dyrektor zakładu w Płońsku Janina Gąsiorowska.



▼ **19 lutego** odwiedził zakład i zwiedził wydziały, członek Biura Politycznego, wicepremier i minister Kultury i Sztuki Józef Tejchma. Zapoznał się z nowymi urządzeniami i stanem organizacyjnym.

▼ **26 lutego** w wyniku przebiegu konferencji sprawozdawczo-wyborczej w skład Rady Zakładowej zostali wybrani: Zbigniew Boszko – przewodniczący, Aleksander Ziemiński – zastępca przewodniczącego, Zygmunt Kamiński – sekretarz, Włodzimierz Draczyński, Bożena Gębarska, Jan Jałowicki, Sylwester Milczarek. Ryszard Nienaltowski, Jadwiga Piętka, Janusz Piwowarski, Andrzej Rumianek, Janusz Prandzioch – stanowiący prezydium Rady Zakładowej oraz 18 członków plenum.



▼ **2 marca** zakończyła pracę maszyna offsetowa „Plamag” po 24 latach służenia, m.in. przy produkcji tygodnika dla dzieci „Świerszczyk”. Nastąpił demontaż maszyny.

▼ **6 kwietnia** przebywała w zakładzie delegacja związkowa drukarzy czechosłowackich. Zwiedzali zakład, wymieniali doświadczenia z pracy związkowej oraz podejmowani byli na spotkaniu.

▼ **4 listopada** w czasie uroczystości z okazji 59 rocznicy Rewolucji Październikowej I zastępca dyrektora Zjednoczenia Przemysłu Poligraficznego mgr Kazimierz Borysiuk przekazał na ręce dyrektora przedsiębiorstwa sztandar ufundowany przez Zjednoczenie jako dowód uznania dla osiągnięć zakładu.

▼ **W listopadzie** w Wydziale Produkcji Gazetowej zmontowano pierwszy lino-tyt NA-24 sterowany taśmą perforowaną.

▼ **29 listopada** rozpoczęła się konferencja naukowo-techniczna zorganizowana przez sekcję poligrafów SIMP przy udziale Sekretariatu Branżowego Porozumienia Przemysłu Poligraficznego. Temat: „Nowoczesne formy druku”. Trzy referaty wygłosili członkowie Koła zakładowego SIMP.

▼ **7 grudnia** przebywała w zakładzie delegacja związkowców Mongolii z sekretarzem CRZZ Kinajatynem Zardychanem oraz Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej z członkiem prezydium KC Powszechnej Federacji Zw. Zawad. Korei Li-Sou Su. Zwiedzili zakład i spotkali się z działaczami samorządowymi i kierownictwem zakładu.

▼ **8 grudnia** odbyło się spotkanie z prezydentem m.st. Warszawy inż. Jerzym Majewskim. Mówiono o rozwoju Warszawy i warunkach realizacji uchwał VII Zjazdu PZPR.

▼ **13 grudnia** odbyła się uroczystość nadania przedsiębiorstwu Orderu Sztandaru Pracy I klasy. Aktu dekoracji dokonał członek Biura Politycznego KC PZPR, wicepremier Józef Kępa.

▼ **22 grudnia** Plenum Zarządu Zakładowego ZSMP dokonało zmian personalnych. Dotychczasowy przewodniczący Zarządu Zakładowego Mariusz Mańkowski przeszedł do innej pracy. Plenum powołało na przewodniczącego Romana Bryła.

Rok 1977

▼ **15 lutego** zakupiono nowy autobus marki „Autosan”

▼ **24 marca** Dyrektor Zakładu inż. Rajmund Gadomski reaktywował radę techniczno-ekonomiczną. Głównym zadaniem rady jest opiniowanie i wnioskowanie w sprawach rozwoju techniczno-ekonomicznego, organizacji pracy, inwestycji oraz poprawy jakości produkcji. Przewodniczącym rady został zastępca dyrektora do spraw technicznych mgr inż. Jerzy Kobyliński.

▼ **1 kwietnia** odbyło się spotkanie kierownictwa przedsiębiorstwa i przedstawicieli samorządu z inwalidami zatrudnionymi w zakładzie. Wręczono nagrody i wyróżnienia.

▼ **26 kwietnia** dotychczasowy przewodniczący Rady Zakładowej Zbigniew Boszko złożył rezygnację. Przewodniczącym Rady wybrano Aleksandra Ziemińskiego, wiceprzewodniczącym Jana Jałowickiego.

▼ **28 kwietnia** przeprowadzono kolejne ćwiczenia zgrywające Zakładowego Oddziału Samoobrony. Zaszczycili je swą obecnością przedstawiciele władz partyjnych i państwowych oraz dyrektorzy bratnich zakładów poligraficznych. Przybył i przekazał podziękowanie za sprawne przeprowadzenie ćwiczeń członek Biura Politycznego KC PZPR, wicepremier i minister Kultury i Sztuki Józef Teichma.



▼ **4 maja** odwiedzili zakład członkowie Prezydium Światowej Rady Pokoju – obecni w Warszawie w związku z rozpoczynającym się 6 maja Światowym Forum Budowniczych Pokoju. W spotkaniu zorganizowanym w zakładzie udział wzięli: sekretarz generalny światowej Rady Pokoju Romesh Chandra, przewodniczący Ogólnopolskiego Komitetu Obrońców Pokoju Józef Cyrankiewicz oraz znani działacze m.in.: pisarz Jarosław Iwaszkiewicz, literat Józef Ozga-Michalski.



▼ **27 czerwca** w sali kolumnowej zakładu odbyła się uroczystość wręczenia 500 legitymacji partyjnej. Pismo adresowane do Organizacji Partyjnej DSP nadesłał z tej okazji I sekretarz Komitetu Warszawskiego PZPR Alojzy Karkoszka.

▼ **15 września** w halach produkcyjnych Wydziału Produkcji Rotograwiurowej odbył się wiec solidarnościowy z narodem chilijskim.

▼ **14 października** gościem w klubie zakładowym był znakomity pisarz warszawianista Olgierd Budrewicz.

▼ **25 października** odbyła się IV konferencja sprawozdawczo–wyborcza Komitetu Zakładowego PZPR. Wybrano 29-osobowe plenum, wyłaniając 9-osobową egzekutywę i sekretariat. I sekretarzem został Wiesław Felczak, Sekretarzami Komitetu Zakładowego zostali: Edward Makulec, Janusz Prusakow i Bogdan Skiba. Uroczystość XXV-lecia zakładu, a obecnie zakładu DSP w Płońsku. W czasie uroczystości dokonano odznaczeń pracowników oraz wysłuchano wzruszającego referatu-wspomnienia, wygłoszonego przez kierownika zakładu Janinę Gąsiorowską.

▼ **9 grudnia** gościła w zakładzie delegacja Związku Zawodowego Drukarzy z Kuwejtu.

Rok 1978

▼ **1 stycznia** z funkcji przewodniczącego zakładowego koła emerytów i rencistów zrezygnował Leonard Haberman. Przewodniczącym Koła został Józef Orlik.

▼ **3 lutego** na spotkanie z załogą w zakładowym klubie przybył znany podróżnik i reportażysta Lucjan Wolanowski.

▼ **21 lutego** zorganizowano spotkanie na terenie klubu z redaktorem TV Tomaszem Hopferem oraz redaktorem „Sztandaru Młodych” Januszem Cieślińskim. Główny motyw spotkania „Mundial 78”. Liczny udział pracowników.

➤ **11 maja** decyzją Zjednoczenia Przemysłu Poligraficznego powołano wspólną dla podległych przedsiębiorstw gazetę zakładów. Nowe pismo nosi nazwę „Formy”.

➤ **21 maja** w wyniku społecznej pracy nastąpiło otwarcie strażnicy zawodowej i ochotniczej straży pożarnej. Prace adaptacyjne wykonali członkowie straży pożarnej.

➤ **31 maja** w klubie zakładowym zorganizowano spotkanie z aktorami serialu „Polskie drogi”, Karolem Strasburgerem i Kazimierzem Kaczorem.

➤ **W lipcu** w czasie konferencji sprawozdawczo-wyborczej PZPR Dzielnic Wola Wiesław Felczak został wybrany sekretarzem Komitetu Dzielnicowego. Na miejsce wakujące I sekretarzem Komitetu Zakładowego PZPR wybrany został Edward Makulec. Sekretarzem organizacyjnym został Zbigniew Boszko, a sekretarzem ekonomicznym Ryszard Siara.

Rok 1979

➤ **19 stycznia** w sali klubu zakładowego z aktywnym udziałem przedstawicieli zakładu odbyły się obrady I Konferencji Samorządu Robotniczego Zjednoczenia Przemysłu Poligraficznego.

➤ **2 kwietnia** przewodniczący Rady Zakładowej Aleksander Ziemiński złożył rezygnację w związku z przejściem do innej pracy. Nowym przewodniczącym wybrany został Jan Jałowiecki.

➤ **30 czerwca** w związku z zakończeniem druku albumu „Gdańsk” odbyło się spotkanie pracowników z prezydentem miasta Gdańska oraz autorami opracowania Marią i Andrzejem Szypowskimi.

➤ **31 października** odbyła się V konferencja sprawozdawczo-wyborcza Komitetu Zakładowego PZPR. Wybrano 27-osobowe plenum. I sekretarzem wybrany został Edward Makulec, II sekretarzem Roman Sobusiak, sekretarzem propagandy Leszek Kozłowski, a sekretarzem ekonomicznym Ryszard Siara.

Rok 1980

➤ **w styczniu** zamknięto gazetkę zakładową „Towarzysz Prac”, powołując na to miejsce tygodnia „Formy” jako organ samorządów robotniczych drukarni warszawskich.

➤ **8 marca** po raz pierwszy wybrano kobietę roku DSP. Została nią Zofia Obrębowska.

➤ **11 marca** na spotkanie z pracownikami, kierownictwem zakładu, samorządem robotniczym, przybył Jan Szydlak – członek Biura



Politycznego, przewodniczący CRZZ. W spotkaniu wziął udział przewodniczący Zarządu Głównego Zw. Zaw. Prac. Poligrafii Jan Kasak.

▼ **25 marca** odbyła się konferencja sprawozdawczo-wyborcza Rady Zakładowej. Przewodniczącym Rady został Jan Jałowiecki, zastępcą – Ryszard Nienaltowski, sekretarzem – Zygmunt Kamiński. Skład prezydium stanowią oprócz wymienionych: Włodzimierz Draczyński, Tadeusz Lichucki, Sylwester Milczarek, Maria Pietrzyk, Zofia Praga, Andrzej Rumianek, Janusz Prandzioch. Ponadto w skład plenum wchodzi 14 osób.



▼ **21 maja** złożył wizytę w zakładzie członek Biura Politycznego, sekretarz KC i I sekretarz Komitetu Warszawskiego PZPR – Alojzy Karkoszka. Przeprowadził bezpośrednie rozmowy na wydziałach oraz uczestniczył w spotkaniu z kierownictwem i przedstawicielami samorządu.



1981 rok

▼ **3 kwietnia** ukazał się pierwszy numer tygodnika „Solidarność” wydrukowany w nakładzie 500 tysięcy egzemplarzy.

▼ **lato** dyrektor Rajmund Gadomski utracił stanowiska dyrektora ZG DSP. Na jego miejsce powołano inż. Bohdana Kuklińskiego.

▼ **19-20 sierpnia** strajk pracowników drukarni gazetowej w ramach ogólnopolskiego protestu „dni bez prasy”.

▼ **13 grudnia** po wprowadzeniu stanu wojkowego internowano 11 pracowników drukarni i wprowadzono do ZG DSP 3 komisarzy wojskowych.

1982 rok

▼ **w styczniu** przeniesiono do ZG DSP druk tygodnika „Polityka” z drukarni RSW Życie Warszawy

▼ **14 stycznia** nastąpiło pierwsze wydanie gazety codziennej „Rzeczpospolita” kierowanej przez red. Józefa Bareckiego. Pod koniec 1982 roku przeniesiono druk na nowo zakupioną w tym celu maszynę Courier 30.

1984 rok

▼ tytuł Mistrza Techniki – Warszawa 1984 za opracowanie i wdrożenie technologii druku z ciekłego fotonopolimeru.

▼ rozpoczęcie wykonywania cylindrów wkłesłodrukowych z zamkniętym wzorem do wykonywania tapet, wykładzin.

1985 rok

▼ rozpoczęcie prac projektowych w celu modernizacji drukarni z niemieckim biurem Polygraph Projekt w Lipsku.

1986 rok

▼ **23 sierpnia** w wyniku pożaru spalił się cały wydział fotoskładu.

1987 rok

▼ **w marcu** na hali kolumnowej uruchomiono nową instalację fotoskładu w oparciu o urządzenia firmy Hyphen i Monotype.

▼ **w jesieni** mgr Wacław Kominowski został powołany na stanowisko dyrektora produkcji. Dotychczasowy dyrektor inż. Bogdan Skiba rozpoczął własną działalność gospodarczą w firmie ABIX.

1988 rok

▼ **19 lutego** walne zgromadzenie delegatów samorządu pracowniczego uchwaliło nowy statut przedsiębiorstwa.

1989 rok

▼ **8 maja** druk 1 wydania dziennika „Gazeta Wyborcza”, kierowanej przez red. Adama Michnika.

■ zamknięcie wydziału rotograwiury. Blisko 250 pracowników traci pracę zawodową na dotychczasowych stanowiskach.

■ inż. Jacek Rusinek został powołany na dyrektora ds. technicznych. Dotychczasowy dyrektor Inż. Leszek Skórka przeszedł na emeryturę.

1990 rok

■ **4 stycznia** umiera nagle dyrektor ZG DSP inż. Bohdan Kukliński. Na jego miejsce został powołany mgr. Wacław Kominowski.

■ **28 stycznia** po rozwiązaniu PZPR wydrukowano ostatnie wydanie gazety „Trybuna Ludu”.

■ **w lutym** spółka Ad Novum rozpoczęła drukowanie w DSP nowej gazety „Trybuna” pod red. Marka Siwca, a następnie Dariusza Szymczychy.

■ **1 kwietnia** mgr. inż. Włodzimierz Wiśła został powołany na dyrektora ds. produkcji.

■ **29 kwietnia** 1 wydanie miesięcznika „Sukces” red. Joanny Stolarskiej w nakładzie 100 tysięcy egzemplarzy. Jest to 1 magazyn drukowany w Polsce w technice offsetowej na papierze powlekanym LWC.

■ **20 lipiec** 1 wydanie magazynu „Twój Styl” 48 stron w nakładzie 40 000 egzemplarzy kierowanej przez red. Krystynę Kaczubę dla wydawnictwa „Interim” Cezarego Windorbskiego, Grzegorza Bieleckiego i Romana Wysockiego.

1991 rok

■ **wiosną** mgr. Edward Florysiak zajmuje stanowisko dyrektora ds. ekonomiczno-księgowych. Mgr. Janusz Pudykiewicz przechodzi na emeryturę, a główny księgowy mgr Ryszard Kaszyński do Wydawnictw Akcydensowych.

■ **22 listopada** początek druku dziennika „Super Express”, kierowanej przez red. Grzegorza Lindemberga

1994 rok

■ **28 stycznia** pierwsze wydanie dziennika ekonomicznego „Nowa Europa”, kierowanej przez red. Józefa Śniecińskiego.

■ **11 kwietnia** koniec druku gazety „Super Express” w ZG DSP. Produkcja została przeniesiona do nowej własnej drukarni ZPR na ul. Jubilerskiej.

■ **w lipcu** Agora SA uruchomiła własną drukarnię na ul. Czerskiej w Warszawie. Od tego momentu wstrzymano wydawanie „Gazety Wyborczej” w ZG DSP.

1995 rok

➤ **24 lutego** na terenie budynku głównego ZG DSP od ul. Towarowej otwarto „Jupiter Centrum”.

➤ **13 marca** z funkcji dyrektora drukarni rezygnuje mgr. Wacław Kominowski. Funkcję tę obejmuje mgr Edward Florysiak.

➤ Sprzedaż drukarni DSP w Płońsku szwedzkiej firmie „Elanders”. Drukarnią kieruje Roman Przybysz i Jerzy Gajek.

1996 rok

➤ **w październiku** nastąpiła zmiana organu założycielskiego drukarni. Dotychczasowy Minister Kultury i Sztuki został zastąpiony przez Ministra Skarbu Państwa.

1997 rok

➤ **w kwietniu** dla celów referendum narodowego (25 maja 1997 r.) wydrukowano kilka milionów egzemplarzy „Konstytucji Rzeczypospolitej Polski”.

➤ **21 października** na terenie budynku ZG DSP uruchomiono szkołę języków obcych „Berlitz”.

1998 rok

➤ **24 stycznia** z inicjatywy Pani Marii Szypowskiej Prymas Polski kard. Józef Glemp przyjął przedstawicieli drukarni.

2000 rok

➤ **1 czerwca** Prymas Polski kard. Józef Glemp przyjął przedstawicieli drukarni z okazji jubileuszu 50-lecia Zakładów Graficznych „Dom Słowa Polskiego”.

2003 rok

➤ **28 lutego** zawarto nowy układ zbiorowy dla pracowników ZG DSP.

➤ **styczeń – kwiecień** w ramach akcji ogólnonarodowego referendum wydrukowano kilka milionów broszur związanych z akcesją Polski do Unii Europejskiej (7-8 czerwca 2003 r.).

➤ Sprzedaż części budynku i 2,5 ha gruntu firmie Jupiter Invest Sp. z o.o. i spłaceniu długu wobec Skarbu Państwa

2004 rok

➤ **w styczniu** uruchomiono nową maszynę offsetową „Komori” i systemu CTP („computer to plate”).

▼ **5 lutego** uruchomiono wielobarwną maszynę gazetową „Goss” do druku dziennika „Trybuna”.

2005 rok

▼ **18-23 kwietnia** własne stoisko na targach poligraficznych Poligrafia w Poznaniu.

▼ **30 czerwca** dyrektor ds. produkcji mgr inż. Włodzimierz Wiśła w wyniku wygranego konkursu przechodzi do Drukarni Naukowo-Technicznej. Inż. Jacek Rusinek łączy funkcję jako dyrektor ds. techniczno-produkcyjnych.

2006 rok

▼ zakup nowej linii do oprawy zeszytowej Muller Martini.

2007 rok

▼ **26 lipca** nastąpiło przekształcenie ZG DSP z przedsiębiorstwa państwowego w spółkę akcyjną SA.

2008 rok

▼ **25 stycznia** odwołanie mgr Edwarda Florysiaka z funkcji dyrektora i równocześnie rezygnację mgr Elżbiety Gradkowskiej z funkcji głównej księgowej. Pani Joanna Kowalczyk-Barszcz oddelegowana na p.o. do czasu wyboru nowego prezesa.

▼ **13 marca** w wyniku konkursu mgr. Jerzy Gmurek z Muzeum Narodowego powołany na prezesa drukarni.

2009 rok

▼ **9 kwietnia** powołanie Krzysztofa Dzięcielskiego na członka Zarządu

▼ **15 października** odwołanie Prezesa Jerzego Gmurka

2010 rok

▼ **10 stycznia** powołane Krzysztofa Dzięcielskiego na Prezesa Spółki

▼ **23 kwietnia** Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy (minister Skarbu Państwa) postawiło o rozwiązanie spółki Zakłady Graficzne „Dom Słowa Polskiego” SA po przeprowadzeniu jej likwidacji. Oznacza to całkowite zamknięcie działalności produkcyjnej.

2014 rok

▼ W maju 2014 roku działkę przy Miedzianej 11 przejął nowy inwestor, Griffin Group.

2016 rok

▼ **26 października** wykreślono z KRS Spółkę „Zakłady Graficzne „Dom Słowa Polskiego SA w likwidacji” z siedzibą w Warszawie, ul. Miedziana 11 i wpisano nową spółkę Fundusz Rozwoju Spółek SA. Adresu Spółki uległ zmianie.

▼ **W grudniu** Griffin Real Estate sprzedała firmie deweloperskiej Echo Investment działkę przy Towarowej. Na terenie ca 6 ha powstały tam wielkie centrum handlowe i biura. Budowę gigantycznej inwestycji o powierzchni ponad 100 tys. m² planuje rozpocząć w 2018 r., a zakończyć w latach 2020-2021.





Wykaz pracowników

Pracownicy ZG DSP zatrudnieni 1 lipca 2000 r.

1	Adamiec Wiesława od 1990
2	Adler Włodzimierz od 1992
3	Ambroży Krystyna od 1973
4	Andrzejkiewicz Mirosław od 1988
5	Augustyniak Waldemar od 1982
6	Bajger Agnieszka od 1983
7	Balcerzak Wiesław od 1988
8	Banasiak Zbigniew od 1972
9	Baranowski Sylwester od 1960
10	Barański Wojciech od 1960
11	Bargiel Krzysztof od 1984
12	Barszcz Jadwiga od 1991
13	Barszczewski Marcin od 1995
14	Bartosiak Jerzy od 1967
15	Bartoszewska Anna od 1969
16	Bator Arkadiusz od 1996
17	Bednarczyk Jan od 1967
18	Bednarska Irena od 1998
19	Belońska Patrycja od 1996
20	Biczak Bogdan od 1962
21	Bielecki Marek od 1998
22	Bieniek Tomasz od 1996
23	Biernacka Krystyna od 1980
24	Bilszta Marcin od 1996
25	Błaszczak Janusz od 1960
26	Błęszyński Jerzy od 1991
27	Błoński Ryszard od 1974

28	Bogusławski Sławomir od 1994
29	Bonderska Zofia od 1969
30	Bonecki Paweł od 2000
31	Borkowski Zbigniew od 1970
32	Boruc Marian od 1979
33	Boruc Stanisław od 1976
34	Brzezińska Wanda od 1969
35	Bykowska Elżbieta od 1997
36	Chaba Ryszard od 1976
37	Cherubin Piotr od 1991
38	Chróst Barbara od 1973
39	Chudoń Jadwiga od 1985
40	Chudy Renata od 1996
41	Cukierski Zbigniew od 1997
42	Cybe Aleksander od 1979
43	Czarnecka Ewa od 1983
44	Czarnowski Andrzej od 1999
45	Czerepak Zofia od 1969
46	Czerny Teresa od 1968
47	Czerwińska Halina od 1970
48	Dąbrowska Barbara od 1982
49	Dąbrowski Dariusz od 1973
50	Dmoch Stanisława od 1985
51	Dominiak Wacław od 1968
52	Drozd Artur od 1999
53	Drzewicz Danuta od 1972
54	Drzewiecka Joanna od 1984

55	Dybalski Włodzimierz od 1977
56	Dziuba Agnieszka od 1998
57	Esz Waldemar od 1967
58	Etz Anna od 1977
59	Fabisiak Jolanta od 1983
60	Fernik Edyta od 1999
61	Figaszewska Mieczysława od 1967
62	Filutowski Adam od 1994
63	Filutowski Marcin od 1999
64	Florysiak Edward od 1991
65	Frąckiewicz Dariusz od 1992
66	Frąckiewicz Stanisław od 1992
67	Frączak Marcin od 1999
68	Gajewski Krzysztof od 1987
69	Gajowniczek Barbara od 1969
70	Gala Lucjan od 1975
71	Gawdzik Joanna od 1986
72	Gawrjolek Andrzej od 1999
73	Gąsiewska Helena od 1963
74	Giera Arkadiusz od 2000
75	Gniadek-Awdiejew Danuta od 1970
76	Godlewska Marianna od 1975
77	Gołębiowska Helena od 1998
78	Gorzkowski Dariusz od 1974
79	Gosławska Maria od 1978
80	Gostkowski Wiesław od 1980
81	Gozdyra Anna od 1979
82	Góral Robert od 1999
83	Góral Sławomir od 1993
84	Górecki Zbigniew od 1961
85	Górski Marek od 1970
86	Grabowski Roman od 1999
87	Gradkowska Elżbieta od 1996
88	Granis Elżbieta od 1977
89	Grądzki Marcin od 1999
90	Grudziński Maciej od 1964
91	Grzelak Jerzy od 1969
92	Gwiazdowski Leszek od 1977

93	Hanke Feliks od 1990
94	Hendzlik Marta od 1968
95	Ilkiewicz Krzysztof od 1993
96	Jakubowska Krystyna od 1967
97	Jakubowski Tomasz od 1987
98	Janicki Zdzisław od 1963
99	Jankowska Małgorzata od 1992
100	Jankowski Andrzej od 1973
101	Ianowiak Leszek od 1979
102	Janowska Agnieszka od 1997
103	Jantz Elżbieta od 1976
104	Jarecki Ryszard od 2000
105	Jarosław Zygmunt od 1978
106	Jaworska Krystyna od 1993
107	Jaworski Stefan od 1974
108	Jędrzejewski Zbigniew od 1960
109	Jędrzejczyk Stefan od 1982
110	Jóźwiak Jerzy od 1976
111	Jurewicz Elżbieta od 1989
112	Kacprzak Wiesława od 1989
113	Kaczmarczyk Małgorzata od 1981
114	Kaim Hanna od 1979
115	Kaleta Krzysztof od 1988
116	Kalinowska vel Kalisz Joanna od 1997
117	Kalińska Elżbieta od 1974
118	Kander Robert od 1988
119	Kania Jan od 1994
120	Kasprzyk Kazimierz od 1967
121	Kępczyński Jan od 1992
122	Kioch Marianna od 1965
123	Kita Dariusz od 1993
124	Klimkiewicz Barbara od 1965
125	Kobylec Artur od 1999
126	Kochanowski Daniel od 1998
127	Kocuj Lech od 1965
128	Koczan Przemysław od 1999
129	Kolbusz Urszula od 1997

130	Komorowski Artur od 1991
131	Konarzewski Henryk od 1977
132	Kopacz Jerzy od 1967
133	Korzeniewski Zbigniew od 1974
134	Kosmowska Anna od 1999
135	Kosycarz Zygmunt od 2000
136	Kowalczyk-Barszcz Jolanta od 1987
137	Kowalik Bogusław od 1975
138	Kowalik Maria od 1988
139	Kozieł Sabina od 1968
140	Kozłowska Anna od 1999
141	Krakowiak Mieczysław od 1966
142	Krakówka Eugeniusz od 1993
143	Krasa Łukasz od 1997
144	Kretkiewicz Urszula od 1975
145	Kryciński Stefan od 1981
146	Krycuń Kazimierz od 1993
147	Krzemiński Krzysztof od 1996
148	Krzyczkowski Paweł od 1997
149	Książek Jan od 1971
150	Kubiak Adam od 1980
151	Kublik Polikarp od 1979
152	Kucharski Zygmunt od 1984
153	Kuciak Artur od 1985
154	Kuczmański Piotr od 1996
155	Kulej Ewa od 1975
156	Kurakiewicz Piotr od 1978
157	Kurczyński Marian od 1963
158	Kurek Elżbieta od 1972
159	Kurek Izabella od 1992
160	Kurowski Dariusz od 1981
161	Kuszyk Andrzej od 1963
162	Lach Bożena od 1975
163	Lalak Tomasz od 1999
164	Lech Paweł od 1971
165	Lewandowska Genowefa od 1967
166	Lewandowski Andrzej od 1966
167	Lipka Sławomir od 1991

168	Lipka-Chudzik Ryszard od 1980
169	Lipowska Małgorzata od 1982
170	Lipowski Jerzy od 1969
171	Liszka Wiesław od 1984
172	Luboń Grzegorz od 1974
173	Lubowiecki Bogdan od 1995
174	Ładno Irena od 1981
175	Łagorzewska Danuta od 1975
176	Łapiński Edward od 1964
177	Łojarczyk Elżbieta od 1985
178	Ługowski Andrzej od 1961
179	Łukasiewicz Małgorzata od 1976
180	Łukasik Marcela od 1997
181	Łukaszewska Danuta od 1978
182	Łuszczuk Mirosław od 1971
183	Machul Irena od 1977
184	Maciejewski Zbigniew od 1975
185	Magrowski Krzysztof od 1977
186	Majchrzak Stefan od 1966
187	Maliszewski Andrzej od 1979
188	Marciniak Małgorzata od 1992
189	Marcinkowski Krzysztof od 1987
190	Marczak Małgorzata od 1988
191	Marczyk Dariusz od 1963
192	Marzęcki Bogusław od 1969
193	Masiak Wiesław od 1972
194	Masiewicz Kazimierz od 1991
195	Matulka Franciszek od 1967
196	Mazurkiewicz Sławomir od 1998
197	Mędrzycka Alicja od 1975
198	Mianowska Barbara od 1968
199	Michałowska Zofia od 1967
200	Mioduszevska Iwona od 1974
201	Misztal Roman od 1953
202	Młodzikowski Jerzy od 1966
203	Modzelewski Tadeusz od 1991
204	Molda Bronisław od 1983
205	Motel Arkadiusz od 2000

206	Mroszczyk Stanisław od 1970
207	Nieliński Marek od 1975
208	Nieporęcki Kazimierz od 1970
209	Niewińska Grażyna od 1980
210	Nitek Teresa od 1979
211	Nowackiewicz Małgorzata od 1976
212	Nowak Wiesław od 1978
213	Nowosad Urszula od 1980
214	Nyc Waldemar od 1971
215	Obodziński Andrzej od 1983
216	Ochnik Elżbieta od 1976
217	Olęjnik Jadwiga od 1971
218	Opilka Leszek od 1979
219	Opulowicz Ewa od 1973
220	Otulak Elżbieta od 1976
221	Ozga Alicja od 1968
222	Pachulska Barbara od 1988
223	Paciorkowski Włodzimierz od 1975
224	Paczóska Daria od 1999
225	Palińska Marta od 1999
226	Pałka Jacek od 1991
227	Pawiński Sławomir od 1980
228	Pawlak Bogusław od 1976
229	Pączek Irminda od 1976
230	Pelikan Andrzej od 1986
231	Petz Rafał od 1994
232	Pękala Urszula od 1992
233	Pęsień Jan od 1993
234	Pęsień Beata od 1999
235	Pichel Elwira od 1974
236	Pierścieniak Anna od 1990
237	Piesiewicz Arkadiusz od 2000
238	Pietrzyk Andrzej od 1990
239	Piotrowski Jan od 1966
240	Piłkowski Jacek od 2000
241	Polkowski Witold od 1981
242	Pólosak Maria od 1994
243	Pręgowska Janina od 1967

244	Prokop Zygmunt od 1968
245	Pszczołkowska Teresa od 1996
246	Ptaszek Mariusz od 1992
247	Pupysz Jerzy od 1988
248	Radziwonka Janina od 1974
249	Ratasiewicz Leszek od 1979
250	Rączka Ewa od 1964
251	Rechnio Wanda od 1984
252	Regulski Grzegorz od 1973
253	Renkiewicz Mirosław od 1965
254	Rogala Daniel od 1998
255	Romanowska Elżbieta od 1976
256	Romańczyk Ireneusz od 1998
257	Rosiak Krzysztof od 2000
258	Rowicka Anna od 1982
259	Rudalski Leszek od 1969
260	Rusinek Jacek od 1976
261	Rutkowska Irena od 1970
262	Rutkowska Elżbieta od 1989
263	Rutkowski Tadeusz od 1988
264	Rychwalska Cecylia od 1986
265	Sadkowski Zygmunt od 1955
266	Sajur Mieczysław od 1958
267	Siadkowski Mirosław od 1991
268	Silska Eugenia od 1995
269	Sitnik Ewa od 1979
270	Skazko Monika od 1996
271	Skrzeczowski Krzysztof od 1984
272	Śluka Irena od 1963
273	Słynarski Piotr od 1996
274	Smagała Zdzisław od 1971
275	Smoliński Jerzy od 1987
276	Smorongiewicz Michał od 1991
277	Sobczak Janina od 1969
278	Sobiepanek Tomasz od 1994
279	Sobolewski Ryszard od 1970
280	Sowiński Robert od 1996
281	Stanicka Ewa od 1999

282	Stanisławski Piotr od 2000
283	Strus Wojciech od 1988
284	Strzelec Leszek od 1995
285	Strzeszewski Dariusz od 1999
286	Surowska Kazimiera od 1971
287	Szadkowski Ryszard od 1969
288	Szamborski Mariusz od 1982
289	Szczepaniak Maciej od 1966
290	Szostak Krystyna od 1966
291	Szuba Wiesława od 1968
292	Szustek Wojciech od 1993
293	Szydłowski Wojciech od 1974
294	Szymańska Urszula od 1974
295	Szymańska Janina od 1984
296	Śliwiński Henryk od 1975
297	Świderski Bogusław od 1971
298	Świerczewska Elżbieta od 1966
299	Świergocki Jacek od 1984
300	Świątkowski Józef od 1966
301	Tarasiuk Dariusz od 1998
302	Tomaszewska Alicja od 1968
303	Topolski Aleksander od 1969
304	Trawińska Elżbieta od 1983
305	Truskiewicz Andrzej od 1962
306	Trzęsicki Marek od 1971
307	Tylkowski Krzysztof od 1986
308	Urbański Jan od 1991
309	Wachnik Danuta od 1974
310	Walawko Bożenna od 1966
311	Walesiak Zygmunt od 1970
312	Wasilewska Longina od 1975
313	Wasilka Sylwester od 1976
314	Wąsik Artur od 1983
315	Węgrzynowicz Jadwiga od 1984
316	Widlak Waldemar od 1986
317	Wieczorek Władysław od 1992
318	Wieleba Tadeusz od 1989
319	Wierzbicka Halina od 1988

320	Wiktorowicz Halina od 1977
321	Wiśła Włodzimierz od 1972
322	Witecki Waldemar od 1964
323	Witkowska Ewa od 1974
324	Wizor Antoni od 1973
325	Włodarczyk Sławomir od 1997
326	Wnuk Mirosław od 1993
327	Wołynka Zbigniew od 1992
328	Woźniak Teresa od 1969
329	Wójcik Zdzisław od 1968
330	Wróblewska Sława od 1967
331	Wrzosek Tadeusz od 1959
332	Wyszyńska Ewa od 1997
333	Zakrzewska Urszula od 1973
334	Zalewska Anna od 1967
335	Zaręba Hanna od 1990
336	Zawadka Tadeusz od 1962
337	Zawadzki Jerzy od 1987
338	Zawadzki Józef od 1979
339	Zerek Kazimiera od 1983
340	Zielińska Maria od 1971
341	Zielińska Zuzanna od 1966
342	Zieliński Jan od 1968
343	Zieliński Waldemar od 1968
344	Ziółkowski Marek od 1985
345	Zych Danuta od 1991
346	Zygmunt Małgorzata od 1972
347	Zygmunt Maciej od 1999
348	Żaczkowska Elżbieta od 1986
349	Żebrowska Bogumiła od 1968
350	Żuk Wojciech od 1999
351	Żukowski Ludwik od 1964

